

MILLİ MÜCADELENİN ÇOCUK KAHRAMANLARI

AYAĞIN NEREDE OĞUL

FAZIL YAZICI

AYAĞIN NEREDE OĞUL

Fazıl YAZICI

*Millî Mücadele'nin çocuk şehitlerinin
azîz hatırasına...*

MİLLÎ MÜCADELE'NİN ÇOCUK KAHRAMANLARI

AYAĞIN NEREDE OĞUL

FAZIL YAZICI

AYAĞIN NEREDE OĞUL

Copyright © Yitik Hazine Yayınları, 2010

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'ne aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör
Salih GÜLEN

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Bekir YILDIZ

ISBN
978-9944-766-16-6

Yayın Numarası
34

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan A. Ş.
TS EN ISO 9001:2000
Ser No: 300-01

Sarıncı Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir / İZMİR
Tel: (0232) 252 22 85
Ocak 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşuğu Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey / İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Yitik Hazine Yayınları
Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5
34676 Üsküdar / İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.hazineyayinlari.com

hazine@hazineyayinlari.com

İÇİNDEKİLER

AYAĞIN NEREDE OĞUL.....	7
BİR POSTA KUŞU.....	33
BABA BU TÜFEK GERÇEK Mİ.....	71
MEHMETÇİKLERDEN BİR MEHMET.....	99
ATÖLYEDEN CEPHEYE.....	117
SİPER İÇİNDE GELİNCİK AÇTI.....	137
KILAVUZ VE TAARRUZ.....	153
KAYNAKÇA.....	173
ALBÜM.....	175

AYAĞIN NEREDE OĞUL

Büyük Savaş, uğradığı coğrafyalara sadece ateş bırakıyordu ve yaktığı alevin dumanı hâlâ tütüyordu. Bir cihan savaşıyla bir cihan devleti gerçek hayattan tarih kitaplarına doğru kayıp gidiyordu. Cihanın göğünde bir yıldız, göğsündeki ışığı söndürerek kayıp gidiyordu. Bir zamanlar yedi düveli titreten bir devlet, bir ihtiyar gibi titriyor, ayakta duramıyor ve düşmesine ramak kalmış bir hâlde kendisine uzanacak bir el bekliyordu.

Harbin sonunda Devlet-i Aliyye ile Mondros Ateşkesi imzalandı. Elleri, kolları, gözleri, sözleri bağlayan bir ateşkesti imzalanan. Mondros Ateşkesi, bir milleti parçalayıp ateşe atmayı hedefliyordu oysa o millet düşman karşısında ateş kesiliyordu.

Mondros Ateşkesi'ne işgal için bahane maddeler uydurmakta zorlanmamışlardı. Halep'te bekleyenler, önüne ciğer atılmış bir kedi iştahıyla harekete geçti. 1919 senesinin Ocak ayında ayazlı bir kış günü Antep (Ayıntap) İngilizlerce işgal edildi. Halk, havanın mı yoksa düşmanın yüzünün mü daha soğuk olduğuna karar veremedi.

Şehre giren düşman birlikleri Amerikan kolejini karargâh, kolejin çevresindeki Ermeni evlerini de kışla hâline getirdi. Koleji kuranlar okullarının bu iş için kullanılmasından son derece memnundu. İngilizler, şehir içinde bir şehir daha kurmuş ve Antep'te kuş uçurtmamaya başlamıştı.

Ateşkes anlaşmasına, güvenliği tehdit eden bir durum olduğu zaman bölgenin işgal edileceğine dair bir madde konulmuştu. Herkes düşmanın çaldığı minareye kılıf bulma derdinde olduğunun farkındaydı. Antep'te ne İngilizlerin güvenliğini tehdit eden bir durum vardı ne de

isyan çıkmıştı. Ancak bundan sonra bu güzel şehir, düşmanın güvenliğini gerçekten tehdit edecek bir yer hâline gelecekti.

Yapılanlar anlaşma şartlarına aykırıydı. Antepliler evvela bu işgali kabul etmediklerini bildirmek için sokaklara döküldü. Ellerde al yıldızlı bayraklar, kelime-i tevhit sancakları ile hep bir ağızdan İngilizler protesto ediliyordu. Yollar insan seli olmuştu. Avrupa'nın sözde "centilmenleri" protestoların şiddetini görünce işgalin geçici olduğunu, sadece kış geçirmek için Antep'e geldiklerini bildirdi. Halk düşmanın bir ayak üstünde kırk yalanın belini büktüğünün farkındaydı. Geçici işgal masalının aslında ne olduğunu Antep'in ardından bir ay sonra Maraş'ın daha sonra da Urfa'nın işgali gösteriyordu.

İşgal beraberinde bir fitnenin de fitilini ateşledi. Asırlarca Müslüman halk içinde serbestçe yaşayan, dinlerine, dillerine, yaşantılarına karışılmayan Ermeniler arasında kıpırdanmalar oldu. Halk asırlar sonra nankörlük gördü.

Müslümanlar cepheden cepheye mevzi sayarken, Ermeniler hür yaşadıkları topraklarda para sayıyordu, hatta halk arasında paraya düşkün olan kişilere "Ermeni hastalığına yakalanmış." deniliyordu. Antep'te asayiş bozmaya ve huzursuzluk çıkarmaya başladılar. Müslümanlara karşı sözlü sataşmalar, zamanla kavgaya dönüştü. Bazıları İngiliz askerlerinin üniformalarından giyerek halka zulmetmeye yelteniyordu. Bu durumu gören Antepliler "Tazi eski ama çulu değişmiş." demeye başladı.

Vefalı Ermeniler de yok değildi. Aram Efendi, Müslüman komşularının silahlarını kendi evinde saklarken,

– Vallahi Antep Ermenileri olarak bizler bu yapılanlardan memnun değiliz. Biz Osmanlı'yız. İşgalcilerin işbirlikçileri Suriye'den gelen Ermenilerdir. Ne olur bizden bilmeyesiniz, diyordu.

Düşman kuvvetleri ise silah aramayı bahane ederek Müslümanların evlerine giriyordu. Evde yorgan, yastık, yatak, döşek ne varsa parçalıyor, dolapları döküyorlardı. Ekmek dolaplarından, odunluklara, ahırda ki saman çuvallarından kitaplara kadar her şey didik didik aranılıyordu. Kızların çeyiz sandıklarının karıştırılması yürekleri incitti, el emeği göz nuru nice işlemeyi, boncuk oyalı tülbentleri, patika elbiseleri bir kenara

fırlatıyorlardı. Bembeyaz örtülere simsiyah eller değıyordu, taze umutlara hoyrat rüzgârlar...

Evlerde rastladıkları çakıları, ekmek bıçaklarını, kebab şişlerini dahi topladılar. Herkes yapılanların maksadının silah aramasından çok halkı sindirmek ve baskı altında tutmak olduğunu biliyordu. İngilizler Antep'ileri korkutarak tesirsiz hâle getirmeyi planlıyordu.

İşgalin ağırlığı İngilizlerin eziyeti arttıkça Antep'iler sabrediyor planladıkları direnişin hazırlıklarını yapıyordu. Silâhlar gizlice saklanıyor, işgali protesto etmek için afişler hazırlanıyordu.

Kış bitmiş baharla birlikte Antep'te tabiat yeniden canlanmıştı. Kış boyunca kupkuru bir odun gibi duran ağaçlar kimi beyaz, kimi pembe çiçeklerle donanmıştı. Kırlara âdeta papatyadan halılar serilmişti. Gelinçikler birer nazlı gelin misali sallanıyordu esen rüzgârla. Kuşların neşeli cıvıltıları duyuluyordu. Antep'ilerde bu bahar coşkusuna katılacak neşe yoktu. İşgal altında olmak, düşman namlusunun gölgesinde çaresiz kalmak, öz vatanında hür olamamak herkesin moralini bozmuştu.

Halk yine de işgalcileri her fırsatta kınamayı ve protesto etmeyi sürdürdü. Bunu gören İngilizler karşılarında çetin bir cevaz olduğunu fark etti. Antep'i işgal etmenin antepfistliğini dişle kırmak gibi olduğunu anladılar. Halkın hiçbir zaman işgalleri benimsememesi İngilizlerin işini iyice zora soktu. Önce işgalin ağırlığını azalttılar, ardından da Antep'i terk etmek zorunda kalarak yerlerini Fransızlara bıraktılar.

Güneyin yumurta pişiren güneşinin şiddeti azalmış, yazın yerini güz almaya başlarken işgalin adı da İngiliz'den Fransız'a dönmüştü. 1919 senesi ekim ayının yirmi yedinci günü artık Antep'te işgalin adı İngiliz'den Fransız'a dönmüştü.

İşgalcilerin şehre yakınlaştığı haberi kulaktan kulağa yayıldı. Atlar, katırlar ve arabalardan oluşan işgalci konvoyu Antep'e doğru yol alıyordu. Ağır ağır ilerleyen Fransız askerlerinin tozu dumana katarak şehre girişi sadece bazı Ermenileri sevindirmişti.

Azınlığın nankörleri coşkun sevgi gösterileri ile işgalcileri karşıladı. Antep'iler ise olanları ibretle seyrediyor, bir an önce düşmanı kovmak için neler yapılacağını düşünüyordu. Ermenilerin bir kısmı "Yaşasın

Fransızlar, kahrolsun Osmanlılar!” diye bağıyordu. “Fransa babamız, İntikam alırız!” Bağırılan gelecek günlerin kanlı olacağını habercisiydi. Bazı Ermeniler bir kandırılmışlığın orta yerinde olduklarının farkında olmadan oynuyorlardı kendilerine biçilen rolü. Maksat Müslümanlarla Ermeniler arasında köklü düşmanlık tesis ederek bölgede kargaşa çıkarmaktı. Böylece işgallerin hukukî kılıfı için gereken “güvenliğin tehlikede olduğu” bahanesi gerçekleşmiş olacaktı. Fransızların Suriye’den tehcir edilmiş Ermenileri bölgeye taşıması bundandı.

İngiliz işgaline gösterilen tepkinin çok daha şiddetlisi Fransız’a gösterildi. On binden fazla bir kalabalık şehirde hürriyet ve istiklal mitingi tertip etti. Fransızlar işlerinin hiç de kolay olmayacağını farkındaydı. Öfkeli kalabalık düşmanların şehri boşaltmasını istiyordu. Ellerde ay yıldızlı bayraklar ağızlarda işgallere duyulan nefret vardı.

Bu arada sıbyan mektebinin taş duvarlı bir sınıfında bir muallim elindeki kitaptan talebelerine son dersini veriyordu. Dersin ardından yapılacak ödevleri ve ezberleri söyledi. Sözlerini şöyle tamamladı:

“Çocuklar, başımıza gelenleri görüyorsunuz. Allah, bu günleri de bize gösterecekmiş, demek talihimizde düşman işgalini de görmek varmış. Cenab-ı Hakk canımızı alsaydı da bu olanları görmeseydik. Lakin çocuklar, Allah’tan ümit kesilmez. Bugüne kadar esir olmamış bu millet gene de esareti kabul etmeden bu yurdu kurtaracak. Pis düşman ayağı er-geç bu temiz topraklar üzerinden defolup gidecek. Buna emin olun. Verdiğim ödevleri yapın, bugünden sonra okul ya açılır ya açılmaz belli değil. Allah’a emanet olun.” son cümlesinin ardından dışarıdaki hademenin eliyle çaldığı teneffüs zili duyuldu.

Öğretmen, gözleri ıslıl ıslıl parlayan zeki talebelerine baktı. Aslında o da öğrencileri de bu dersin son dersleri olduğunu farkındaydı. Fransızların ertesi gün sokağa çıkma yasağı ilan etmesiyle birlikte bütün okullar kapandı.

Öğrenciler okulların bu mecburi tatiline sevinmek yerine gurur kırıcı bir hâl olduğu için üzüldü, çocuksu ruhları incinmişti. Kendi memleketlerinde kendi okullarına devam edememek minik yürekleri hüzne boğmuştu.

Okullar kapanmasına kapandı, ama çocukları bir yere kapatmak mümkün değildi. Eli silah tutacak, parmağı tetik çekecek yaştaki herkese ihtiyaç vardı. Ordu Mondros Ateşkes Anlaşması ile dağıtıldığı için iş başa düşmüştü. Ordusu kalmamış bir millet kendi ordusunu artık kendisi kuracaktı. Başka çare görülüyordu. Bütün Antepliler birlik olup düşmana karşı savaşıyordu.

Sekiz milyon nüfuslu bir ülkeden üç milyon asker çıkartılacaktı. Bu, her evden yiğitlerin cepheye koşması demekti. Umumiyetle tarıma dayalı ekonominin bütün yükünün dul kadınlar ile yetim çocukların omuzlarına düşmesi demekti. Açlıktan ölümlerin olması demekti.

O günlerde Antep'te yeni bir destan duyuldu. Antepli Kamil anesi ile birlikte dedesinin evinden çıkmış, kendi evlerine doğru hızlı adımlarla çarşıdan geçiyordu. Fransızların fırınının önünden geçerken iki Fransız askeri yollarını kesti.

Askerler laubali hareketlerle Kamil'in annesine sarkıntılık etmeye ve başındaki örtüsüne uzanıp açmaya kalkıştı. Zavallı kadın, çığlıklar koparıyor, örtüsünü sımsıkı tutuyordu. Kadının çaresizce çırpınışları kendini müdafaa etmeye yetmiyordu. Bu esnada Kamil'in haykırışı Antep'in dar sokakları, taş duvarlı evlerinde yankı buldu. Sırtındaki hasırları yere atan Kamil "Bırakın anamı!" diyerek yerden taş alıp Fransızlara atmaya başladı. Ardından da gözünü kırpmadan üzerlerine çullandı. Annesini korumak için kendinden büyük iki düşmanla birden boğuşuyor, yumruklarını şuursuzca sallıyordu.

Askerlerden bir tanesi, tüfeğini omzundan indirip hışımla havaya kaldırdı. Süngüsünü annesinin gözleri önünde diğer askerle kapışan Kamil'e sapladı. Sonra bir defa daha, sonra bir daha... On dört yaşındaki Kamil'in göğsünde süngünün açtığı kıpkırmızı güller şehadete ulaşmanın nişanesiydi. Yine de tuttuğu Fransız'ı bırakmıyordu. Ardı ardına gelen süngülerle önce elleri gevşedi ardından da vurulmuş bir turna gibi yavaşça taş döşeli yola düştü.

Anne çığlık çığlığa haykırıyordu, bir anaya en büyük acı yaşatılıyordu. Acısı bütün kalplerde duyuldu. Antep ilk çocuk şehidini veriyordu. Şehirde kıyamet koptu. Annesini korumak isteyen bir masum çocuğun

süngülenerek hunharca şehit edilmesi sabır taşını çatlattı. Bu hadise yıllarca unutulmadı ve vefa olsun diye Antep'te bir ilçeye Kamil'in adı verildi. Şehitkâmil'i herkes bilsin, asırlar sonra dahi yiğitliği unutulmasın, hatırası yaşasın diye.

Antep'te Cemiyet-i İslamiye ve Heyet-i Merkeziye teşkilatları, işgallere karşı gizlice çalışmalara başladı. Bir Kuva-yı Milliye teşkilatı kuruldu. Bu teşkilata girecek maddi durumu iyi her vatandaşın bir silah temin etmesi şartı getirildi. Durumu daha iyi olanlardan ayrıca para yardımını istendi. İş başa düşmüştü. Devletin ordusu yoksa milletin ordusu olacaktı, millet kendi ordusunu kendi kuracaktı.

Çiftçilerin kimi çifte sürdükleri öküzlerini sattı kimi hayvanlarını, işçiler yatak ve yorganlarını... Herkes bir şekilde silah alacak para buldu. Herkese düşen bir vazife vardı, olup bitenlere kayıtsız gibi görünen ne ölü görmüş ağlamış ne düğün görmüş oynamış insanlar da ellerini taşın altına koymuşlardı artık. Antep esnafı alışveriş yapmak isteyen Fransızlara da onların gelmesiyle bayram eden Ermenilere de yiyecek satmamaya başladı. Dükkânlar onlar gelince kapatılıyor, yerli halkın ihtiyaçları ise el altından karşılanıyordu. Gerek Fransızlar gerekse Ermeniler yiyecek bulabilmek için geriden destek alma ihtiyacını hissetti.

Fransızların şehirde kuş uçurtmadığı bu zamanda gizlice Halep'ten silah ve cephane alınıyordu. Alınan malzemeler aynı gizlilik içinde kabileler hâlinde gece Antep' taşınyordu. Bir tüfeğin bedeli 10 liradan başlıyor en pahalısı 50 liraya alıcı buluyordu. En ucuz tüfekler Rus tüfekleriydi, en pahalısı Osmanlı tüfekleri. Herkes kaliteli olduğu için Osmanlı tüfeği istiyordu, lakin maddi durumu yeterli olmayanlar Rus tüfeği ile yetinmek zorundaydı.

Tüfeği olanlar mahallede küçük birlikler kuruyordu. Mahalleler birleşerek kuvvetlerini toparlıyor semt müfrezesi oluşturuyordu. Semte mahallenin ileri gelenlerinden biri reis oluyordu. Eskiden Osmanlı ordusunda görev yapmış, savaş görmüş, subay veya çavuşlardan biri de kısım kumandanı yapılıyordu.

Kısa bir süre sonra mahallelerde yapılan teşkilatlanma neticesinde her semtte yüz kişilik birlikler kuruldu. Bu dönemde en mühim sıkıntı

asker sayısınınca tüfek bulunmamasıydı. Bu yüzden silahlıların savaşması, silahsızların taarruz hazırlıkları yapması, siperler kazması cephane taşınması kararlaştırıldı. Silahlılardan yaralanan veya şehit düşen olursa onun silahını silahsız arkadaşlarından biri alacaktı.

Çocuklar da direniş içinde yer almak şehirlerini işgal eden düşmana karşı savaşmak için kolları sıvadı. Dört kafadar Mehmet, İsmail, Hayri ve Mehmet Ali babaları gibi düşmana karşı koymak için gönüllü oldu. Kısa bir eğitimden geçirildiler. Tüfek tutmayı, nişan almayı, ateş etmeyi öğrendiler. İlk zamanlar elleri heyecandan titriyor bir türlü hedefi vurmuyorlardı. Zamanla heyecanlarını attılar. Tüfek ateş alınca çıkan sesin şiddetinden irkilirken sonraları alıştılar. Hedefe diktikleri eski testilerin vurulması artık iyi birer savaşçı olduklarının ispatıydı. Nasıl nişan alacaklarını, düşman ateşi karşısında ne yapacaklarını, nasıl ilerleyeceklerini, nasıl saklanacaklarını öğrendiler.

Mehmet'in babası Antep'in meşhur kebabçılarında Said Ağa idi. Mehmet Ali'nin babası yoktu. Düşman tarafından dört ay evvel bir çatışmada şehit edilmişti. İsmail, Arzuhalci Ali Efendi'nin oğluydu.

Hayri ise Şahin Bey'in oğluydu. Babasına hayrandı, büyüyünce onun gibi bir subay olmak istiyordu. Babasının neredeyse katılmadığı savaş yok gibiydi. Önce Yemen'e gitmiş, ardından Trablusgarp savaşlarına gönüllü olarak katılmış, Balkan Savaşlarında Çatalca Cephesinde savaşmış, Galiçya Cephesi'nde vazife almış, ardından gönderildiği Sina Cephesi'nde iken İngilizlere esir düşmüş ve Mısır'da Seydi Beşir kampında kalmış Mondros Ateşkes Anlaşması'nın ardından da serbest kalarak Antep'e gelmişti.

Dört arkadaş gönüllü katıldıkları Kuva-yı Milliye birlikleri içinde yeri geliyor birliklere su taşıyor, yeri geliyor düşmanla çatışmalara katılıyordu. İlk girdikleri çatışmadan çok korktular. Saklandıkları kayanın arkasından düşmana ateş açmışlar, düşman da karşılık vermişti. Mermilerin kayaya isabet edişindeki ses yüreklerini ağızlarına getirmişti. Ancak ilk çatışmada heyecanlarını attıktan sonra girdikleri diğer çatışmalardan korkmaz olmuşlardı.

O günlerde bir de fotoğraf çektirdiler. Arslan Bey bir sandalyede oturmuş bir yanına Hayri'yi, diğer yanına Mehmet Ali'yi almış İsmail

ise önlerine diz çökmüş, elindeki tüfeğiyle poz vermişti. Fotoğrafta Mehmet yoktu, Arslan Bey onunla birkaç ay sonra tek başına fotoğraf çektirecekti. Ama ne fotoğraf...

* * *

Bu arada Mardin'den gelen bir haber herkesi neşeye boğdu. Suriye'den gelen Fransızlar Mardin'in kendilerine teslim edilmesini istemiş ve Norman isminde bir komutan ile iki askeri şehre göndermişler. Norman ve adamları ellerinde mavi, beyaz, kırmızı Fransız bayrağıyla Mardin İstasyonu'na gelmiş. Halk daha evvelden onların geleceğini bildiği için hazırlıklarını yapmış. İstasyonda silah bulanlar silahla, bulamayanlar satır, balta, kazmayla düşman askerlerinin karşısına dikilmişler "Hoş gelmediniz" demek için.

Norman, bu karşılayıştan çok korkmuş. Onu doğruca Mardin Kalesi'nin yakınına götürmüşler. Kalenin etrafında kurulu çok sayıda çadır ve üzeri örtülü yüzlerce top namlusu Fransızların yüreklerini ağızlarına getirmiş.

Mardinliler gelen düşman da olsa misafirperverliklerine laf getirmemiş gelenlere yemek vermeyi ihmal etmemiş. Gerçi Fransızlar yemeğin zehirli olacağından korkup kukumav kuşu gibi durmuşlar sofrada. Mardinliler anlamışlar ve ilk lokmaları kendileri almışlar bunun üzerine aç Fransızlar yemeğe saldırmışlar.

Yemek sonunda mırza yudumlarken misafirlere bir de ihtar yapılmış. Mardin'e gelecek Fransız ordusunu yok edecek güçlerini olduğunu söylemişler. Kalenin etrafındaki çadırları ve ateşe hazırlanmış topları gören Norman, Mardinlilerin haklı olduğunu düşünerek apartopar trenle geri dönmüş ve Mardin'in işgal edilmesinin mümkün olmadığını üstlerine bildirmiş. Böylece Mardin savaşız olarak kurtulmuş.

Oysa yapılanlar çok daha farklıymış. Mardinliler evlerindeki soba borularını sökerek Norman gelmeden evvel kaleye çıkarmışlar. Boruları kırk beş derece açıyla havaya dikerek ateşe hazır top havası vermişler sonra da soba borusu olduğu anlaşılmasın diye üzerini çadırla kapatmışlar. Boruları top namlusu zanneden Norman, yüzlerce topa korunan bir şehrin işgal edilemeyeceğini rapor etmiş.

Herkes bu hikâyeyi birbirine defalarca anlatıyor anlattıkça gülüyordu. Bir yandan da Mardin gibi bir an önce kurtulmayı diliyordu.

* * *

Antep'in çabaladığı vakitlerde Maraş da istiklal uğrunda çırpınıyordu. İşgalciler Amerikan Koleji'ne yerleşmişti, halkın direnişine karşı şehre hakim yerlerden Abarabaşı Kilisesi'ne ve Ermeni Katolik Kilisesi'ne mitralyözler yerleştirildi. Alman Yetimhanesi, Alman Çiftliği, Tekke Kilisesi de Fransızların yerleştiği diğer yerlerdi. Maraş çarşısındaki hanları da ele geçiren işgalciler son olarak kaleyi işgal etti.

Şehirde kan gövdeyi götürüyordu. haberlerde hep acı vardı. Gazetelere, dökülen masum kanlarının kokusu siniyordu. Bütün millî neşriyatlar, okurlarından hep dua istiyordu.

Abarabaşı Kilisesi'ne yerleştirilen mitralyöz kan kusturuyordu. Makineli tüfeğin ağzından geçen her şerit yüzlerce Müslüman'ın kanına giriyordu. Maraş'ta ulaşım evler arasındaki duvarların yıkılması ile sağlanır olmuştu, dışarıda ölüm kol geziyordu. Bir de yangınlar çıkıyordu şehrin muhtelif yerlerinde. Maraşlılar yangınlarla düşmanın keyfini kaçırıyordu. Mekke'nin fethi, İstanbul'un fethi öncesinde yakılan ateşler gibi, alevler Maraş'ı gündüz gibi aydınlatıyordu. Mitralyözün kurulduğu binayı ateş ederek teslim alamayan çeteciler ateşe veriyordu. Şehrin semalarını sarı alevler yalıyordu. Bir korku dumanı işgalci Fransız'ın ciğerinde yayılıyordu.

Sarı kâğıtlı gazetelere yüzlerde tebessüm çiçekleri açtıran bir iki haber yayınlandı. 8 Şubat 1920 tarihinde Açıksöz gazetesi isimsiz bir kâdın kahramanın haberini sayfalarına taşımıştı. Şöyle deniliyordu:

“Maraş'ın Kayabaşı Mahallesinde sakin Bitlis Defterdarı'nın eşi olan hanımefendi, Müslümanların masum kanının nahak yere akıtılmasından, pek çok yuvanın ocağının söndürülmesinden galeyana gelmiş, hanesinde açtığı mazgaldan dindaşlarımızı imha için saldıran düşmanlara ateş açarak akşama kadar sekiz düşman askerini telef etmeye muvaffak olmuştur. Hanımefendi akşamüzeri erkek kıyafeti giyerek ırz, namus ve canı muhafaza kaygısıyla silaha sarılmış olan İslam mücahitlerinin safına katılmıştır.”

Hakimiyeti Milliye gazetesinde de iki gün sonra bir haber neşredildi, Maraş'taki Ermeni ve Fransız zulmü anlatıldıktan sonra şunlar deniliyordu: "...Ya Müminin, yerde bütün insanlar, gökte bütün melekler şahittir ki Türk ve Müslüman olmaktan başka bir günahı olmayan bu din ve millet kardeşlerimizin hasbeten lillah imdadına yetişiniz. Bu zavallıları hain düşmanların kanlı pençelerinden kurtarınız. Evet geliniz ve görünüz Maraş yanıyor."

Maraş'taki, Adana'daki, Tarsus'taki, Antep'teki, Urfa'daki aynı yangındı. Anadolu halkı kardeşlerinin yarasına bir dirhem merhem olmak için çabalıyordu. Gazeteler Erzurum'da işgallerin protesto edildiğini, pek çok Erzurumlunun işgale demokratik tepkisini göstermek için İtilaf Devletlerinin Dersaadet'teki (İstanbul) temsilciliklerini ve tarafsız devletlerin elçiliklerini telgraf yağmuruna tuttuğunu yazıyordu. Mardin'de işgalleri protesto için büyük bir miting tertip edildiği, Siverek'ten, Midyat'tan, Nusaybin'den protesto telgrafları çekildiği havadisi veriliyordu. Konya'dan Güneydoğu Anadolu'daki zulme karşı gür sesler yükseliyor o sesin yankısı Kayseri'den, Darende'den havalanan haykırışlarla kucaklaşıyordu. Kastamonu ve Sivas'tan Maraş'a yüz bin kuruş yardım geldiği haberi de gazeteleri süsledi.

Yüz bin kuruşla bir büyük savaşın finansmanını sağlamak belki zordu, lakin bir millet dışından tırnağından artırıp kardeşine gönderiyordu, bir uzvun rahatsızlanması bütün bedenın sıkıntıya girmesi için kâfiydi. Anadolu'nun gönlü Güney'de atıyordu.

Hakimiyet-i Milliye gazetesinden olup bitenleri okuyanlar şu satırları birbirlerine aktardı: "Maraş kasabası dahilinde Ermeni ve Fransız askerleri tarafından katliama başlanması üzerine açılan muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir. Şehrin Etoluk, Durak, Kuyucak, Çarşı mahalleleri tamamen, Çarşıbaşı ile Hatuniye Mahallesi kısmen boşaltılmıştır. Diğer mahallelerde fedakarca müdafaa yapılmaktadır. Şehrin etrafındaki hakim noktalar tamamen ahalinin elindedir. Düşmandan kurtarılan mahallelere muntazam karakollar ikame olunarak emniyet ve inzibat tertibatı alınmıştır.

Kasaba ahali sonuna kadar sebat ve mukavemet ederek ya kurtulmak ya büsbütün mahvolmak azmindedir. Bu şiddet Fransızları pek

telaşa düşürmemiştir. Hususiyle Ermeniler kapandıkları kilise, mektuphanelerden çatışmaya iştirak etmekte, fakat dışarı çıkamamaktadır.”

* * *

Fransızların Antep'teki ablukası 1920 senesi yazına gelindiğinde iyiden iyiye arttı. Kuşatmanın sıklaşması ile Maraş ile Antep'teki birlikler arasındaki haberleşme kesintiye uğramaya başladı. Bir süre sonra ise tamamen kesildi.

Maraş'taki kuvvetlere Antep'teki durumun bildirilmesi gerekiyordu. Maraş'ın Sam köyünde bulunan Kolordu Komutanı Miralay Selahaddin Adil Bey'e Antep'in son vaziyetini bildirmeli ona göre tedbir alması ve takviye kuvvet göndermesi istenmeliydi. Ancak Fransızlar bütün yolları tutmuş şehirde kuş uçurtmuyordu.

İşgal altındaki Antep'in hâlihazırdaki vaziyetini ve alınması elzem tedbirleri anlatan bir rapor hazırlandı. Fransız kuşatmasını yarıp bu mektubu götürebilecek ulağa ihtiyaç oldu. Askerlerden biri götürebilirdi, lakin dikkat çekme ihtimali yüksekti. Genç birinin Antep'ten Maraş'a doğru gitmesi bütün şüpheleri celbederdi. Hele bir de üzerinde raporla yakalanırsa zaten sıkıntılı olan vaziyeti daha da zora sokardı. Meşakkatli, tehlikeli ve uzun bir yoldu bu yüzden ihtiyarlardan veya kadınlardan birinin götürmesi mümkün değildi.

Raporu götürme işi çıkmaza girmişti. Bölük komutanı düşünceliydi, etrafındaki askerlerle raporu nasıl gönderebileceklerinin derdine düşmüşlerdi. Dört kafadar işten haberdar olunca birbirlerine baktılar. İsmail,

– Baksanıza biz bu mektup işini halledemez miyiz, dedi. Mehmet Ali, ona hak verdi.

– Bence hallederiz. Çeşmeden bir eşek yükü su taşıyoruz da bir kağıdı mı taşıyamayacağız. Hem biz götürürsek düşmanlar bizden şüphelenmez.

– Evet ya. Biz çocuğuz kimse bizden şüphelenmez.

Konuşulanları dinleyen Hayri de sohbete katıldı:

– Biz silah kullanmayı da öğrendik. Mektubu götürürken karşımıza bir düşman çıktı mı, ben bir gez, göz, arpacık yapıp nişan alırım sonra taaak...

– Abartma Hayri, içimizde nişancılığı en zayıf olan sensin, on metreden koca küpü vuramıyorsun da düşmanı alnından nasıl vuracaksın?

– Bana bak Mehmet Ali...

Araya İsmail girmeyip biraz da hiddetle “Yahu biz ne konuşuyoruz siz ne konuşuyorsunuz!” demese, laf dalaşının önce itiş kakışa, sonra da tekme tokata dönüşmesi an meseleseydi. Lakin arkadaşlar birbirleriyle adamakıllı kavga etseler de on dakika sonra hiçbir şey olmamış gibi oyuna dalacak kadar kin ve nefretten uzaktılar.

Mehmet,

– Peki mektubu kim götürecektir, diye sorunca

İsmail,

– Kumandanımıza gidip vaziyeti arz edelim, kabul ederse gerisini düşünürüz, dedi.

Koşar adım müfreze komutanı Arslan Bey'in yanına vardılar. Raporu taşıma işine gönüllü olduklarını söylediler.

Arslan Bey kendi zihnine de gelen ancak işin ciddiyetinden dolayı vazgeçtiği çözümü yeniden düşündü. Hayatın daha ilkbaharındaki çocukları böyle tehlikeli bir vazifeye göndermenin riskinin farkındaydı. Ancak onlar çeviklikleri, hızları, ayrıca yaşları küçük olduğu için dikkat çekmeyecek olmalarıyla aslında bu vazife için biçilmiş kaftandı. Çocuklara döndü:

– Raporu götürme işine gönüllü olmanız çok güzel, ama bu çok tehlikeli bir vazife. İşin ciddiyetinin idrakinde misiniz çocuklar?

İsmail söz hakkı istedi:

– Kumandanım, yaşımız küçük olabilir, ancak biz de sizler gibi düşmanın topraklarımızdan defolup gitmesini isteriz. Bunu için de bütün vazifeleri eda etmeye hazırız.

Hayri yine kendini tutamadı:

– Biz evvelallah tehlikeden, düşmandan korkmayız kumandanım. hem düşman karşımıza çıkarsa ben yerden bir taş alır...

– Demek askerler artık taşla savaşıyor oldu Hayri.

– Yok komutanım taşı lafın gelişi diyorum. Lüzum olursa ben sapanla..

– Sapanla cenk edeceksin demek. Yahu biz sana tüfek vermedik mi Hayri? Senin tüfeğin var mı, yok mu?

– Var olmasına var da şimdi tüfekle vururum desem hemen Mehmet Ali laf çakacak, nişancılığımın kötü olduğunu söyleyecek.

– Çocuklar nişancılık öyle sabah başlanıp da akşam bitirilecek işler değil, çalışacaksınız. Mehmet Ali siz aynı saftasınız arkadaşınla öyle konuşmak olmaz.

– Kumandanım o da işkembeden atıyor. Yok düşman gelirse kendi bir atışta alınlarından indirirmiş filan...

– Neyse sadede gelemim. Şu raporu götürme işini yapabileceğinize kalpten inanıyorum. Mektubun bir an önce götürülmesini lüzumlu gördüğüm için teklifinizi de kabul ediyorum. Sizden istediğim bir tek şart var. O da ailelerinizden müsaade alıp karşıma öyle çıkmanız. Müsadelelerinizi alıp gelin tekrar konuşalım.

– Tamam komutanım.

– Bir de mektubu kimin götüreceğine karar verdiniz mi?

Bu soru üzerine Hayri atıldı,

– Hep beraber götürürüz kumandanım.

– Hayır hep beraber olmaz. Dört kişi çok dikkat çeker. Hem de çok iz bırakır. En fazla iki kişi olmalı.

– Ama biz hepimiz bu vazife içinde olmak istiyoruz.

– Kuru kalabalıkla bu iş olmaz. Ailelerinizden müsaade aldıktan sonra gidecek iki kişiyi de aranızda seçin.

Heyecanla ailelerinin yanlarına giderek durumu anlattılar. Anneler babalara baktı, babalar küçük kahramanlara. Dilin ucuna gelen “Yavrum

bu iş çok tehlikeli gitme.” sözlerinin dudaklardan dökülmesine işgalin acı gerçekleri mani oldu. “Sen bilirsin yavrum, madem kumandanınız ister...” sözleri ağızlarından kerhen çıktı. Bu zor ve tehlikeli vazifeye oğullarının gitmesinden endişe duysalar da izin vermekten başka bir şey yapamazlardı.

Ehl-i İslam tehlikede idi, memleket işgal altındaydı ve bu işgale şimdi karşı konulmazsa çocukların gelecek hayatları da esaret altında geçecekti. Bıçak kemiğe dayanmıştı, çocuklarının hayatlarından tasa etseler de başka çıkar yol göremediler.

Sabahı zor eden çocuklar ertesi gün kumandanın kapısında görüldü. Kapısını çaldılar ve girmelerine müsaade edilince içeri girdiler. Selam verip asker duruşu ile dimdik Arslan Bey'in karşısında durdular.

– Kumandanım sizinle dün konuştuğumuz husus ile alâkalı ailelerimizin müsaadesini aldık. Artık hepimiz mektupları götürebiliriz.

Kumandan çocukların ölümü göze alan fedakârlıkları karşısında duygulandı. Konuşsa, sesine prangalanmış hüznün duyulacağını düşündü. Dudaklarını ısırды. Hislendiğini onların görmesini istemediği için pencereden dışarıdaki talim yapan askerlere bakıyor gibi yaptı. Bütün gece bu hususu düşünmüş, çok garip rüyalar görmüştü. İçinde bir sıkıntı vardı, atamıyordu.

Mehmet Ali, kumandanın kendilerini anlamadığını düşünerek,

– Kumandanım biz vazifeye hazırız, sizden emir bekliyoruz, deyince kumandan onlara döndü

– Evlatlarım bu vazifenin ne kadar meşakkatli ve sakıncalı olduğunun farkındasınız değil mi?

– Başka yapacak bir şey var mı ki?

– Gidecek iki kişiyi belirlediniz mi?

– Kumandanım biz hep beraber bu vazifeyi yapsak...

– Ona ne şüphe. Daha evvel de konuştuk. Aslında biriniz gitsin diyeceğim ama mümkün değil. O yüzden iki kişi gönüllü olsun. Diğer iki kişiye de burada bir iş vereceğim.

Vazifeden de zor bir işti kimin gideceğini belirlemek. Çocukların kendi aralarında yaptıkları istişareden bir netice alınamayacağı malumdu. Her biri kendisinin gitmesi gerektiğini bir şekilde izah etmeye çalışıyordu. İsmail çok hızlı koştuğu için düşmana yakalanmayacağını söyledi ve olduğu yerde hızla saymaya başladı. Hayri güçlü olduğundan iki elinde iki dolu su kabağıyla çeşmeden eve kadar hiç durmadan yürüdüğünden bahsediyordu. Mehmet, çevik olduğunu ve bütün arkadaşlarını güreşte tek tek yaktığını hatırlatıyordu. Mehmet Ali ise Ermeni dilini bildiğini, yakalanırlarsa Ermeni taklidi yapacağını Fransızların Ermenilere bir şey yapmadığını Ermenice olarak anlatıyordu.

Lüzumsuz tartışmanın lüzumlu işleri aksatacağını anlayan kumandan vaziyete el koydu:

– Küçük kahramanlar! Tamam anlaşıldı bu işi siz kendi başına halledemeyeceksiniz. O hâlde ben İsmail ve Mehmet'i görevlendiriyorum deyince Hayri ve Mehmet Ali üzüldü.

– İyi de kumandanım biz niye gitmiyoruz.

– Çocuklar artık ısrar etmeyin. Akşama kadar kim gidecek, kim kalacak bunu tartışarak vakit kaybedemeyiz. Hepiniz birbirinden kıymetlisiniz ve benim nazarımda çocuk değil birer kahraman askersiniz. Vazife iki kişinin yapacağı kadar. Hayri ve Mehmet Ali, siz doğru eğitime katılın. Marş marş! İsmail ve Mehmet siz kalın.

Çocuklar kumandanın masasına yaklaştı. Diğerleri dışarı çıktı. Arslan Bey, “Çocuklar siz de iki dakika dışarı çıkın.” diyerek odada yalnız kaldı. Masanın çekmecelerini çekti, içindeki kâğıtların altına elini soktu ve küçük kolu kendine doğru çekti, masanın üst tablasının sağ tarafı birden yukarı kalktı, altta gizli bir demir çekmece görüldü, kumandan iç cebinden çıkardığı anahtarla o çekmeceyi de açtı raporu çıkarttı. Bir kâğıda sardı ve çocukları tekrar çağırdı.

– İsmail, Mehmet...

Çocuklar apartopar içeri daldı. Esas duruşa geçtiler:

– Emredin kumandanım!

– Asker evlatlarım vazifeniz bu mektubu Maraş'ın Sam köyündeki Miralay Selahaddin Adil Bey'e vermektir. Yolda olur da düşman askerlerine, eşkıyaya, uğursuza rastlarsanız sakın ha rapordan filan bahsetmeyiniz. Canınızı verin de bu kağıdı düşmana vermeyin.

– Tamam kumandanım.

– Söylememe gerek yok da ben yine de testi kırılmadan tokat atmış olayım. Sakın ola kağıdı düşürmeyin, kaybetmeyin.

Çocuklar güldü. İsmail'in içinden “Çocuk olmaya çocuğuz da kumandanımız bizi iyice bebek belledi herhal.” diye düşündü. Kumandan ikazlarına devam etti:

– Yapmayacağınızı biliyorum, lakin yine de demiş olayım. Sakın ola açıp da okumayın, ne olduğunu öğrenmeye çalışmayın. Bir asker ne kadar az sırra vakıf olursa başı o kadar rahat eder. Düşman -Allah muhafaza- konuşturmaya çalışırsa bir şey bilmeyen rahat eder, fakat bilenin bildiğini söyletmek için akla hayale gelmedik işkenceler yaparlar.

Arslan Bey çocukları odadan dışarı yolcu etmeye çıktı, çocukların bahçedeki çatılmış tüfeklerini alıp omuzlarına attıklarını fark edince arkalarından seslendi.

– İsmail, Mehmet...

– Emredin kumandanım...

– Tüfekleri niye omuzladınız?

– Kumandanım vazifenin tehlikeli olduğunu söylemişsiniz.

– Vazife tehlikeli lakin bir düşman iki çocuğun omuzlarında boylarınca tüfekle şehrin dışında görse ne yapar?

Çocuklar şaşkınlıkla kumandanın yanına koştular.

– Kumandanım siz yol çok tehlikelidir demediniz mi. Tüfeksiz mi gideceğiz.

– Tüfek değil yanınıza çakı bile almayın. Çok dikkat çekersiniz.

– Tamam kumandanım.

Üstlerinde kollarının ucundan çeksen hepsi sökülecek intibai veren eski püskü elbiseler, başlarında keçe külâh, ayaklarında çarıkla yola hazırlandılar. Ertesi sabah aileleriyle vedalaşıp yola koyuldular. Annelerinin verdiği yufka ekmek ile iki baş soğanı boyunlarındaki küçük çantalara koydular. Anneler bu manzarayı ağabeyleri cepheye giderken kendi annelerinin de yaşadığını hatırladı.

Boyunda çanta, koyunda mektup, her ikisi de vazifenin ağırlığının farkında olarak evlerinden çıktı. Çıkarken yedi defa Ayete'l Kürsi okudular. Bu zor zamanda Sam köyüne kadar gitmeyi göze almak mayın tarlasına gözü bağlı girmekten çok da farklı değildi. Yola koyulan çocuklar da onları uğurlayan arkadaşları, aileleri ve kumandanları da sağ salim gelebilmeleri için dua ediyorlardı. Anneler dualarını oğulların arkasından üflediler, arkalarından su dökerken “İnşallah su gibi gitsinler, su gibi dönsünler.” dediler.

Minik adımlar, taşlı tozlu yolları aşarak ilerledi. Biri diğerine nasıl nişan aldığını anlatıyordu, öbürü testiye su doldurup da vurunca nasıl patladığını. İki delikanlı umursamazca yürüyorlardı gayelerine; başlarına geleceklerden habersiz ve hiçbir şeyden korkmadan.

Antep'ten çikalı bir saat olmamışken toprak yolun ilerisinde Fransız devriyeler görüldü. İsmail heyecanlandı, yalnız heyecanını arkadaşına göstermemeye çabaladı:

– Eyvah! Mehmet gelenleri görüyor musun?

– Evet İsmail, ne yapalım?

– Heyecanlanmayalım, sakın görünelim yeter.

– Anladım.

– Şu yolun kenarındaki bağa yavaşça kağıdı sakla. Ben önünü kapatırım. Sanki üzümlere bakıyormuş gibi yap.

– Tamam. Sen yavaşça önüme geç.

İsmail durdu, çarığını çıkarıp içindeki taşları döküyormuş gibi yaptı. Mehmet üzümlere bakıyormuş gibi eğildi ve kâğıdı asmanın kütüğüne sardı, üstünü yapraklarla kapattı. Hangi asma olduğunu anlamak için de etrafa dikkatlice baktı.

İki çocuğun bu civarda dolaştığını gören düşman askerleri şüphelenip yanlarına geldiler. Rütbeli olanı askerlerden birine işaret edince geriden gelen asker bozuk bir Türkçe ile konuşmaya başladı?

– Siz burada ne yapıyor?

İsmail subaya cevap verdi.

– Hiç...

– Ne demek hiç... Neden burada dolaşıyor?

İsmail, yalan söylemenin tam vakti olduğunu düşünerek hemen bir yalan uydurdu:

– Biz dilenciyiz köy köy dolaşırız.

– Hangi köye gidiyor?

– Bizim için fark etmez. Önümüze hangi köy çıkarsa oraya gideriz. Mesela Hacıbababa Köyü'ne de gidebiliriz Sam Köyü'ne de...

Asker çocukların sözlerine subaya tercüme etti. Subay çocukların kıya-fetlerinin dilenciye benzediğini fark etti, ama konuşmalarından, tıraşlarından, ellerinin yüzlerinin temizliğinden şüphelendi, askerlerine döndü:

– Bunlar casus, çabuk yakalayın!

Çocuklar hiçbir şeyden habersiz rollerini sürdürdüler.

– Ne casusu, biz dilenciyiz, deseler de dinletemediler.

Fransız askerler çocukların ellerini arkadan sıkıca bağladı. İsmail'in elini sıkın ipin acısı yüzünde dalgalandı. Mehmet'in bilekleri kıpkırmızı oldu. İsmail sessizce kulağına eğildi:

– Mehmet ikimiz birden konuşmayalım, sonra şaşırırız. Ben ne dersem sen de beni destekle tamam mı?

– Tamam anladım.

Çocuklar önde Fransızlar arkada, doğruca Fransız karargâhına götürüldüler. Kendilerini yakalayan subay, çocukları önüne katarak gururla komutanlarının odasına vardı:

– Yarbay Abadi, efendim, iki tane casus yakaladık.

– Neredeler?

– Buradalar.

– İçeri getir.

İsmail ve Mehmet arkalarında tüfeklerini üzerlerine doğrultmuş iki Fransız asker olduğu hâlde işgal kuvvetlerinin komutanı Kurmay Yarbay Abadi'nin huzuruna çıkarıldılar. Komutan çocukları görünce beklenmedik bir kahkaha attı.

– Hani casus nerede? Casus diye iki tane köylü çocuğunu mu getirdin yüzbaşı?

– Evet komutanım.

– Ben de gerçek bir casus yakaladım sandım.

– Davranışları bana şüpheli geldi.

– Üzerlerinden bir şey çıktı mı?

– Hayır komutanım.

Çocukları yakalayan subay, yarbayın kahkahalarla gülmesine bozuldu. Kendince büyük bir iş yaptığını sanıyordu. Yarbay Abadi, oturduğu koltuktan kalktı. Puposunu yaktı. Derin bir nefes çekti ve dumanını çocukların yüzüne doğru savurdu.

Tütün dumanı çocukların genzini yaktı. İsmail iki defa öksürdü. Mehmet'in gözleri yaşardı. Tercüman vasıtasıyla onlarla konuştu:

– Evet, sizleri dinliyorum çocuklar.

İki kafadar birbirlerine baktılar. İsmail:

– Anlatacak bir şeyimiz yok, dedi.

– Kuşatma altındaki şehirden neden çıkmaya çalışıyordunuz, sorusu gelince İsmail, Mehmet'e baktı. Bu bakış artık yalan söyleme sırasının Mehmet'e geçtiğinin işaretiydi. Mehmet dudaklarını sarkıttı, boynunu büktü, kumandana döndü, ağlamaklı bir ses ile,

– Bizim babamız da anamız da öldü. Antep'te yiyeceğimiz kalmadı, Evimizde aç kaldık o yüzden kardeşimle birlikte civar köylere dilenmek için gitmek istedik, dedi.

Kumandan, İsmail'e bakınca o da aynı ses tonuyla,

– Ağabeyimin dediği gibi... Evimizde bir lokma ekmek dahi kalmadı. Antep'te kimse bize yiyecek vermez oldu. Biz de civar köyleri dolaşalım, biraz buğday, yumurta, peynir alalım karnımızı doyuralım dedik, dedi.

Yarbay Abadi iç geçirdi. Tekrar masasına oturdu. Pipoşundan derin bir nefes daha çekti.

– Sadece bu kadar mı? Yani açsınız ve sırf yiyecek bulmak için dolaşıyorsunuz.

– Yiyecek yerine para verirlerse onu da alıyoruz, diyen Mehmet yanını biraz daha inandırıcı hâle getirdi.

Fransız kumandan çocukların dediklerine inanmıştı. Hayal kırıklığından dolayı yüzünü buruşturdu:

– Çocuklar, doğru Antep'e geri döneceksiniz.

– Tamam.

– Şehre geri dönmediğinizi ve buralarda dolaştığınızı görürsem sizi vururum ona göre.

– Anladık.

– Yüzbaşı...

– Emredin komutanım.

– Bundan sonra sen de biraz dikkatli ol. Casus diye iki dilenci yakalayıp beni böyle çoluk çocukla uğraştırma.

– Emredersiniz efendim.

Mehmet ve İsmail bir çadıra alındılar. Saatlerce çadırdaki bekletildiler. Etraflarında silahlı askerler vardı. İki de endişeliydi. Dışarıdaki askerlerin çokluğu Fransızların ağır bir işgale hazırlandıklarının göstergesiydi. Antep'in kurtuluşunun çok zor olacağını anladılar, ama bir şey daha biliyorlardı, düşman ne kadar kalabalık olursa olsun hiçbir zaman onların umutlarından büyük değildi. İnançlarını yitirmeyeceklerdi.

Mehmet'in düşünceli hâlini gören İsmail, teselli etmeye çalıştı: "Bu günler de geçecek elbet Mehmet, Allah bizimle beraberdir."

Dışarıdaki askerlerden bir tanesi çadırı araladı ve onları dışarı çıkarttı. Güneş batmak üzereydi, Kendilerini yakalayan yüzbaşı yanlarına geldi:

– Şimdi doğru geri dönüyorsunuz, dedi.

İsmail ile Mehmet ürkek adımlarla çadırdan çıktılar. Üzerlerine doğrultulmuş namlular olduğu hâlde yürümeye başladılar. Fransız nöbetçilerinin beklediği mevzilerin önünden geçerek ilerliyorlardı ki yüzbaşı kendi kendine mırıldandı:

– Bu iki solucan yüzünden komutan bana güldü ben bunu yanlarına bırakmam.

Kılıcını çıkarttı ve siperdeki nöbetçilere seslendi:

– Asker! Nişan al! Ateş...

Bir anda İsmail ile Mehmet'in üzerine mermiler yağmaya başladı. Namluların ağzından çıkan alev, avını yakalamaya çalışan zalim bir avcı gibiydi. Çıkan sesin şiddeti kulakları sağır edecek cinstendi.

Az önce şehre dönmeleri şartıyla serbest bırakılan silahsız çocuklara insafsızca ateş açılmıştı. İkisi de eğilip zikzak yaparak koşmaya başladı. Ancak mermi sağanağından kurtulmak mümkün değildi. Yanlarından vınlayarak geçen mermilerin kimi yolun kenarındaki kayalara çarpıyordu kimi toz çıkararak toprağa saplanıyordu.

Mehmet dört, İsmail ise dokuz yerinden yaralandı. Mehmet iki ayağından da vurulmuştu, sol ayağı çok kötü durumdaydı. İsmail'in vücudunun pek çok yerine kurşun isabet etmişti. Mehmet sürünerek İsmail'in yanına vardı. Onunla konuşmaya çalıştı yapamadı.

İkisi de kan kaybediyordu. Mehmet gömleğinden bir parça kopararak kanayan bacaklarının üstünü sardı. Böylece kan kaybını azaltmayı başardı. Ardından gömleğinden tekrar parça kopararak arkadaşının kanamasını azaltmak için yarasının üzerine bağladı. İkisi de acı içinde inliyordu. İsmail bir süre sonra acıdan bayıldı. Mehmet de onu takip etti.

Antep üzerine güneş doğduğunda siperler önünde gezinen bir Fransız sıhhiyesi iki yaralı çocuğu gördü. Şah damarlarını kontrol ederek yaşayıp yaşamadıklarına baktı. İkisi de ağır yaralıydı. Fransızlar onları cephedeki kendi yaralılarıyla birlikte hastaneye kaldırdı. Mehmet'in hastanede sol ayağı kesilerek hayatı kurtarıldı. Bir ayağı kesilen Mehmet artık gazi olmuştu.

İsmail ise Antep'i Fransız'a bırakmayın dercesine vücudundaki bütün kanı memleketinin toprağına akıtmıştı. Olduğu yerden kaldırılıp sedyeye konulurken artık nabızı atmıyordu. Hastaneye varıldığında çoktan şehit olduğunu fark ettiler.

Mehmet, hastanede birkaç hafta daha kaldı. Yaraları kapandı. Eski gücüne kavuşmaya başladı. Karşılıklı esir değişimi esnasında kuvvetlerimiz yakaladığı iki Fransız askerine karşılık Mehmet teslim alındı. Hastaneden sol ayağını ve şehit arkadaşını bırakarak çıktı.

Aylarca çocuklarından haber alamayan aileler İsmail ile Mehmet'in yollarını bekliyordu. Esir değişimi yapıldığını duyunca hemen Türk garnizonunun önüne gelmişlerdi. Mehmet sol ayağı yerine sol koluna dayalı bir koltuk değneğı ile uzaktan göründü. Kebapçı Said Ağa'nın gözleri doldu, bir şey diyemeden oğluna koşmaya başladı. Mehmet de adımlarını sıklaştırdı ve sekerek babasına doğru varmaya çalıştı. Baba oğul birbirlerine sarıldılar.

Arzuhalci Ali Efendi de oğlunu bekliyordu. İsmail ile giden Mehmet yalnız dönmüştü. Gazi çocuğa döndü Mehmet'e tek kelimelik bir soru sordu:

– İsmail...

Mehmet önüne baktı. Gözleri sol ayağı yerine yere basan koltuk değneğine takıldı. Başlarından geçenleri yeniden hatırladı. İçi burkuldu. Sonra da yaşlı gözlerle Ali Efendi'ye döndü. Sessizlik en büyük cevap olmuştu. Ali Efendi olduğu yere çöktü, oracıkta kalakaldı.

Mehmet ağır ağır evlerinin yolunu tuttu. Evin kapısını annesi açtı, ayağının olmadığını görünce başındaki örtüyü ağzına götürdü. Dişlerini sıktı, ağlamamak için kendini zor tuttu. Ağlayıp da Mehmet'i üzmemek istemedi Anadolu annesi.

Ağzından bir tek cümle kırıntısı orta yere düşüverdi:

– Ayağın nerede oğul?

Total asker bir cevap veremedi. Bir suç işlemiş gibi mahcup, boynunu büktü. Evdekiler bir ayağının noksan olduğunu görmezlikten geldi sonra. Döndüğüne şükreliyorlardı.

Gazi Mehmet, ertesi gün sabah erkenden kalktı. Doğruca eski müfrezesinin karargâhına gitti.

Arslan Bey'in kapısını çaldı.

– Müsaade var mıdır kumandanım, deyince masasında çalışmakta olan Arslan Bey hemen yerinden fırladı. “Hoş geldin Mehmet'im.” diyerek gazi askerine sarıldı. Hemen bir sandalye çekti.

– Gel Mehmet'im otur şöyle.

– Sağ olun kumandanım.

– Sen artık bir kahramansın Mehmet.

– Estağfurullah kumandanım. Biz ne yaptık ki... Mektubu bile yerine teslim edemedik. Bir asmanın dalında saklı durur.

– Peygamber Efendimiz “Ameller niyetlere göredir.” buyurmuş. Sen vatanını kurtarmak için yola çıktın. Mektubu götürsen de götürmesen de görevini yaptın. Tıpkı rahmetli İsmail gibi... O da şehitlik mertebesine ulaştı.

– Peki mektup ne oldu.

– Bir şekilde haber ulaştırdık.

– Size bir maruzatım var kumandanım.

– Buyur Mehmet.

– Beni yeniden müfrezeye alır mısınız? Yoksa bu çocuk artık total bir işe yaramaz mı dersiniz?

– O nasıl söz asker. Sen sadece bir ayağını kaybettin. Ama biz çalışmazsak bütün bir vatanı kaybedebiliriz. O yüzden herkese vazife var. Sana da var. Senden küçüklere de var. Senden sonra geleceklere de var. Eli silah tutabilen, parmağı tetik çekebilen herkese ihtiyacımız var.

– Sağ olun kumandanım. Arkadaşım İsmail'in bu topraklar için kanının tamamını döktüğüne ben şahidim ve dilerim bana da şehitlik nasip olsun. Yok olmazsa bu düşmanı Antep'ten atmadan Allah canımı almasın.

Kumandan bir süre konuşmadan yere baktı. Mehmet'in sözleri üzerine bir şey demek istemedi. Kısa bir sessizlikten sonra

– Mehmet'im benim adım nedir bilir misin?

– Bilmez miyim kumandanım: Arslan Bey...

– Aslında benim asıl adım Yusuf Ziya. Lakin Trablusgarp Harbi'nde silah sıklığından, Fransız'a İngiliz'e karşı durduğumuzdan halk bize layık olmasam da Arslan Bey diyor. Mesela Allah selamet versin kumandanımız Şahin Bey'in ismi de Mehmed Said'dir. Yalnız o benim gibi değildir, gerçekten kahramandır. Demem o ki bu millet vefakârdır. Kendine hizmet edeni asla unutmaz. Sen büyük bir gayenin peşindesin. Allahu Teâlâ'da seni mahcup etmeyecektir emin olasin.

– Âmin kumandanım. Müsaadenizle...

Mehmet dimdik durdu ve asker selâmı vererek odadan çıktı. Arkadaşlarının kendisini beklediğini gördü. Eski kafadarlar yeniden bir araya geldi, İsmail hariç. Mehmet Ali ve Hayri, Mehmet'i soru yağmuruna tuttu. İsmail'i hayır dualarıyla andılar. Kumandan pencereden çocuklara bakarken bir söz mırıldandı:

– Milletimin umudu gâvurların düşmanlığından büyükse elbet zafer bize daha yakındır.

İşgalin üzerinden bir yıla yakın zaman geçmişti. Antep'ten Maraş'a giden Fransız kafilesini bu sefer Karabıyıklı mıntıkası yakınlarında Karayılan lâkaplı Molla Mehmet baskına uğrattı. Fransızların bir kısmı etkisiz hâle getirildi geri kalanı esir alındı.

Karayılan'ın gösterdiği büyük kahramanlık zaten tedirgin olan Fransızları daha da korkuttu. Bu tedirginlik ve korkuyla daha da saldırgan oldular. Antep dışına çıkamayan düşman askerleri Antep'linin sabrını zorluyordu.

Artık şehrin sabrı tükenmişti. Bu aleve değil düşman, dağ olsa dayanmazdı ve dayanamadı da... Kilis'ten Antep'e giden Fransız birliklerini bu sefer Şahin Bey pusuya düşürdü. Büyük kayıplar veren Fransızlar geri döndü, bir kaç gün sonra yeniden geçmeyi denediler Şahin Bey onlara yeniden "Dur." dedi.

Şahin Bey'in binlerce düşmana karşı aylarca süren şanlı direnişi Elmalı Köprüsü üzerinde yaşanan bir çatışmaya kadar sürdü. Şahin Bey, 28 Mart 1920 tarihinde şehadet şerbetini içti. Arkadaşı İsmail'i kaybeden Hayri, bu sefer babasını yitirmişti, ama umudunu hiçbir zaman yitirmedi.

Şahin Bey'in şehit olması şehrin direnişi azaltmadı bilakis daha da artırdı. Arslan Bey müdafaada daha da aktif bir rol aldı. Müfrezesindeki Topal Gazi Mehmet, Hayri, Mehmet Ali ve nice kahramanla bu sefer Fransızları kuşattılar. Antep'te mahalle mahalle, sokak sokak, ev ev bir direniş başladı. Bir elbiseye saplanan dikenlerin temizlenişi gibi Antep karış karış düşmandan temizlendi.

Fransızlar uzun direnişlerin ardından Antep'ten çekilip giderlerken Topal Mehmet, şehit arkadaşı İsmail için Fatihalar gönderiyordu. Antep, zafere seviniyor, Şehit Kamillere, Şehit İsmailere ve Şehit Şahin Bey'e minnet duyuyordu.

Arslan Bey, daha evvel Hayri, Mehmet Ali ve (Şehit) İsmail ile bir fotoğraf çektirmişti. Bu defa Mehmet'le bir fotoğraf çektirmek istedi. Böyle bir kahramanın yanında oturmadı, dimdik durdu ve bir ayağı noksan, koltuk değnekleriyle ayakta duran Mehmet ile birlikte objektife baktı.

BİR POSTA KUŞU

I. Dünya Savaşı, Osmanlı'ya en insafsız darbelerini vurmuş ve her kılıcını indirişte dev devletten bir parça koparmıştı. Kolye kopmuş, inciler düşmüştü, devlet çökmüş inci gibi şehirler bir bir yitmişti. Kilometrelerce toprak, onlarca şehir ve ülke düşmüştü. Hani gidenleri getirmek mümkün değildi, lakin Mübarek Mekke'nin bütün direnişine rağmen Medine'nin, Şanlı Kudüs'ün, Nazlı Bağdat'ın, Âlim Şam'ın, Türk yurdu Musul'un Süleymaniye'nin daha nerelerin kaybı bir hüzün damlası gibi düşüyordu milletin zihnine. Bir damla ki kezzaptan beter... Bir acı ki onulmaz...

Osmanlı'dan geriye Anadolu'dan başka bir şey kalmamıştı ki onu da çok görenler doymayan bir canavar iştihasıyla Anadolu'ya göz diktiler.

İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar ve Yunanlılar, Yedigâr-ı Osmaniye'yi işgale kalkıştı. İşgalciler yiyeceğini paylaşamayan kargalar gibi her biri Anadolu'nun bir tarafından çekiştirmeye başlamıştı. Bıçağın kemiğe dayandığı işgal günlerinde bir yorgun millet bir defa daha topyekûn bir mücadeleyi başlattı. İşgallerin bir kısmı güneyde Akdeniz'de, bir kısmı da Güneydoğu Anadolu'da görüldü. Fransızlar bölgeyi işgal etmişti.

On yaşındaki Niyazi, Osmaniye'deki tek katlı, taş duvarlı, kerpiç damlı, minik bahçeli, küçük evin küçük penceresinde büyük hayaller kuruyordu. Babasını uzaktan görünce kapıya koştu. Her zaman tebesümle eve gelen babanın yüzünden düşen bin parçaydı. Bir büyük derdin yüreğine çöktüğü her hâlimden belli oluyordu. Niyazi "Hoş geldin baba!" dediyse de duymadı.

Annesi,

– Hayırdır, kötü bir şey mi oldu, diye sorunca babası cevap verdi:

– Bu gün haber aldım Fransızlar Adana’ya da, Tarsus’a da, Ceyhan’a da girmiş. Osmaniye’ye de gelmeleri çok yakındır.

– Ne!

Gelen haber evde buz gibi bir hava estirdi. Bir müddet kimse konuşmadı. Olacakları düşünmek dahi istemiyorlardı. Topraklarının yabancı bir ülke tarafından işgal edilmesi demek bütün hürriyetlerinin kaybedilmesi, bayrağın indirilmesi, ezanın dindirilmesi demektir.

Akşam yemeği boğazlarından zor geçti.

Takvimler 19 Aralık 1918’i gösteriyordu. Niyazi sabah okuluna gitmek için hazırlanıyordu. Babası, “Oğlum işgal tehlikesinden dolayı mektepler kapatıldı.” deyince şaşırды. Oysa okulunu bir an evvel bitirmenin, şehadetnamesini almanın hesabını yapıyordu. Ondan sonra Adana Lisesi’nde okumak küçük hayali, bütün okulları bitirdikten sonra tabip olmak da büyük hayaliydi. “Tabip olup hasta olan herkesi Allah’ın izniyle iyileştireceğim.” diyordu. “Hem de fakirlerden, yetimlerden para almadan.”

Mektebin kapatılmış olmasına belki de ilk defa sevinememişti. Yoldaki arkadaşlarıyla oynarken eski neşesinden eser yoktu. Bütün hayalleri sele kapılmış bir fidan gibi sürükleniyordu bilinmez yerlere.

Aralık ayı olduğu için günler kısaydı, hemen akşam oluveriyordu. İkinci ezanında eve girdi “Güneş batmadan kitabımın bayağı bir kısmını okumalıyım.” diye düşünerek pencerenin önüne geçti. Hava kararınca kandil ışığında kitap okumak çok zor oluyordu.

Kış mevsimi olmasına rağmen bahardan kalma bir gün yaşanıyor. Etraf ışıltılı. Bütün bu manzara bir süre sonra bozuldu. Uzaktan Fransız arabaları görüldü, arkada da Fransız askerleri. Osmaniye’nin toprak yollarında tozu dumana katarak ilerleyen Fransız ordusu şehri işgal etti. Anneler yolda oynayan çocuklarına pencereden en acı seslenişi yaptı:

– Kaçın çocuğum gâvur geliyor!

Şehirdekiler ne olup bittiğini anlamak için hükümet konağının önüne toplandı. Fransızlar da konağa geldiler. Başlarındaki subayın işaretleriyle iki asker koşarak konağa girdi, bir müddet sonra çatıda görüldüler,

dalgalanan ay yıldızlı bayrağı indirdiler yerine mavi, beyaz, kırmızı bayrak astılar, halk olanların dehşeti içinde evvela yutkundu sonra bir ağıt koptu. İki katlı konağın tepesinden ay yıldızın inmesinin manasını herkes iyi biliyordu. Ay ve yıldız kaybeden gecenin zifiri karanlığında kalacaklarını fark ettiler. Dalgalanan bayrak gibi oldular sonra, mavi bir zehir düştü bedene, şaşkınlıktan bembeyaz oldu tenleri ve kıpkırmızı bir acı yayıldı gönüllere. İşgalcilerin dipçikleri, tehditleri, namlu doğrultmaları üzerine kalabalık gözyaşları içinde dağıldı. Bir hüznün yumağı oldu Osmaniye, lakin gözlerinde yaş olsa da hiçbir şeyi sineye çekmeyeceklerini beyan ettiler içten içe.

Niyazi ve ailesi caddeye bakan pencereden işgalcilerin geçtiğini gördüler. Esmer renkli askerlerin görünüşleri Fransız'a benzemese de Fransız üniformaları giymişlerdi. Annesi ve kız kardeşi ağlamaya başladı. Niyazi düşünceliydi. Babası herkesin karamsarlığa düştüğünü görünce onlara döndü,

– Karanlığın en kesif olduğu zaman güneşin doğmaya en yakın olduğu zamandır. Elbet bu günler de bitecek. Ümidinizi yitirmeyin. Allah milletimizi bu düşmanlar karşısında rezil etmeyecektir, dedi.

Annesi biraz toparlandı. Kız kardeşi ağlamayı kesti. Babası önce Niyazi'ye sonra da diğerlerine baktı,

– Şimdi ağlamak zamanı değil, dua zamanı. Hepimiz milletimiz için, memleketimizin işgalden kurtulması için dua edelim. Ben gidip olan biteni iyice öğrenmeye çalışacağım. Ben gelmeden sakın dışarı çıkmayın. Pencereleere yaklaşmayın.

Niyazi'nin babası mektup zarfları için pul satarak geçinirdi. O yüzden kendisine Pulcu Mehmed Efendi derlerdi. Mektup o yılların en mühim haberleşme araçlarından biriydi. Muştulu haberleri, sevinçli hâdiseleri, paylaşılacak mutlulukları mektuplar bir diyardan bir başka diyara götürürdü. Ancak artık mektuplarda sevinçle anlatacak bir şey kalmamıştı. Zarf içinde giden kâğıtlara acılar, zulümler, gözyaşları, kelime diye yazılır olmuştu. Mektupların konusu eskiden mutluluk iken şimdi hüznüdü. Postalar trenlerle gönderiliyordu. Son zamanlarda ise tren seferleri aksadığından mektup gönderilmesi çok sıkıntılıydı.

Pulcu Mehmed Efendi, öğleden sonra eve döndü. Düşünceliydi. Evdekiler ne diyeceğini merak ediyordu. Gördüklerini anlattı. Osmaniye işgal edilmişti. Sadece Osmaniye değil Osmaniye ile Adana'nın bağlantısını sağlayan tren istasyonları da kara yolu da işgal altına alınmıştı. İstasyonların ve yolların kontrolünün düşman eline geçmesi bütün haberleşmenin kesilmesi manasına geliyordu. Artık mektup gönderilmesi çok daha zor olacaktı.

Çukurova işgal altındaydı. İşgal durmuyor kuzeye doğru yayılıyordu. Birkaç gün sonra Adana ile İç Anadolu arasında en mühim geçit olan Pozantı'nın işgal edildiği haberi geldi.

İşgallere karşı koyacak bir ordu yoktu. İş bölge halkının omuzlarına kalmıştı. Küçük küçük silahlı birlikler kurulmaya başlandı. Bu çeteler dağlara civar köylere çekildi.

Tunuslu İsmail, hiç tanımadığı topraklara Hristiyanlara saldırmak için getirildiğini düşünüyordu, Cezayirli Süleyman da. Üstlerinde mavi üniforma ellerinde kırmızı, beyaz, mavi Fransız bayrağı ile. Şehre ilk girdiklerinde minareler şaşırttı onları, "Belki burada eskiden Müslümanlar yaşamış sonra Hristiyanlar işgal etmiş diye düşündü. Tunuslu İsmail ile Cezayirli ne bilsin üzerlerinden oynanan oyunları. Bir büyük satranç tahtasında kendilerinin birer değersiz piyon olduğunu...

Osmaniye'nin tozlu topraklı yollarında ellerinde tüfeklerle yürürken kendilerine uzaktan bakan sakallı ihtiyarlar, çarşafly kadınlar dikkatlerini çekti.

İsmail dayanamayıp bir ihtiyarın yanına gitti. Ne kendisi Türkçe bilirdi, ne de karşısındaki Arapça. Sadece "es Selamu Aleyküm" sözüne aldığı "Ve aleyküm selam." Karşılığı çoğu şeyi anlatmaya yetiyor da artıyordu. İsmail ve Süleyman bir ihtiyardan öğrendiler yazılan büyük senaryoda minik figüranlar olduklarını. Olanları karargâhtaki Tunuslu, Cezayirli, Faslı askerlere aktardılar, Fransız müstemleke topraklarından koparılıp getirildiklerini ve burada Müslüman'ı birbirine kırdırmak için vazifelendirildiklerini anlattılar.

Osmaniye sokaklarında devriye atıyorlardı. Kendilerine uzaktan bağırarak yaşlı bir adam gördüler dediklerini anlamıyorlardı, ama hâlden

kendilerini protesto ettiği belli oluyordu. Başlarındaki subay kendilerine direnenlere ateş edilmesi emri olduğunu derhal o adamı ölü veya diri getirmelerini emretti. Peşinden koştular. İhtiyar kendilerinden beklenmeyen bir çeviklikle kaçmaya başladı. Güç bela yakaladılar. Tüfeklerini doğrulttular. İhtiyar soluk soluğa kalmıştı, kelime-i şehadet getirirken İsmail ve Süleyman kararlarını verdiler. İhtiyara el işareti ile kaç dediler. Sonra da havaya ateş ettiler. Subayın yanına döndüklerinde ihtiyarın kaçtığını, vuramadıklarını söylediler.

Bir başka devriye nöbetinde gizlice silahlarını gömdüler, Müslüman kardeşleri alsın da memleketlerini korusunlar diye.

Fransız ordusundaki Müslüman askerlerin silah kaçırmaları devam etse de taşıma suyla değirmen dönmeyeceği aşikârdı.

Tunuslu İsmail de Süleyman da bazı arkadaşları da çetecilere katıldı. Kimileri dindaşlarının kanına girmemek için Fransız ordusundan firar etti, kimi de Müslümanlarla savaşmamak için gizlice silah taşıdı. Fransızlar ilk zamanlar hissetmeseler de sonradan yapılanları anladılar. Müslüman'ı Müslüman'a kırdırma fikri tutmamıştı, oysa kor aleve bu maşa ile sokulmayı ve ellerini yanmaktan kurtarmayı hesaplamışlardı. Artık yakmak sırası da el değiştirecekti yanmak acısı da. Ateş hem işgalcilere hem memleket sevdalılarına aynı mesafedeydi.

Müstemlele askerleri geri çekildi, yerlerine Fransız askerleri ve Fransız ordusuna katılmış Ermeniler gönderildi. Osmaniye'ye asker sevkiyatı başladı. Homurtular çıkarak, kapkara dumanlar savurarak ilerleyen askerî araçların kara dumanı bir karabasan gibi şehre çöküyordu.

Mavi üniformalı askerler altlarında bisikletlerle dağıldılar şehre. Halk kamyonu, arabayı ilk defa görüyordu, ama en çok bisiklete şaşırdı. İki teker arasında bir demirin üzerinde gidenleri görenler cambaz gelmiş sandı. Halk bu sessiz ve garip âlete bir ad taktı: Cansız at. Lakin ne cansız at sevildi ne de üzerindeki mavi cambazlar. Zamanla bisiklete başka bir ad verildi: Teker.

Dünyaya kibarlık pazarladıkları hâlde sömürgeciliğin sarhoşluğu içinde Anadolu'ya saldıran Fransızlar Osmaniye'de idi. Misafirperver

halk, bu ev sahibi olmaya hevesli zoraki konuklar için acı bir lokma olmaya hazırlanıyordu, Fransızlar direnişçiler için en ağır ıstırap olmaya.

O günlerde Osmaniye dev bir kuş ile tanıştı. Mor renkli ateş kusan bir kuş... Garip bir sesle Osmaniye semalarında görülmeye başlayınca halk damlarının tepesine çıkarak bu koca kuşu seyre daldı. Ardından da kuştan bombalar çiviler yağmaya başladı. Allah'tan attıklarının çoğunu isabet ettiremedi, yoksa büyük bir katliamın olması içten bile değildi.

Osmaniye'de işgalin hangi seviyede olduğunu çetecilere haber etmek gerekiyordu. Eğer onların olan bitenden tam olarak haberleri olmazsa hem şehri kurtaramazlar hem de kendilerini tehlikeye atmış olurlardı.

Pulcu Mehmed Efendi, haftalarca aylarca ne yapılabileceğini düşündü. Kendisi hem genç değildi hem de ayağından rahatsızdı, elinden fazla bir şey gelmezdi. En zor kararını vererek on yaşındaki oğlunu karşısına aldı.

– Niyazi seninle konuşacaklarım var.

– Buyur baba.

– Kaç zamandır Fransız Osmaniye'ye yerleşmiştir. Onlar bizim öz yurdumuzu elimizden almaya çalışan düşmanlardır. Osmaniye semalarında mavi beyaz kırmızı bayrak görmek bana azap verir. Ay yıldızımın dalgalandığı günleri görmek isterim. Anlıyor musun?

– Anladım baba.

– Onlar şehrimizi işgal eder de bize boş durmak yakışır mı?

– Yakışmaz.

– Şimdi senden bir isteğim var. Ben Osmaniye'nin büyükleriyle görüşüm mevcut hâli dağdaki çetecilere bildirmek iktiza eder dediler, bir mektup yazdım. Bu mektupta düşmanın ne yaptığından, nerede durduğundan, kaç askerinin olduğundan bahsettim. Senden isteğim bu mektubu al, dağda Cebelli köyünde Çetebaşı Hacı Ali Efendi'ye götür. Yapabilir misin?

– Yaparım elbet baba. Bundan kolay ne var.

– Yalnız, olur da düşmana yakalanırsan sakın ola mektuptan bahsetme, onlara gösterme. ‘Gezmeye çıkmıştım, kaybolmuşum’ de. Dediklerimi anladın mı?

– Anladım baba.

– Gittiğin yerde sana ihtiyaçları olur da bir iş buyururlarsa yapmaktan geri durma. Vakit herkesin elini taşın altına sokması gereken vakittir. Yoksa memleketimiz düşman çizmesi altından kurtulamaz. Tamam mı?

– Tamam baba.

– Korkmazsın değil mi?

– Baba sen her zaman ‘Allah’tan korkan düşmandan korkmaz.’ demez misin?

– Aferin oğul, haydi Allah yardımcın olsun.

Pulcu Mehmed Efendi gece mektubunu tamamladı ve bir zarfa yerleştirdi. Mektubunda düşman askerlerinin nerede karargâh kurduklarından, sayılarından ve silâh güçlerinden bahsetti. Ayrıca Osmaniye’nin kurtulması için lazım olan işleri de belirtti.

Sabah ezanı vakti daha güneş doğmadan Niyazi hazırlıklarını yaptı. Babasının mektubunu kuşağının içine sakladı. Annesinin ve babasının elini öptü. Annesi endişeliydi, gözleri doldu. Babası oğluna bir daha baktı, bir anda onu büyümüş olarak gördü. Yapılacak iş son derece tehlikeliydi. Fransızlar Niyazi’yi yakalayıp mektubu ele geçirirlerse hem onu hem ailesini gözlerini kırpmadan öldürebilirdi. Niyazi “Haydi hakkınızı helâl edin.” diyerek evden çıktı.

Güneş doğmadan Osmaniye’yi terk etmişti. Dağa doğru yürüdü. Etrafta düşman askeri görünmüyordu. Görünse de korkusu yoktu Niyazi’nin, babası ona çok mühim bir vazife vermişti, onu yapmalıydı. Sonbaharın sabah ayazında minik adımlarla dağa tırmanan Niyazi gizlene gizlene ilerledi. Çok uzun bir yürüyüşün ardından yoldaki bir köyde geceyi geçirdi ve ertesi sabah tekrar yola koyuldu. Birkaç saat sonra hedefine vardı.

Hacı Ali Efendi'yi gençlere talim yaptırırken buldu. Uzun boylu, kısa sakallı, nur yüzlü biriydi. Tüfeğini elinden bir an olsun bırakmıyordu. Eğittiği gençlere nasıl sipere yatılacağını, nasıl ateş edileceğini gösteriyordu. Düşman ateşi başlarsa arazide nasıl saklanılacağını anlatıyordu. Niyazi bir süre bu talimi seyretti. Daha sonra Hacı Ali Efendi'nin yanına yaklaştı:

- Selamün Aleyküm.
- Aleyküm selam delikanlı hoş geldin.
- Hoş bulduk.
- Sen kimsin, kimlerdensin?
- Adım Niyazi. Osmaniye'den geliyorum. Osmaniye'li Pulcu Mehmed Efendi'nin oğluyum.
- Demek bizim Pulcu Mehmed Ağabey'in oğlusun. Tekrar hoş geldin sefa getirdin. Hayırdır...
- Osmaniye düşman işgali altındadır ağam.
- Haberim vardır. Bu havadisi vermek için geldin ise boşuna buraya kadar yoruldun.
- Babam bir mektup yazdı ve size getirmemi istedi.
- Bu arada Niyazi kuşağının içine sakladığı mektubu çıkardı. Mektup biraz buruşmuştu.
- Kusura bakmayın biraz kırıştırmışım.
- Ne kusuru evlâdım. Ver bakalım Mehmed Ağabey ne yazmış.

Hacı Ali Efendi mektubu okumaya başladı. Okudukça yüzünde öfke belirdi. Kaşları çatıldı, yüzü gerildi. Başını iki tarafa salladı. Osmaniye'nin durumu düşündüğünden de vahimdi. Düşman ana yolları tutmuş ve çok sayıda asker getirmişti. Hacı Ali Efendi hemen adamlarından birini çağırdı.

- Sabahattin...
- Buyur ağam.

– Bu delikanlı bize bir mektup getirmiş, vaziyet vahim. Biz bu kadar düşmanla, bu kadar silahla nasıl cenk ederiz. Bunları def etmek için ordu gerek lakin ordumuzu terhis ettiler. Vakit kendi göbeğimizi kendimizin keseceği vakittir, derim. Sen ne düşünürsün.

– Ağam tek başına bizim mücadelemiz zor olacaksa diğer çetelerden de yardım almamız iktiza etmez mi?

– Ben de aynı şeyi düşünürüm Sabahattin. Onlara haber uçurmalıyız, ama nasıl? Adamlarımızdan birini gönderirsek hem düşmanın dikkatini çeker, hem de yakalanırsa hâlimiz perişan olur.

Sessizce büyüklerini dinleyen Niyazi,

– Müsaadeniz olursa yazacağınız mektubu ben götüreyim ağam, dedi.

– İyi de seni ailen merak etmez mi oğul.

– Babamı tanırırsınız. Bana ‘Gittiğin yerde sana ihtiyaçları olur da bir iş buyururlarsa yapmaktan çekinme. Vakit herkesin elinden geleni yapması gereken vakittir. Yoksa memleketimiz düşman çizmesi altından kurtulamaz.’ demişti. Hem buraya kadar mektup getirdikten sonra her yere giderim.

Hacı Ali Efendi, karşısındaki çocuğun yaşından beklenmedik kahramanca sözler söylemesi ile duygulandı.

– Hele seni bugün misafir edelim, yarın ola Allah Kerim, dedi.

Niyazi çetecilerle birlikte olacağı için mutlu oldu. Hacı Ali Efendi bir kayanın üzerine çıktı.

– Yiğitlerim, az evvel Osmaniye’den bir mektup geldi. Düşman keferesi Osmaniye’ye iyiden iyiye yerleşmiş. Çok sayıda Ermeni asker ve silah getirmiş. Bu İslam toprağını Fransız’a bırakacak mıyız?

Kalabalık hep bir ağızdan

– Asla... diye haykırdı. Ali Efendi sözlerini sürdürdü.

– O zaman size bir vazife düşer. O da talimlere daha da ehemmiyet vermenizdir. Bugün harp etmeyi öğrenemeyen, yarın vatani teslim etmeyi öğrenir. Bugün kurşun sıkmanın inceliğine vakıf olmayan yarın vurulunca kurşunun acısına vakıf olur.

Gelen havadisler çetede hüzün rüzgârı gibi esti. Sadece üzülmenin bir faydası olmayacağını herkes biliyordu. Talimlerde daha bir azimle çalışmaya başladılar. Niyazi ise büyüünce onlar gibi asker olmayı hayal etti. Talimde yerde sürünerek arazide ilerleme eğitimi yaptılar, ardından da atışlara geçtiler. Herkes o kadar dikkatliydi ki attığının çoğunu indiriyordu. Küçük çocuk onları hayran hayran seyretti.

Hep birlikte yemeklerini yediler. Namazı Hacı Ali Efendi'nin imamlığında kıldılar. Yemek ve namazın ardından yarım saatlik bir kaylule uykuları vardı. Nöbetçiler dışında herkes bir kenara kıvrıldı. Niyazi de onlara uydu ve uyudu. Yarım saat sonra çavuşun yüksek sesle: "Bölük toplan!" emri üzerine herkes kalktı ve eğitime kaldıkları yerden devam ettiler.

Şimdi de süngüleşme ve yakın dövüş eğitimi veriliyordu. Tüfeğinin ucuna süngüsünü takan asker "Bir, iki, üç, Allah..." diyerek hareketlerini tamamlıyordu. Bir deyince bir adım atıp tüfeğini hazırlıyor, iki deyince bir adım daha atıp tüfeğini kaldırıyor, üçüncüsünde düşmanını yere seriyor ve sonunda "Allah!" diyerek süngüyü düşmanın böğrüne saplıyordu. Bir vatanın kolay kolay teslim edilmeyeceğinin sesleriydi dağda yankılanan. İsteklerin tek muhatabına yalvarışın bir başka şekliydi belki. Talim, askerlerin alınlarında bulgur bulgur ter toplanıncaya kadar sürdü.

Güneş yakıcılığını kaybetmeye ve kızıla dönmeye başladığı vakitte yemek yendi. Güneş batınca ibadetler yapıldı. Ortalık ağaçların hışırtı sesleri ile gece kuşlarının ötüşüne kaldığı zaman da ateş başında çaylar içildi. Ardından herkes yorgunluğa mağlûp düştü ve uykuya daldı. Niyazi de saatlerce yol yürüyen bacaklarının yorgunluğuna dayanamamıştı. Gecenin sükûtunu cırcır böceklerinin sesi ile nöbetçilerin birbirine seslenişi bozuyordu ve bir ses daha duyuluyordu: Hacı Ali Efendi'nin titrek lambasının aydınlattığı rahlesinde aharlı kâğıtla buluşan kamış kaleminin hışırtısı. Eski kumandan mektup yazıyordu.

Mektubunda Osmaniye'deki son durumu anlattı. Kendi taarruz planından, silah ve asker mevcudundan ve taarruz gününden bahsetti.

Çeteciler sabah namazına kalkarken Niyazi de uyanmıştı. Ocaktan yeni inmiş tarhana çorbasının konduğu koca tasa hep birden salladılar tahta kaşıklarını. Ortak kaderlerini bir millet olarak paylaşırcasına..

Hacı Ali Efendi, yazdığı mektubu Niyazi'ye verirken tembihte bulundu:

– Bunu Araplı'da Hacı Hüseyin Ağaya götür Niyazi. Köye vardığında kime sorsan Hüseyin Ağa'yı gösterir.

– Anladım.

– Düşman seni yakalarsa sakın mektuptan bahsetme evladım. Kurban olduğum, gerekirse yak, yırt hiçbir şey yapamıyorsan ye, ama düşman eline verme. Tamam mı?

– Tamam ağam. Gözünüz arkada kalmasın. İnşallah mektubu sahibine ulaştıracam. Ulaştıramazsam çiğner yerim yine de düşmana vermem evvelallah.

Hacı Ali Efendi Niyazi'yi alnından öptü.

– Haydi, yolun açık olsun küçük ulak. Her daim Allah'a emanet olasin.

Yola düşen Niyazi bu sefer Araplı köyüne gidecekti. Gün doğmadan yine yola koyuldu. Yolda sadece çarığının içine taş girdiği zaman duruyor, çarığını çıkartıp ters çeviriyor, içindekiler düşünce de yoluna devam ediyordu. Hiç mola vermeden bayağı yol yürüdü. Öğle vakti girince bir pınar başında azığındaki bir yufka ve iki domatesle karnını doyurdu. Pınarda abdestini aldı ve namazını kılarak yoluna devam etti.

* * *

Osmaniye'de işgalin trajikomik halleri yaşanıyor. İşgal birliklerinin komutanı Governör Andre, kuzusuyla şehirde dolaşiyor, kuzu pervasızca manavlardan, evlerin önündeki bahçelerden istediğini yiyordu. Kimse bir şey diyemiyordu. Bir hayvanın yaptığı, halkın dimağında öyle bir yer etti ki artık Osmaniyeliler pervasızca hareket edenlere bir söz söyler oldular: “Governörün kuzusu”.

Guvernör'ün rahatını kaçıran hadiseler de olmaya başlıyordu. Bir tokadı da Cebel-i Bereket (Osmaniye) dışında Maraş guvernörlüğünün de kendisine verilmesinden sonra Maraş'ta yedi.

27 Kasım 1919'da Katolik Hırlakyan Agob tarafından düzenlenen eğlenceye katılan Andre gecede Hırlakyan'ın torunu Helena'yı dansa kaldırmak istemişti:

– Bana bu dansı lütfeder misiniz matmazel?

Aldığı cevap yüzündeki sahte tebessümü donduracak cinstendi:

– Hayır.

– Hayır mı, ama neden?

– Sayın vali, Maraş kalesinde hâlâ Osmanlı bayrağı dalgalanıyor, kusura bakmayın ben Türk bayrağının dalgalandığı yerde dans etmemeye yemin ettim.

Guvernör Andre şok olmuştu, derhal emir verdi ve onun emriyle o gece Maraş kalesine çıkan Fransız askerleri Osmanlı bayrağını indirip yerine Fransız bayrağını astı.

Maraş kalesine asılan bayrağı halkın içine sindirmesi mümkün değildi. Kalenin karşısında oturan Kısakürek ailesinden Savcı Mehmed Ali Bey, kalede olanları görünce kaleme sarıldı “Ey necip Osmanlı Milleti, vaktine hazır ol. Bin üç yüz küsur seneden beri Allahu Teala'yı ve Peygamber-i Zışan Efendimizi hizmetiyle razı ettiğin bir din ölüyor...” şeklinde başlayan Âlem-i İslam'a Hitap'ı yazdı. Ertesi gün Cuma idi. Cuma namazı için köylerden, kasabalardan, kenar mahallelerden gelen halka Âlem-i İslam'a Hitap bildirisi dağıtıldı.

Ulu Cami'ye cuma namazı için toplanan Maraşlılar namaz kılınmasını beklerken cami imamının minberde haykırışı duyuldu:

– Kalede Fransız'ın bayrağının dalgalandığı yerde cuma namazı kılmak caiz değildir!

Cemaat şaşırды, itiraz edenler oldu:

– Hocam onların koca koca silahları var. Hani bizim topumuz tüfemiz mi var nasıl Fransız'la cenk ederiz?

İmamın tarihe geçen sözleri camide yankılandı:

– Topunuz, tüfeğiniz yoksa odunuz da mı yok ede? Odun alanlar odun, et kesenler satır, baltası olan balta alacak. Hiçbir şey bulamayan ekmeğe bıçağını alacak. O bayrak oradan inecek!

Cemaat tokat gibi sözlerle irkılmışti. O gün halk camiden aldığı sancakla kaleye çıkıp bayrağı indirmiş ay yıldızı yeniden Maraş semalarında dalgalandırmışti.

Guvernör Andre, birkaç gün sonra hışımla hükümet konağına geldi ve Maraş Mutasarrıfı Ata Bey’le tartışmaya başladı. Andre’nin tercümanlığını yapan Vahan da Maraşlılara söz söylemeye cüret etti: “Bir bez parçasını ne kadar abartıyorsunuz, bu kadar gürültü çıkarmanıza ne lüzum var?” Maraşlı, Ermeni tercümanın çizmeyi aşmasına dayanamadı ve hiddetle üstüne yürüdü. Vahan, fena halde korktu ve sustu.

Kalabalığın hareketlenmesi üzerine Andre’nin yaveri belinden kamasını çekti. Elindekini göstererek Maraşlıya gözdağı vermek istedi. Nacaroglu Mehmet, yaverin bileğini mengene gibi yakaladı, elinden kamasını aldı. Nacioğlu Mahmut zincirinin kırılmasını bekleyen bir kaplan gibi atıldı Fransız’ın üstüne, Osmanlı sillelerini ardı ardına patlattı. Sonra da yakasından tuttuğu gibi kaldırıp kenara attı. Yaşananlar yüzlerce silahlı Fransız askerinin önünde oluyordu. Guvernör Andre gördükleri karşısında küçük dilini yuttu; silahları askerleri gören halkın bir an evvel teslim olacağını düşünüyordu; oysa karşılarında bir aslan vardı ve onu kırbaç sallayarak ehlileştirmek mümkün değildi. Her kırbaça sadece hiddetini arttırıyordu.

Mutasarrıf Ata Bey’in araya girmesi ile sükûnet sağlandı. Olanları uzaktan seyreden çocukluktan gençliğe yeni adım atmış olan Hüseyin, birkaç gün sonra Guvernör’ü halkı ikna etmek için çarşı pazarda dolaşırken gördü. Ancak izzetine düşkün Maraşlı, Guvernörü muhatap kabul edip de konuşmaya tenezzül etmiyordu.

Herkes sırtını döndü işgalcilerin idarecisine, kimse adam yerine sayıp da muhatap olmadı. Zilletle yaşamaktansa izzetle ölmeye çoktan razı idiler.

Nakip Camii önünden geçerken Hüseyin ile Guvernör Andre'nin yolları kesişti. Guvernör, Hüseyin'i durdurdu, ellerini beyaz ceketinin yakalarından tuttu başını kibirli bir biçimde dikleştirdi tercümanı aracılığıyla konuşmaya başladı. "Söyle bakalım delikanlı, bir bayrak için bu kadar gürültü çıkartıyorsunuz. Ben istesem hepinizi yok edemez miyim. Hiçbirinizi bırakmam, ama yapmadım. Bugün bayrağı değiştirip kaçtınız, yarın top tüfek kullanırsam nereye kaçacaksınız? İnsan çoluk çocuğuna acır, akıllı olur değil mi?."

Hüseyin kibir abidesine baktı. Suratına karşı sözünü söyleyip yoluna koyuldu: "Her gün bin defa ölmektense bir gün bir defa ölmek evladır. Bayrak için ölmek her Türk için şereftir. Şunu bilesin ki Maraş bize mezar olmadan, size gülzâr olmaz!"

* * *

Niyazi yoluna devam ediyordu. İkinci vaktine doğru yolun ilerisinden sesler duyunca hemen çalılıkların arasına saklandı. Bu arada kuşağının içindeki mektubu kontrol etti. Yerinde duruyordu. Sesler iyice yaklaşıncaya korkmaya başladı. Ayete'l Kürsî okudu. Sonra da aralıktan gelenlere baktı. Yoldakiler civar köyden gelen köylülerdi. Çok rahatladı. Onlar da çalının arasında birinin saklandığını anlamışlardı. Tam da sopalarını hazırlamış çalılığa indirecekken Niyazi'yi fark ettiler.

- Çocuk burada ne yapıyorsun?
- Araplı'ya gidiyorum.
- İyi de buraya niye saklandın?
- Sizi düşman sandım.
- Hay Allah, biz de seni pusuya yatmış bir eşkıya sandık. Aç mısın?
- Hayır, öğleyin yemek yedim.
- İyi o zaman al bakalım bu da bizden sana çam sakızı çoban armağanı. Haydi uğurlar ola.

Köylülerden biri sırtındaki heybesinden kocaman bir elma çıkarttı. Kıpkırmızı elmayı Niyazi'ye uzattı. Niyazi teşekkürlerle aldı hediye, besmelesi bitmeden dişleriyle taze elmayı buluşturdu, hem yoluna devam etti, hem de koca elmayı mideye indirmeye.

Birkaç saat daha yürüdükten sonra uzaktan Araplı'yı gördü. Köyün yakınlarındaki bir tarlada çapa yapan çocukları fark etti. İki çocuk tarlada çalışıyordu. Birinin yaşı on-on iki diğerinin sekiz-dokuz ancak vardı. Çocukların çalışması Niyazi'nin dikkatini çekti. Bu tür ağır işleri büyükler yapardı. Yanlarına yaklaştı.

– Selamün Aleyküm

– Aleyküm selam.

– Tarlayı siz mi çapalıyorsunuz.

– Evet.

– İyi de sizin babanız, amcanız yok mu? Bu işleri ancak büyükler yapar, siz nasıl çalışıyorsunuz?

– Babamız Balkan Harbi'ne gideli sekiz sene oldu. Ben hayal meyal hatırlıyorum. Kardeşim hiç hatırlamıyor. Önceden arada bir mektubu gelirdi şimdi o da gelmiyor. Annemiz de hasta. Biz de kardeşimle bu tarlayı işlemeye çalışıyoruz.

Niyazi söylediklerinden pişmanlık duydu. Onların toza toprağa karışmış kirli saçlarında, yalın ayaklarında, o yaşta nasırlaşmış ellerinde gördü umudu. Bir kıraç tarla ürün versin diye gösterdikleri çabaya, yaptıkları çapaya hayran kaldı.

– Ben, Hacı Hüseyin Ağa'yı arıyorum.

– Ne yapacaksın Hüseyin Ağa'yı?

– Ona bir emanet getirdim. Nerede bulurum?

– İlerde köyün camii var, onun yanında da küçük bir ev bulunur. Tahta kapısı vardır. Oraya git. Hüseyin Ağa oradadır.

– Sağ olasınız, bana müsaade. Haydi kolay gelsin.

– Sağ olasın.

Niyazi yaşlılarının yanından bir meltem sessizliğiyle ayrıldı, köyün taşlı tozlu yolunda ilerlerken düşülen çaresizliğin büyüklüğü canını sıkıttı. Önce camiye buldu. Ardından da Hüseyin Ağa'nın evini... Kapıya vurdu. İçerden bir ses “Buyurun kapımız açık.” deyince içeri adım attı.

Hacı Hüseyin Ağa, saç sakalı ağarmış nur yüzlü bir ihtiyardı. Elinde eski bir tüfek vardı, onu temizliyordu. Niyazi, içeri girmeden evvel izin istedi:

- Destur var mıdır?
- Buyur delikanlı hoş geldin.
- Hoş bulduk.
- Hayırdır inşallah.
- Size Hacı Ali Efendi'den bir emanet getirdim.
- Allah Allah ne emanetiymiş getirdiğin.

Niyazi mektubu uzattı.

– Bu mektup sizedir ağam. Ben Osmaniyeli Pulcu Mehmed'in oğlu yum, adım Niyazi. Babam Hacı Ali Efendi'ye bir mektup yazmıştı, o da size bu mektubu gönderdi.

Hacı Hüseyin Ağa kağıdı eline aldı, gözlerine iyice yaklaştıırıp okudu. Çocuk, kağıdın mı yoksa ihtiyarın ellerinin mi daha buruşuk olduğuna karar veremedi. Hüseyin Ağa'nın siması aydınlandı, bir heyecan dalgası yayıldı yüzünde. Heyecanı sesine de yansıdı:

– Demek şenlik yakın. Haftaya baskın var. Şimdi senden bir isteğim var oğul.

– Buyur ağam.

– Benim mektup yazmaya mecalim yok. Zaten elime kalem alsam da, sıtmaya tutulmuş gibi titretirim, yazım da çirkindir, benim de mektupla gitmem iktiza eder

– Estağfurullah...

– Seni bir yere göndersem...

– Nereye gitmem gerekiyor.

– Kışnaz Köyüne.

– Kışnaz'da kiminle görüşeceğim?

– Orada bizim Hakkı Efendi var. Ona, 'Beni Araplı'dan Hüseyin Ağa gönderdi' de. 'Adamlarını haftaya kadar hazır edecek. Kendisi de

lâzım gelen hazırlığını yapsın. Haftaya çarşamba günü Osmaniye dışında daha evvel içtima ettiğimiz yere gelsin.’ diyor de.

– Tamam beyim.

– Aman Niyazi bu söylediklerim sırdır. Hakkı Efendi dışında kimseye söylemeyesin.

– Elbette

– Çok çok selam et.

– Aleyküm Selam, söylerim inşallah.

* * *

Osmaniye’de ise halk kendilerine kan kusturan bir icatla daha tanışıyor. Kurşun sıkılsa işlemeyen, taş atılsa kâr etmeyen, homurdanarak yürüyen, dumanlar çıkartarak ilerleyen, karşısına çıkan her şeyi tepeleyen bir ölüm makinesi: tank.

Fransız’ın şehre getirdiği hep kan döken icatlardı. Medeniyetin daha fazla kan dökmekten başka bir iş için kullanılmadığına halk şahit oluyordu. Batı medeniyeti denilen ne kadar kanlı bir şeydi.

Bu demir yığnını durdurmak lazımdı. Osmaniye’nin delikanlılarından Kelcioğlu Ali, arkadaşlarıyla ölüm makinesine pusu kurmaya karar verdi. Yolun iki yanında gizlenip tankın gelmesini beklediler. Tank yüzlerce metre öteden homurdanarak geliyordu. Pusudakiler tüfeklerini daha bir sıkı tuttular, parmaklar tetiklere dayandı. Namlunun soğukluğu içlerini ürpertti.

Ağır ağır pusuya doğru yürüyen tank tam pusu mevkiine geldiği esnada onlarca tüfekten aynı anda mermiler tankı dövmeye başladı. Tank için mermi, dev için sinekten farksızdı. Kılına zarar gelmedi. Ardından ölüm makinesi, namlusunu vatan sevgisiyle yanan sinelere çevirdi.

Makineli tüfeğin tarrakaları dar sokaklarda yankılandı, etrafı toz duman kapladı, bir kan fırtınası koptu. “Allah...” diyen, “Yandım...” diyenlerin haykırıları duyuldu. Kelcioğlu Ali, kendini yolun kenarına atıp yere yapıştı. Arkadaşlarının şehit oluşlarına şahit oldu. Yanındaki arkadaşına tüfeğini uzattı:

– Şu mavzeri bir tutasın Ahmet.

– Neden?

– Bu mermiyle ölecek gibi değil ben bunu devireceğim.

– Etme Ali, bu koca şeyi nasıl devireceksin?

– Devireceğim be! Nedir bundan çektiğimiz.

Kelcioğlu bir nara attı ve hışımla tanka doğru koştu. Nasırlı elleriyle yüklendi demir yığınının, var gücüyle dayandı. Kolları bacakları titremeye başladı. Ali, tir tir titrese de tank yerinden dahi kımıldamadı.

Paletinden tutarak kaldırmaya çalıştı. Değil devirmek yerinden oynatmak dahi mümkün değildi. Elleri mosmor kesildi, parmaklarının ucu çizildi, kanadı “gavurun icadı” hiç kalkmadı.

Bu sefer omuz attı. Bir daha omuzladı, sonra bir daha... Ali et ile kemikti karşısındaki soğuk demir. Et iken demirle çarpışmanın neticesi belli idi. Tank homurdanan bir dev gibi yürümeye başlayınca Kelcioğlu Ali de planından vazgeçti. Kendini eski yerine atacak iken namlu bu sefer Ali'nin üzerine doğruldu ve açılan ateş neticesinde Kelcioğlu Ali de kanlar içinde vatan toprağına düştü.

* * *

Yine yollara düşen Niyazi bu sefer Kışnaz köyüne gidiyordu. Osmaniye'den ayrılalı üç gün olmuştu. Annesini, babasını bacısını çok özlemişti, ama geri dönemezdi. Kuva-yı Milliye birlikleri arasında haberleşme Niyazi'nin omuzlarındaydı.

Kışnaz'a varan Niyazi orada Hakkı Efendi'yi buldu, görüştü. Hakkı Efendi gelen haberler üzerine bir müddet düşündü, sonra titreyen parmaklarına güçlkle hakim olarak bir mektup yazdı. Niyazi'ye döndü:

– Bu mektubu Bahçe nahiyesine götürebilir misin delikanlı?

– Elbette, zaten ben buraya gelinceye kadar mektup taşıyordum. Sadece size sözlü haber getirdim. Mektubu kime vereceğimi söyleyin yeter.

– Bahçe'de Mustafa Efendi'ye vereceksin. Ondan başka kimseye vermesin. Mustafa Efendi'den gayri kimsenin bu işten haberi olmasın, oldu mu evlâdım.

– Anladım, lakin Mustafa Efendi’yi nasıl bulacağım?

– Mustafa Efendi eski bir kumandandır. Mondros Ateşkesi imzalanınca ordumuz dağıtıldı ya o da bulduğu askerlerle bir birlik kurmuştur. Kumandan Mustafa Efendi’yi arıyorum dersin sana gösterirler.

Niyazi bu sefer Bahçe kasabasına yürüyordu. Bahçe uzak bir yoldu. Sabahın ilk ışıklarıyla yola düşmüş akşamın son ışıklarında ancak Bahçe’ye yaklaşabilmişti. Yolun ilerisinde eli silâhlı adamlar gördü. Güneş batmak üzere olduğundan kim olduklarını tam seçemedi. “Bunlar ya düşman askeridir yahut eşkıyadır.” diye düşündü.

Eğer düşman askerleriyse mektubun ellerine geçmesi demek bütün emeklerin sona ermesi demektir. Hem de bütün millî kuvvetler tehlikeye düşebilirdi. Eğer eşkıya iseler bu sefer de para almadan bırakmazlardı, oysa onun hiç parası yoktu. Derdini nasıl anlatırdı, bilemiyordu. Geri dönüp kaçmayı düşündü. Kaçarsa daha fazla dikkat çekerdi, bacaklarında hızla koşmak için derman kalmamıştı, kısa sürede yakalanırdı. En iyisi onların yanından sessizce geçmekti. Yavaş yavaş silahlı adamlara doğru yürüdü. Bir çocuğun tek başına dolaştığını gören silâhlılardan biri Niyazi’ye doğru yaklaştı. Niyazi içinden besmele çekti. “Allah’ım yardım et.” diye dua etti.

Uzun boylu sakallı olan adam Niyazi’ye seslendi:

– Dur bakalım, burada ne arıyorsun çocuk?

Niyazi, Türkçe konuştuklarını duyunca sevindi. Bunlar yabancı asker değildi. Olsa olsa eşkıya olabilirlerdi. Nasıl öğreneceğini bilmiyordu. Yanına yaklaşan silâhlı adama çocuksu bir masumiyetle sordu:

– Siz eşkıya mısınız?

– Hayrola bizi eşkıyaya mı benzettin?

– Sizi silâhlı görünce öyle düşündüm.

– Bizler eski neferiz. Ordumuz dağıtılınca buraya geldik, düşman kolluyoruz. Sen niye buradasın?

– Bahçe’ye gidiyorum.

- Bahçe, Fransız'ın işgali altında bilmiyor musun?
- Hayır. Bilmiyordum.
- Ne yapacaksın Bahçe'de?
- Kumandan Mustafa Efendi'yle bir işim var.
- Nereden geliyorsun?
- Kişnaz köyünden.
- Mustafa Efendi bizim kumandanımızdır. Eğer mektup filan getirdiysen bana ver, ben kumandanıma götürürüm.
- Kusura bakmayın ağabey. Mektubu gönderen sadece alacak kişiye teslim etmemi istedi. Sadece ona verebilirim. Başkasına veremem, çünkü bana emanettir.
- O zaman gel benimle.
- Mustafa Kumandan, Bahçe'de değil mi?
- Hayır, hayır burada... Az evvel anlattım ya, Bahçe işgal altında diye.

Silahlı asker önde Niyazi arkada bir tarlanın içine daldılar sürekli zikzaklar çizerek ilerlemeye başladılar. Niyazi neden dümdüz yürümediklerini anlamamıştı. Belki iki yüz adımda alacakları mesafeyi beş yüzden fazla adım atarak geçmişlerdi. Bunun sebebini merak etti:

– Ağabey neden dümdüz gitmiyoruz da böyle dolaşıp duruyoruz. Burada düşman mayın mı döşemiş?

Asker gülerken cevap verdi:

– Belki bir define buluruz diye dolaşıyoruz (!)

Niyazi bir şey anlamamıştı. Asker devam etti:

– Şaka yapıyorum delikanlı. Şimdi herkes dümdüz bir şekilde giderse yol olur ve düşmanın dikkatini çeker. Bu sebeple hepimiz böyle dolaşarak ilerliyoruz ki tarlada yolumuz bulunmasın.

Tarlayı geçtikten sonra kayalıklara rastladılar. On dakika daha dolaşarak yürüdükten sonra kumandanın yanına vardılar.

Niyazi mektubu kumandana verdi. Daha evvel uğradığı yerleri anlattı. Osmaniye’de gördüklerinden bahsetti. Kumandan Mustafa Efendi, gözü pek, cesur çocuğu hayranlıkla dinledi.

– Çok mühim hizmetler görmüşsün Niyazi.

– Estağfurullah kumandanım.

– Peki sen böyle mektup getirip götürmekten korkmuyor musun?

– Kargadan korkan darı ekmez kumandanım. Vatanım için elimden ne gelirse yapmaya çalışırım. Yeter ki düşman memleketimizi terk etsin, defolup gitsin.

– Aferin delikanlı. Sen de bu yürek olduktan sonra, senin gibi yiğit çocuklar olduktan sonra inşallah topraklarımızdan düşmanı temizlememiz yakındır.

– İnşallah.

– Hep mektup taşımışsın, ben de bir tane yazsam götürür müsün Niyazi?

– Tabi götürürüm. Nereye götüreceğim?

– Yola yarın sabah birlikte çıkacağız, sonra söylerim.

– Siz de gelecekseniz mektuba ne gerek var ki kumandanım?

– Yolda anlatırım. Sabah namazını kılıp yola koyulacağız ona göre.

– Tamam kumandanım.

O geceyi eski Osmanlı askerlerinin yanında geçirmek Niyazi için bulunmaz fırsattı. Onlarla birlikte yemek yedi, sohbet etti. Ocağın kullenmeye yüz tutan tarafındaki dışı isten kapkara haldeki çaydanlıkta yapılan çayı içti. Her ne kadar çaydanlığın hâlini görünce içmek istemese de büyüklerini kırmak istemedi. Hayatında bu kadar leziz bir çayı ilk defa içtiğini fark etti. Askerler muhtelif yaşlardaydı. İçlerinde Balkan Savaşı’na katılan da vardı. Çanakkale’de döğüşen de. Sarıkamış Harekâtı’nı gören de vardı Filistin’de çarpışan da... Uzun uzun onların hatıralarını dinledi. Sorular sordu. Kimi zaman anlatılanlara güldü kimi zaman hüznünlendi.

Çanakkale’de savaşılan daracık bir mesafede ölüme yürüyüşlerini biraz da önemsemeyen bir eda ile anlatıyordu, sonra yüzündeki neşe yerini hüznü bıraktı:

“Kanlısırt’ta mevziye yattık. Düşman siperlerimizi dövüyor ha dövüyor. Başını kaldırırsan mitralyöz (makinalı tüfek) orak gibi biçiyor adamı. İstanbul’dan lise talebelerini getirmişler, asker yok diye. Çocuklar ellerine ilk defa tüfek almış, kimi tetikle hiç tanışmamış bile. Siperimizin çok uzun biraz da hilal gibi olduğundan olan biten görülüyor. O sabiler geldi. İçlerinden biri, daha iyi mermi sıkayım diye mevziden çıkıp iki metre gitmiş. Bir de baktık biri mitralyöze nişan alıyor, “Dur!” demeye kalmadan vurdular. Onu gören arkadaşına “Dur çocuk! Gitme!” desek de dinlemedi, vurulmanın yanına koştu, onu da vurdular.

Bizim karadolma tüfeklerle mitralyözünü susturmak ne mümkün. Sıkıyoruz sıkıyoruz ama haybeye... Diğerleri de vurulanların yanına koşmasın mı... Hepsi... Hepsi birden oracıkta şehadete uçtu. Cephede iki saat ha kaldılar ha kalmadılar. Herşey iki dakikada oldu bitti. Ne vakit Niyazi gibi bir delikanlı görsem aklıma o çocuklar gelir.”

Hadisenin acısı yürekleri burktu. Sessizlik usulca çöktü. Çanakkale gazisi bir hatırasını daha anlattı: “Kanunuevvelin sonlarındayız. Hava bir soğuk, bir soğuk ki sorma. Gelibolu’nun soğuğu bizim buralara benzemiyor. Boğaz’dan bir lodos esiyor ki karşısında durabilene aşk olsun, Şekerpınarı’nı bilirsiniz, otuz iki dişe keman çaldırır. İnsan o pınara düşmüş gibi oluyor o lodosta. Aylarca cenk etmişiz, saç sakal birbirine karışmış, üstümüz başımız cin çalığı. Dediler ki düşman çekiliyor. Sevindik. Onların mevzilerine doğru yürüdük. ‘Bunların temiz suyu vardır, elimizi yüzümüzü yunarız.’ diye düşündük. Yürürken düşman siperlerinden üstümüze bir el ateş ettiler. Hemen yere attık kendimizi. Bekle bekle atışın arkası gelmiyor. Kalkıp birkaç adım daha atıyoruz bir atış daha. Bizim çavuşun “Ulen düşman gitti diyorsunuz, bu mermileri cinler mi sıkıyor!” demesiyle kahrımızı koyuverdik. Meğer düşman gavurluk olsun diye çekilirken tüfeklere bir mekanizma yapmış. İki tasın birine su doldurmuş, altına delik delmiş. Boş tası da tetiğe bağlamış. Dolu tasta boş tasta su akıyor bir müddet sonra alttaki tas doluyor, ağırlaşıyor tabi. Ahirinde de tetiğe asılıyor ve tüfek patlıyor. Sırf Mehmetçik şehit olsun

diye. Adam giderken bile zarar vermek için neler düşünüyor. Şimdi gel de bu adamların sularını kullan. Dilimiz damağımıza yapıştı, lakin suya da zehir atmışlardır diye elimizi sürmedik valla.”

Herkes gülmeye başladı. Kahkahanın yeli bitip de sükut bir daha misafir gibi bağdaş kurunca Sarıkamış Harekâtı’na katılan bir eski asker sözü aldı. “İstanbul’daydım. Dediler Kafkas Cephesi’ne gideceksiniz. Trenlere bindik bir haftada Ulukışla’ya geldik. Hayatımda ilk defa tren biniyorum. Ulukışla Torosların dibi, ayaz paşa dışarda kol geziyor. Memleket Adana olunca elbet üşüyoruz. Lakin asıl soğuk neymiş Allahuekber Dağları’nda öğrendik, vallahi Ulukışla soğuşunu aradık. Her yan kar denizi. Gök beyaz yer beyaz. O beyaz denizde Rus kovalıyoruz. Başımızda Hafız Hakkı Paşa var. Paşa dediysem bildiğimiz kerli ferli paşalardan değil, rütbesi kolordu idare etmeye yetmeyince cephece bir gecede paşa yapıp bizim 10. Kolordu’nun başına verildi. Bizden üç beş yaş büyük o kadar. Tecrübesizdi, bize Rus’u kovalama emri verdi. Yürüdük yürüdük. Derken yol bitti, kendimizi bir boğazın içinde bulduk. O boğaza girdik ki bir de ne görelim bir dağın dibindeyiz. Dağ dediğim Toros gibi yüksek, ismini sonradan öğrendim: Allahuekber Dağları’yımış. Biz yürüdük, dağ büyüdü. Biz yürüdük, dağ büyüdü. Mehmetçik’ler tek tek kırılmaya başladı. Kur’an-ı Kerim okuyup yürüdük, Allah büyük dedik yürüdük. Biz yürüdükçe peşimiz sıra kurtlar uludu. Biz yürüdükçe soğuk yiğitleri kırdı. Bir tipi bastırıyordu ki göz gözü görmüyor. Şehitlerin evvela tüfeklerini alırdık sonra varsa kaputlarını. Baktım sırtımda on tüfekten fazla var. Adam olmadıktan sonra tüfeği ne yapacaksın. Almaz oldum sonra. Dağdan inip Sarıkamış’a girdik. Girdik amma koca koldu kar gibi eridi, bir avuç kaldık, Meğer Rus haber almış, Sarıkamış’ta bizi beklermiş. Biz bir mermi sıktık karşımızdan yüz mermi ile cevap verdiler. Yaralandım, kendimden geçmişim. Öldürmeyen Allah öldürmüyor işte. Bir hemşehrim vardı, beni sırtlamış ateş çemberinden dışarı taşımış. Gözlerimi açtığımda Erzurum hastanesindeydim. Sonra Erzurum da düşünce yaralı yaralı memlekete geldim.

Yine Hak Teala yüzüme baktı. Cepheden dönenler tifüs denilen illeti de yanlarında getirmiş evine, köyüne, kasabasına bulaştırmış, bizim öyle bir rahatsızlığımız olmadı çok şükür. Beni kurtaran yiğitten helallik

isteyeyim dedim, o da tifüsten şehit düşmüş. Hatta bizim Hafız Hakkı Paşa da tifüs kapıp Erzurum'da şehit düştü. Bizse sadece iki parmak bırakmış olduk cephe. Vatan sağ olsun.”

Niyazi askerinin sol eline dikkatli bakınca yüzük ve serçe parmaklarını olmadığını fark etti.

Sarikamış'tan gelen soğuktan bahsettikten sonra Filistin'de çarpışan bir asker de açlıkla nasıl imtihan olduklarını anlattı. “Filistin'de Gazze'de savaştım, Adana'nın 125. Alayı'ndaydım. Gazze dedikleri yer sarı bir çöl ve mavi bir deniz ahretlik. Arada çölden bir fırtına kopardı ki ağzımız burnumuz kumla dolardı. Sıcak beynimizi kemirir bir yandan, susuzluk bir yandan, açlık bir yandan. Bir kolağamız vardı. ‘Kumandanım açız.’ dedik. ‘Evladım elimden bir şey gelmez ben de açım.’ dedi. Ot köklerini kaynatır çorba yaparlardı. O çorbaya kaşık sallamayla gözümüz yemezdi. Lakin insan alışıyor, meğer o çorbalar nur nimetmiş, çekirge yemek daha betermiş. Sıcak beyinleri çaydanlıktaki su gibi kaynatır, güneş çarpmasından şehit olanlar gördüm, susuzluktan kırılanlar. Onca şehit verdik de Gazze'den çekildik ya, aha buramda bir yara kanadı hâlâ kanar.”

Asker, derin bir of çekti. Sesindeki sakinlik kayboldu. Şimşekler çakan gözleriyle konuşmaya devam etti: “Şimdi de Gazze'nin, Kudüs'ün, Şam'ın, Bağdat'ın acısı kabuk bağlamadan İngiliz'i, Fransız'ı gelmiş Adana'ya göz diker, Osmaniye'ye göz diker Maraş'a, Antep'e, Urfa'ya göz diker. Bunlar bu memleketi sahipsiz mi sanır!”

Niyazi hislendi, onların yanında konuşmak istemedi. Kahramanların sohbetine ortak olmaktan ve onlar tarafından ciddiye alınmaktan mutlu oldu. Kendini birden on beş, yirmi yaş büyümüş gibi hissetti.

Sabah namazını müteakip çocuk yine yollara düşecekti, ama bu yolculuk biraz farklıydı, yürümeyecek at sırtında gidecekti. Sabah kahvaltısı olarak sıcacık un çorbasını mideye indirdiler.

Genç kumandan, fişekliğini beline taktı. Tüfeğini kontrol etti. Askerlerden biri Mustafa Kumandan'ın gece gibi kara atını getirdi. Niyazi atın rengine şaşırды, simsiyahtı, alaca karanlıkta zor seçiliyordu, sadece gözlerinin beyazı görölüyordu.

Kumandan binek taşından ata atladı. Niyazi'yi de terkisine aldı. Sabahın serinliğine bir de atın rüzgârı eklenince posta kuşu biraz üşüdü. Kumandana sımsıkı sarıldı. Böylece hem rüzgârdan korunuyor hem de dörtnala giden attan düşmemiş oluyordu. Nereye gittiklerini bilmiyordu. Kumandan sır tutmaya çok ehemmiyet veriyordu. Nereye gittikleri konusunda kimseye hiçbir şey söylememişti.

Uzaktan bir kasabanın tek tük evleri görününce Mustafa Bey atının dizginlerini çekerek durdu. Niyazi'nin inmesine yardım etti.

– Niyazi burası Haruniye'dir (Düziçi). Fransız işgali vardır, ben şimdilik giremem.

– Peki, benim ne yapmamı istiyorsunuz kumandanım.

Koynundan bir mektup çıkaran kumandan kırışık mektubu Niyazi'ye uzattı.

– Bunu Mehmet Ağa'ya vereceksin. 'Haliloğullarından Mehmet Ağa'yı arıyorum.' dersin gösterirler. Ona 'Mustafa Kumandan'ın selâmı var, bu mektubu gönderdi. Yazdıklarını dediği vakte kadar hazır etmeni ve bütün noksanlarınızı tamamlamanızı istiyor.' dersin.

– Dediklerinizden pek bir şey anlamadım kumandanım.

– Sen bunu ver ve dediklerimi aynen aktar kâfi.

– Tamam kumandanım.

– Düşmanları nazarıdikkate al. Mektup sırrımız. Her daim teyakkuz hâlinde bulun.

– Peki kumandanım

Kumandan, çocuğa bir asker selâmı verdi. Niyazi de topuklarını birleştirdi. Başını dik tuttu ve kumandana selâm durdu.

– Allah yardımcın olsun evlâdım.

– Sağ olun kumandanım.

Yine yürümek vakti gelmişti. Kasabaya giren Niyazi bir iki ihtiyardan başka kimseyi görmedi. Onların yüzlerinden düşen bin parçaydı. Haruniye Fransız işgali altındaydı. Şehrin girişi Fransız askerlerince tutulmuştu, onların yanından geçerken dikkat çekmemeliydi.

Yol kenarındaki ağaçların birindeki kuru, kalın bir dala asıldı ve kırdı. Üzerine oturur gibi yaptı, eline bir de ince bir çubuk alarak kendince oynamaya başladı. “Deh hadi yavrum daha hızlı daha hızlı...” Fransızların yanından da atçılık oynayarak geçti. Rahat hareketleriyle şüphe çekmedi.

Haruniye’de Mehmet Ağa’yı kime soracağını bilemedi. Ermeniler de bazen Müslüman kıyafeti giyiyordu. En güvenilir kişiyi camide bulacağını düşündü ve eski bir camiye gitti. Namaz vakti yakın olduğundan imam camideydi. Yanına usulca vardı ve Haliloğullarından Mehmet Ağa’yı aradığı söyledi. İhtiyar imam, “Namazı kılalım ben seni götürürüm delikanlı.” dedi. Namazdan sonra birlikte Mehmet Ağa’yı buldular. Mektubu veren çocuk, kumandanın dediklerini de aynen aktardı.

Mehmet Ağa, “Delikanlı uzun yoldan gelmişsin, hele sen bir soluklan bir ayranımızı iç, biz de ne yapacağımızı ağalarla bir istişare edelim, olur mu.”

Niyazi taş duvarlı evin önünde asma altında köpüklü ayranını içeren Haruniye’nin ileri gelenleri de tek tek eve gelmiş ve içeride yapılacakları konuşmuşlardı. Bir müddet sonra Mehmet Ağa elinde bir kâğıtla odadan çıktı.

– Yiğidim seni de beklettik, kusura kalmayasın. Bizim de bir mektubumuz olacak emaneti sahibine iletir misin?

– Benim işim bu ağam.

– Hay Allah senden razı olsun. Mektup Sarp köyüne gidecek, Yusuf Efendi’ye.

Ondan aldığı haberi de Sarp köyüne götürdü, Sarp’tan verilen mektubu da Acıelma köyüne ulaştırdı.

Niyazi hedefini arayan bir izli mermiydi, bir mum alevi gibi dolaştığı yerlerdeki mumları yakıyor, umut ışığı oluyordu. En son Araplı köyüne gitti ve orada Hamza Ağa’nın misafiri oldu. Bir gözü neredeyse kapanma noktasına gelmiş Hamza Ağa yaşından beklenmeyecek bir dinçlikle eli silah tutan delikanlıları eğitmeye ve Fransız’a karşı koymaya çalışıyordu. Evinde karısı ve iki kızı ile birlikte yaşıyordu. Akşam ocağın başında yetmiş yaşındaki Hamza Ağa, on yaşındaki Niyazi ile koyu bir sohbeta daldı. Aslında Niyazi’nin bir suali sohbetin ilk kıvılcımını yakıvermişti:

– Senin oğlun yok mu Hamza Amca?

– Vardı.

– Nerede peki?

Hamza Ağa bu soru karşısında durdu. Bütün neşesi kayboldu. Yüzünü ocakta yanan odunlara döndü. Derin bir nefes alarak anlatmaya başladı:

– Ben çok erken yaşta evlendim oğul. Hak Teala üç oğlan iki kız çocuk nasip etti. Üç evladımın üçü de şehit düştü, torunlarımdan da ikisi.

– Hem oğulların hem de torunların mı?

– He ya. Oğulların üçünün şehitlik haberleri geldi. Sonra torunların haberi ulaştı. Biri Çanakkale’de yaralanmış, tedavi etmek için gemiyle İstanbul’a getirmişler orada vefat etmiş. Diğerinin de İzmir Hastanesinde olduğu haberi geldi.

– Ne yaptın peki?

– İhtiyar hâlimde kalktım İzmir’e kadar gittim, hastaneye koymadılar. Vali Hazretlerine arzuhâl verdim, dedim: ‘Böyleyken böyle, uzun yoldan geldim torunumu bir görmeden gitmeyeyim.’ Harp zamanı benim arzu-halimden kime ne. Ölümünden beter bir keşmekeşlik yerleşmiş devletin üstüne. Bana bakan da, beni dinleyen de olmadı. Bu hengâmede çocukçağımız çok mütehasis olmuş, yaraları da iyileşmeye yüz tuttuğu bir vakit hüznünden vefat etmiş. Cenazesine gitmeye ayağım varmadı. Kendimi topladım da zorla namazına gittim güçlkle ayakta durabildim.

– Kaç yaşındaydı?

– On dokuz yaşındaydı... Gencecik fidanlar bir zemheri kışında kalmış gibi kuruyup gittiler.

– Şehitler sana inşallah şefaathçi olacaktır.

– Doğru dersin oğul. Hamdolsun beş şehit atasıyım. Ahrette şefaath edebileceklerine, kendilerine orada kavuşacağıma şüphem yoktur.

Bu arada elinde kısa bir çubuğa küçük bir taş bağlı oyuncakı ile oynayan üç yaşlarında çocuk geldi ve yaşlı adamın kucağına oturdu. Yılların eskittiği, titrettiği elleriyle çocuğun saçını okşayan Hamza Dede, onu kokladı. Niyazi’yle sohbete devam etti:

– Bu çocuk şehit torunumun oğludur. Şu üç boş evden birisine bu sahip olacaktır. İkisinin içindeki genç ve dul kalan gelinlere Allah hayırlı birer koca nasip ederse ahrete gözüm açık gitmiş olmayacağım oğul.

Niyazi'nin gözleri yaşardı, ihtiyar adama tesellide bulunmak istedi.

– Sen şehit babası, sen şehit dedesinin Hamza Dede, inşallah duaların kabul olacaktır.

– Bir dileğim daha vardır oğul. Biz ki Fatihlerin, Yavuzların, Sultan Süleymanların nesliyiz. Allah'ın izniyle ekmeksiz, aşsız yaşarız, lakin hürriyetsiz yaşayamayız. Asılırız, ipe çıkarız, yine de dillerini bilmediğimiz zabitler kumandasına girmeyiz, bayrağımızı indirtmez, ezanımızı dindirtmeyiz.

Niyazi daha fazla konuşarak Hamza Ağa'yı yormak istemedi.

– Ben müsaade istesem...

– Müsaade Allah'tan. Yalnız sen yarın ne yapacaksın Niyazi?

– Yarın kısmet olursa Osmaniye'ye geri döneceğim. Götürmem gereken malûmat var. Allah rahatlık versin.

– Peki evlâdım. Allah sana da rahatlık versin.

Günün bütün yorgunluğu ile yer yatağına uzanan Niyazi hemen uykuya daldı. Sabah erkenden Osmaniye'ye doğru yola koyuldu. Günlerdir ailesinden uzaktaydı. Ayağındaki çarığın yürümekten iyice yıprandığını fark etti; bir de ayak tabanlarının yürümekten nasır bağladığını.

Osmaniye'ye gizlice girdi. İlçe, Fransızların işgali altında olduğundan etrafta mavi beyaz kırmızı renkli Fransız bayrakları ile komik şapkalı Fransız askerleri görülüyordu. Niyazi gördüklerine canı sıkıldıysa da bu işgale karşı bir şeyler yapmış olmaktan dolayı mutluymuştu.

Eve vardığında kapıyı babası açtı. Hemen oğlunu içeri alarak ona sarıldı. Ardından da annesi... Sağ salım geri döndüğüne sevinmişlerdi. Niyazi tek tek başından geçenleri anlattı. Önümüzdeki ayın dördünde çetelerin birlik olup düşmana saldıracaklarını bildirdi.

* * *

Bu arada çeteciler düşmana sıkılmak için Kurtkulağı'nın denize bakan tarafındaki sahra toplarından birini şehre hakim bir tepeye çıkartmak için uğraşıyordu. Ağır topu, dağa çıkartmak hiç de kolay olmadı.

“Ölmüş eşek gibi ağır.” Şikayetleri altında top yedi günde dağa çıkartıldı. Maksat buradan Osmaniye’deki düşmanı vurmaktı.

Gelgelelim topun bu güzel insanların gayesini yerine getirmek gibi bir derdi yoktu. İlk atışta iyi yerleştirilmemiş olacak başını alıp gitmeye başladı. “Koşun hele yakalayın şunu!” bağrışları arasında top metrelerce aşağı indikten sonra ancak yakalanabildi, tekrar güç belâ yukarı çıkarıldı. Yedi günde çıkartılmıştı yine kaçabilirdi. Çetecilerden Mehmet Efendi’nin aklına bir fikir geldi: topu bağlamak. “Yahu Mehmet Efendi, bu eşek mi de bağlıyorsun.” İtirazlarına aldırmadan topu kalın bir halatla ağaca bağladı. “Arkadaş ben bu yaşta kaçan topu yakalayamam, bu top arsız katırlar gibi başını alıp gidiyor, böyle hiç olmazsa bir yere gidemez.” dedi.

Top, atışlarda da sıkıntı çıkarıyor, bu defa da hedeflenen nokta ile alakasız yerlere atıyordu güllesini. Hatta deneme atışlarının birinde az kalsın Ali Ağa’yı vuracaktı.

Ali Ağa hiddetlendi. “Bu top deli yahu! Baksana dibine gülle atıyor. Postu yok yere deldirecektik maazallah.” Topun adı o günden sonra “Deli Top” olarak kaldı. Deli Top’un her atışında herkes saklanacak yer aradı. Adı üzerinde o bir deliydi, ne vakit ne yapacağı hiç belli olmazdı. “Deli Top” direnişte pek bir işe yaramasa da en azından çıkardığı gürültü Fransız’a korku, çetecilere moral vermeye yetecekti.

Zaman bir nehir gibi akıp geçiyordu. Düşmana taarruz vakti gelmişti. Osmaniye’nin civarındaki köy ve kasabalardaki millî kuvvetler Niyazi’nin taşıdığı mektuplarla haberleşmiş ve Fransızlara ani bir taarruzda bulunmuşlardı. Bu ilk saldırıda Fransızlar kayıplar verdi, lakin onları şehirden söküp atmak mümkün olmadı.

İlerleyen dönemde zaman zaman bazı saldırılar olsa da Fransızların silah gücü karşısında elden pek bir şey gelmiyordu. Saldırılarından tam olarak başarı elde edilemese de ümitlerini kaybetmiyorlardı. Pulcu Mehmed Efendi etrafındakilere “Bir Müslüman asla ümitsizliğe düşmez. Elinden gelen ne varsa yapar sonra gerisini Allah’a bırakır. Biz de memleketimizden bu alçakları atıncaya dek savaşaacağız. Düşen öküze bıçak çeken çok olur. Düşmediğimizi, ölmediğimizi onlara göstereceğiz.” diyordu.

Bu arada iyi haberler gelmeye başladı. 1 Kasım 1919'da Adana Cephesi'ndeki Kuvâ-yı Milliye'nin komutanlığına Binbaşı Kemal Bey'in atanmasının ardından Fransızlara karşı bütün Adana'da mücadele şiddetlendi. İşgalcilere karşı alınan muvaffakiyetler herkesi sevince boğdu.

Osmaniye'de ise Fransızların işgali bir seneye yaklaşmıştı. İşgalciler saldırılardan dolayı oldukça sarsılmışlardı. Türk kuvvetleri bölgeye gelen Hasan Paşa tarafından bir elde toplanmıştı. Artık düşman üzerine daha etkili taarruzlar yapabiliyorlardı. Düşmana saldırılar devam edecekti, ancak Fransızların durumu tam olarak bilinmiyordu. Niyazi'ye yeni bir vazife daha çıkmıştı. Babası Pulcu Mehmed Efendi yapılacak vazifeyi akşam vakti oğlu ile paylaştı.

– Niyazi gel bakalım seninle konuşacaklarım var.

– Efendim baba.

– Şöyle karşıma otur.

Niyazi babasının tam karşısındaki mindere oturdu sırtını hasır yastığa dayadı. Babası konuşmayı sürdürdü:

– Oğlum, şimdiye kadar mühim işler yaptın. Tehlikelere atılarak mektup getirip götürdün. O haberleşme ile Fransız'a büyük zayıat verildi. Lâkin işgal bitmedi. Şimdi sana bir vazife daha düşüyor.

– Tamam baba. Vatan için ne lâzımsa yaparım. Mektubu nereye götüreceğim?

Babası tebessüm etti.

– Ne mektubu Niyazi?

– Yeni vazife var dedin ya.

– Hayır oğlum, şimdiki bu daha farklı ve daha tehlikeli.

– Nedir?

– Bugünlerde Fransız'a yeni bir taarruz daha yapılacak. Çeteciler “Düşmanların elindeki silah ve cephane durumunu öğrenmemiz lazım.” diyorlar. Onların silahlarına göre taarruzu planlayacaklarmış. Benim de aklıma sen geldin.

– Cephanelikleri nerede?

– Ermeni kilisesinde (Bugünkü Zafer Camii) Bu vazife çok tehlikeli yapabilir misin?

– Tehlikenin ne ehemmiyeti var tabii ki yaparım baba.

Niyazi ertesi gün Ermeniler gibi giyinmeye çalıştı. Ayağında ham deriden bir çarık vardı. Eski çarığı çok uzun yol gittiğinden yırtılmıştı. Sırtına yamalarla kaplı bir kaput geçirdi. İki küçük çubuğu T şeklinde çakarak kendine bir de küçük haç yaptı, boynuna taktı.

Yavaş yavaş kilisenin yakınına gitti. Elinde evden aldığı bir avuç ceviz vardı. Onları aynı anda atarak yarış yaptırıyordu. Böylece dikkat çekmeden kiliseye girdi. İşgalin ilk zamanlarında Ermenilerin şükür ayini yaptıkları kilise artık Müslüman topraklara yapılan saldırıların cephaneliği olarak kullanılıyordu.

Kapıda iki Fransız nöbetçi gördü. İçeride de iki asker vardı. Etraf loş haldeydi. Askerler Niyazi'nin içeri girdiğini fark etti, boynunda haç olduğu için müdahale etme ihtiyacı hissetmedi. Niyazi kendisine bakıldığını anlasa da oralı olmadı, cevizlerle oynamayı sürdürdü. Bu arada göz ucuyla cephanesandıklarını saydı. Namlu sayısından kaç tane top olduğunu öğrenmeye çalıştı. Yüze yakın tüfek gördü. Cephaneliğin yanındaki tel örgüler dikkatini çekti. Fransız asker çok dolaşmamasını isteyince telaşa kapılmadan cevizlerle oynaya oynaya kiliseden çıktı.

Eve döndüğünde gördüklerini babasına tek tek anlattı. Babası da Niyazi'nin anlattıklarını yazdığı mektuba tek tek kaydetti. Cephanesandıkları, tüfekler, toplar... Bir ara Niyazi babasına dönerek,

– Baba, tüfeği, topu, cephaneyi anladım da anlamadığım bir şey var.

– Nedir?

– Fransızlar, kiliseye yüzlerce makara tel örgü yılmışlar onunla ne yapacaklar?

– Yapacaklarını söylemeye dilim varmıyor oğlum. O tel örgülerle yeni sınırlar çizecekler ve bizden aldıkları esirleri o dikenli teller arasına hapsedecekler.

Niyazi duyduklarından irkildi. Bir an önce Fransızları Osmaniye'den atmak gerekiyordu. Getirdikleri dikenli telleri kullanmalarına fırsat verilmemeliydi.

Pulcu Mehmed Efendi, mektubunu tamamlayarak Küllü köyündeki Hasan Paşa'ya götürmesi için Niyazi'ye verdi. Niyazi bir posta güvercini gibi yine yollara düştü ve gizlice Hasan Paşa'nın karargâhının yakınlarına geldi. Karargâha varmadan yanında iki Osmanlı askeri belirdi.

– Dur bakalım delikanlı nereye?

– Ben Pulcu Mehmed Efendi'nin oğlu Niyazi. Babam Hasan Paşa'ya mektup yazdı, onu getirdim.

– Buradan ilerisine gitmek yasak sen ver. Biz Hasan Paşa'ya veririz.

– Kusura bakmayın. Benim de emaneti sahibinden gayrisine vermem yasak.

Askerler gelen çocuğun sesindeki kararlılığı görünce ısrar etmekten vazgeçtiler. Gözlerini bağladılar biraz dolaştırdıktan sonra Hasan Paşa'nın yanına götürdüler. Kapıdaki asker içeri girerek bir misafirin geldiğini Hasan Paşa'ya haber etti. O da “İçeri alın.” deyince gözündeki bağı çözdüler. Niyazi yarı açık kapıyı çaldı ve “Gel...” sesini duyunca içeri girdi.

Hasan Paşa odasındaki derme çatma ahşap masanın üzerine açtığı bir planı inceliyordu. Burun gözlüğünün üstünden gelene baktı. Niyazi'yi görünce yüzündeki gerginlik tebessümle yer değiştirdi.

– Ben de misafir geldi denilince yaşlı başlı biri geldi sandım. Bu kadar genç birini beklemiyordum. Buyur delikanlı.

Niyazi, “Ben Osmaniye'den geliyorum. Babam bu mektubu size gönderdi.” dedi ve kuşağındaki mektubu Hasan Paşa'ya uzattı. Hasan Paşa kırışmış kâğıdı yavaşça açtı ve okudu. Sonra Niyazi'yle sohbeta başladı:

– Bu istihbarat bilgileri muteber mi? Baban bu bilgileri nereden aldı?

– Muteberdir, bizzat ben gördüm.

Hasan Paşa, gözü pek delikanlıya hayretle baktı.

– Nasıl?

– Ermeni kılığında kiliseye gittim orada gördüklerimi babama anlattım, babam da size bu mektubu yazdı.

– Sen gördüklerini anlatsan yeterdi, neden mektuba ihtiyaç duydu-
nuz ki.

– Babam söz uçar, yazı kalır der, kumandanım.

– O zaman sen niye yazmadın?

– Benim yazım iyi değil. Mesele çok ciddi olduğundan babam yazdı.

– Aferin evladım.

Hasan Paşa bir müddet mektubu okudu. Bazı ifadeler canını sıkmış olacak derin derin iç geçirdi. Sonra karşısında esas duruşta bekleyen gözü pek delikanlıya döndü

– Tebrik ederim, büyük cesaret göstermişsin.

– Estağfurullah kumandanım. Sizin yaptıklarınız yanında benim yaptığımın ne ehemmiyeti var.

– Öyle deme. Sen bizim Osmaniye'deki gözümüz kulağımız oldun. Getirdiğin malumat o kadar çok işimize yarayacak ki... Sağ olasin, var olasin, her daim bahtiyar olasin Niyazi.

– Siz de sağ olun kumandanım. Bana müsaade...

– Müsaade Hak'tan. Babana selam söyle. Şükranlarımızı bildir. Allah izin verirse Osmaniye'ye kış gelmeden zaferin haberi gelecek inşallah.

– İnşallah kumandanım.

Niyazi geri döndü. Osmaniye'yi bir sessizlik kaplamıştı. Sokaklarda tek tük geçen Fransız arabaları da olmasa şehir sanki terk edilmiş gibiydi. Fırtına öncesi sessizlik denilen bir hâl vardı. Sessizlik yakında kopacak kıyametin habercisi gibiydi.

* * *

O günlerde Osmaniye'de bir başka kahramanın da şanı yayılıyordu, Feke Kaymakam Vekili Saim Bey. Kendisi aslen Kozanlıydı, Haçin'de

Ermenilerin zulümlerinin son raddeye vardığı bir anda eline silahı almış ve bizzat savaşmıştı. “Düşman bu diyardan gitmeden ben silahımı bırakmam.” diyordu.

Haçın'de muzaffer olunca Osmaniye'nin kurtuluşu için gelmişti. Yirmi dört yaşında, gençliğinin baharındaydı. Nişanlıydı, lakin harp zamanı, evlenmesine müsaade etmiyordu. Onun da öyle bir derdi yoktu zaten.

– Vatanım işgal altındayken evlenmeyeceğim, diyerek son sözünü söylemişti.

Harp, hayallerin üzerine çöken bir karabasandı, bu karabasandan kurtuluncaya kadar rahat yüzü görmeyecekleri belliydi.

Saim Bey, Osmaniye'nin kurtuluşunun ancak Fransızların ikmal yollarının kesilmesiyle mümkün olabileceğini düşünüyordu. Yapılan istişare neticesinde Osmaniye'deki ilk hedefi Mamure Tren İstasyonu oldu. İstasyon, Antep ile Osmaniye'nin bağlantısını sağlayan stratejik bir yerdeydi. Fransızlar da istasyonun mühim bir merkez olduğunun farkındaydı, muhafazasına çok ehemmiyet veriyorlardı. Etrafını dikenli tellerle çevirip, etrafına mevziler kazdılar, bir de tarassut kulesi diktiler.

Osmaniye güzün son demlerini yaşadığı bir vakitte Saim Bey altmış kişilik müfrezesi ile Mamure İstasyonu'na hakim kuzeydeki tepelere çıktı. Etrafı kolağan ettiler. İstasyonda Fransız askerlerin yerlerini tespit ettiler. İstasyona yaklaştılar. Saim Bey en önde gidiyordu.

Genç kumandan, Fransızların istasyona yaptıkları yığınağın farkındaydı, sadece çatışma yaparak istasyonu ele geçirmek mümkün değildi. Aklına Fransızların müstemlekelerinden getirdiği Müslüman askerlerden burada bulunabileceği ihtimali geldi. Onlardan varsa işleri çok kolaylaşır. O Müslüman askerler kendi dindaşlarına silah sıklmazdı.

Saim Bey sürüne sürüne istasyona geldi. Fransız mevzilerine iyice yaklaştıktan sonra Arapça seslendi: “Ya ahi... Enel müslim...”

Saim Bey sözlerine Arapça bir karşılık beklerken mermi ve bombalarla cevap verdiler. Fransızlar sömürgelerinden getirdikleri askerleri bu kadar mühim bir yere bırakmazdı. Saim Bey'in bulunduğu yere mermiler ardı ardına yağdı.

Müfrezedekiler ateşe karşılık verdi. İstasyonda çatışma başladı. Saim Bey en öndeydi ve ilk vurulan o oldu. Fransızlar, kurşun sıkmayı yeterli görmemiş olacaklar bu sefer toplarının namlularını müfrezenin üzerine çevirdiler. Saim Bey'in kanı dere gibi akıyordu. Ağır yaralıydı, çatışma bölgesinin dışına çektiler. Müfrezedekiler tüfeklerini iple birbirine bağlayarak yaptıkları sedye ile Saim Bey'i taşıyordu. Genç kaymakam vekili kan revan içindeydi.

Kısa bir müddet sonra da dünyadaki son nefesini vererek şehadet mertebesine kanatlandı. Emrindeki müfrezede bir ağıt koptu. Emrinde bulunan Adana'dan, Ceyhan'dan, Kadirli'den, Kozan'dan, Andırın'dan Elbistan'dan gelen askerleri hıçkırıklara boğuldu. Saim Bey ile birlikte on beş askeri de Hakk'ın rahmetine kavuşmuştu.

Saim Bey'in şehadeti Osmaniye'de bir hüznün meltemi estirdi, kurtuluş çabalarına daha bir kuvvet verdi. Ondan geriye başsız bir müfreze, gözü yaşlı bir ana ile bir nişanlı kız kaldı. Bir de adı kaldı Haçın'de. Kurtuluşu için kavga verdiği Haçın'ın ismi Saimbeyli olarak değiştirildi. Haçınliler yiğit evlatlarını unutmasınlar diye.

* * *

Saim Bey ve arkadaşlarının şehadeti ile Osmaniye'de tüfekler daha bir sıkı kavrandı. Bunca masumun kanı elbet yerde kalmayacaktı. Müslüman yurdunda Fransız çizmesi daha fazla dolaşamayacaktı.

Niyazi'nin babası evlerinin kapısını kapatıp arkadan sürgüledi. Kapının arkasına da sandık koydu. Hava kararmaya başlayınca da evin pencerelerinin dış kapaklarını kapattılar.

Aradan on gün geçti, Niyazi'den aldıkları bilgilerden de faydalanan kuvvetler Fransızlara karşı büyük bir taarruza başladılar. Bütün millî kuvvetler hep birlikte Fransızların karşısına dikildiler. Birlikten kuvvet doğdu. Günlerce haftalarca çatışmalar sürdü. Osmaniye semalarından ne silah sesi kesildi ne barut kokusu.

Karaçay mı daha hızlı akıyordu, günler mi daha çabuk geçiyordu bilinmez. Niyazi, çayın sessizce akışının ardından şelaleden aşağı büyük gürültüyle düşüşünü hatırladı. İnsanlar da nehirlere benziyordu. Sakin

sakin yaşarken memleketlerinin işgal edilmesi, ezanlarının susturulması ile birden aslan kesiliyorlardı; tıpkı şelalesini bulan Karaçay'ın kükreyişi gibi. Tıpkı düşmana haykıran Osmaniye gibi...

Kış soğuk yüzünü göstermeye başlamıştı. Niyazi de ailesi de günlerce evlerinden dışarı adım atamadılar. Sokaklarda, patlama sesi eksik olmuyordu. Osmaniye'nin üstünü duman bulutu kaplamıştı. Düşman işgalinin bitmesi için dua dua yalvardılar.

Arada taş evin duvarına mermiler isabet ediyordu. Sanki duvara çivi çakılıyor gibi bir ses duyuluyor ardında da mermi vınlayarak sekiyordu. Niyazi korkudan tir tir titreyen kız kardeşine döndü: "Tasalanma Gülnihal, bunlar mermi, bizim evimiz küçük olduğundan daha az mermi isabet eder. Hem de taştan yapıldığı için mermi isabet etse de bir şey olmaz inşallah." dedi. Kardeşi biraz rahatlamış, titremeye son vermişti.

Babası elinde eski bir tüfekte kapıda bekliyor, duyduğu her tıkırtıya kulak kabartıyordu. Niyazi'nin kardeşini avutması hoşuna gitti, mermi evvelallah eve bir şey yapmazdı, ya top mermisi düşerse, yahut mor renkli dev kuşun bombası...

Annesi evde bulunan üç beş parça yiyeceklerle bir yemek hazırlamıştı. Yemek denilen de kurumuş yufka kırıntılarından yapılan "öfelemeç"ten başka bir şey değildi. Dışarı her vakit çıkmaya imkân yoktu, bu yüzden eldekileri iktisatlı kullanmak gerekiyordu. Sofradan doyarak kalkmak mümkün değildi. Niyazi anne ve babasının yemek yemediklerini fark etti:

– Anne, baba siz niye bir şey yemiyorsunuz?

Babası elindeki gösterdi,

– Ben nöbetteyim evlâdım. Nöbet başında yemek yenir mi? Hem de oruç tutuyorum.

Niyazi bu sefer annesine sordu:

– Anne peki sen?

– Ben de orucum yavrum, sen ve Gülnihal yemeğinizi yiysin.

Ramazan ayı geçeli üç ay olmuştu. Niyazi anne ve babasının neden oruç tuttuklarını çok iyi biliyordu. Evdeki malzeme bitme noktasına

gelmişti. Fedakâr anne baba oruçlu duruyor, çocuklarına yediriyordu. Hem de sürekli dua ediyorlar, düşmanın topraklarından atılacağı günü bekliyorlardı. Bir ara Gülnihal sızlanmaya başladı:

– Anne, neden hep aynı şeyleri getiriyorsun? Ben farklı yemekler yemek istiyorum. Eskisi gibi içli köfte yemek istiyorum. Mantı istiyorum. Sarma, dolma istiyorum.

Mahzun kadın, Gülnihal’in sözlerine cevap vermekte zorlandı. Sarcını okşadı.

– Canım kızım, elimizde ancak bunlar var. Şu günler geçsin ben sana en güzel yemeklerden yaparım inşallah.

– Bana ne... Ben şimdi istiyorum.

Babası küçük kızının inadını biliyordu. Bu yüzden bir şey söylemedi. Niyazi ise Gülnihal’in huysuzluğundan rahatsız oldu.

– Neden böyle davranıyorsun Gülnihal?

– Ben sadece eskisi gibi iyi yemekler yemek istiyorum ağabey.

– Peki şimdi eskisi gibi bir hayat yaşıyor muyuz?

– Hayır. Çünkü düşmanlar işgal etti.

– Tamam, işte her şeyi biliyorsun, olanların farkındasın. O düşmanlar gitmeden bizim iyi yemekler yememiz mümkün değil. Biraz dişimizi sıkmamız, sabretmemiz lazım. Baksana annem de babam da sırf biz yiyecek diye bir şey yemeyip oruç tutuyor.

Gülnihal sustu ve bir daha yemekler için huysuzluk etmedi.

Niyazi’nin aklında kilisede gördüğü dikenli teller vardı. İçinden “Allah’ım düşmanların o telleri kullanmasına fırsat verme.” diye dua etti.

Osmaniye’de sararan yapraklar güz rüzgârıyla etrafa savrulurken bir yandan da Türk taarruzu düşmanı sağa sola savuruyordu.

Sabahın seherinde de silah sesi geliyordu, güneşin batmasında da... Artık tüfek seslerine alışmışlardı arada patlayan top sesleri yürekleri ağza getiriyordu. Evlerin camları kırılacak gibi sallanıyordu. Gece

olunca artık kandil yakmıyorlardı. Hiçbir evde kandil yanmıyordu etrafı bazı geceler ay ışığı aydınlatıyor, bazı gecelerde ise şehir zifiri karanlıkta kayboluyordu. Dolunay zamanlarında gök gürültüsü gibi top mermileri havan mermileri patlıyordu. Mahalle aralarında çatışmalar sürüyordu. Bazen de evlerden işgalcilere karşı ateş açıldığı oluyordu. Düşmanlar bunun üzerine evlere de ateş açmaya başladı. Masum insanlar bu ateş altında şehit oldu.

Türk tarafının silahları tüfeklerden ibaretti. Deli Top sayılmazsa topları yoktu. Zaten Deli Top'un da kimseye faydası yoktu. Bu yüzden patlayan her top mermisi Mehmetçik'in zor durumda kaldığının habercisi gibiydi. İlk zamanlar artan top sesleri ilerleyen günlerde hafifledi, daha sonra da kesildi. Günlerce çatışmalar sürdü. Adım adım sokak sokak çarpışmalar devam etti. Niyazi'nin getirdiği haberler millî kuvvetlerin çok işine yaradı.

1920'nin aralık ayına geldiklerinde rüzgârın kor alevi artırması gibi çarpışmaların da şiddeti arttı.

Fransızlar karşılarında çetin ceviz olduğunun farkındaydı. Güneyin iyi niyetli yiğit insanları topraklarını Fransız'a bırakmaya niyetli değildi. Tarsus ve Adana'nın Fransız'ı topraklarından atmasından üç gün sonra Osmaniye'den de düşman tamamen temizlendi. Takvimler 7 Ocak'ı gösteriyordu.

Düşmanların silâhlarını sakladıkları ve tellerini yerleştirdikleri kilise, Zafer Camii oldu. Niyazi gittiği ilk cuma namazında daha evvel burada gördüğü manzarayı hatırlıyor ve kurtuldukları için şükrediyordu.

BABA BU TÜFEK GERÇEK Mİ

– Bütün kızlar annesine imrenir, ama ben babamı emsal alıyorum deyince karargâh çadırındaki herkesin gönlünde bir hüüzün meltemi estirmişti. Çadırdakiler bir şey diyemediler.

Annesi vefat ettiğinde sekiz yaşındaydı, şimdi ise on ikisinde. Neden annesiz kaldığını tam olarak anlayamıyordu Nezahet. Babasına her soruşunda doğru dürüst cevap da alamıyordu. Saçlarını kendi tarayıp bağlardı, kendi işlerini kendi görürdü. Savaş vaktiydi. Elden gelen yapılmalıydı. Babası vatanın ve kendi askerinin derdindeyken soruları ile daha fazla üzme istemedi. Annesini sormaz olmuştu. Sordukça anne gelmiyordu, kavuşmalar ahirete kalmıştı. Bundan böyle annesiz büyümeye de alışacaktı. Karargâhta yaşamaya da... Silâhların, askerlerin gölgesi altında olmaya da...

Vakit gece yarısına gelmişti. Nezahet uyandı babası Binbaşı Hafız Halid Bey'i, bir idare lambasının titrek ışığında, derme çatma ahşap masa üzerindeki kırışık haritayı inceleyip defterine bazı notlar alırken gördü. Babası düşünceliydi. Nezahet yatağından biraz doğruldu, avucunun içiyle kara gözlerini kaşdı, babasına döndü:

– Neden uyumadın baba?

Hafız Halid Bey kızının uyandığını görünce kalktı. Nezahet'in yanına vardı. Siyah saçlarını okşadı.

– Sen uyu yavrum, ben de birazdan yatıyorum, dedi. Uykusunu dağıtmaktan çekine çekine alnına bir öpücük kondurdu.

Nezahet rahat etsin ve geceleri üzerini açmasın diye babasının bir icadı vardı, iki kat battaniyenin yarısını kızının altına serer, diğer yarısını da üstüne örterdi. Nezahet bazen “Baba beni yine battaniye dürümü mü yapacaksın.” der, babası da “Hayır dürüm değil, bebek olduğun için sana kundak yapıyorum.” diye takılırdı.

Halid Bey kendinin göstereceği en ufak tembelliğin askerine fazlasıyla yansıtacağını farkındaydı. Bölüğünde en fazla çalışan o olmalıydı. Kızına baktı. Kendisiyle birlikte nereye gitse onu da götürüyordu. Emanet edeceği elbet birileri bulunurdu. Akrabaları da bakabilirdi, lakin savaş döneminde hiçbir yer güvenli değildi. Karısının acısından sonra bir de evlat acısına katlanamayacağını düşündüğünden kızını yanına almıştı. Gerçi ateş hattındaydı, kurşunların yağmur gibi yağdığı ölümün bir karış ötede olduğu bir meydana kızına bir şeyler olmasından korkuyordu, ama onunla olmaktan mutluydu. Savaşın stresini o yanında olduğu için çok fazla hissetmiyordu. On iki yaşındaki bir kızın gözüyle hayata bakıyordu. Hem Nezahet babasının söküklüklerini dikiyor, odasını temizliyordu.

Geçmiş yılları düşündü. Daha genç bir teğmen iken Çanakkale’de çok çetin savaflara katılmış, ölümün eşliğinden dönmüştü. Çanakkale zaferle bitmiş ancak verilen kaybın büyüklüğü zaferi gölgelemişti.

O yıllarda verem İstanbul’u kasıp kavuruyordu. Hastalık, Halid Bey’in eşi Hadiye Hanım’a da bulaştı. Çanakkale’ye giderken geride öksürükten inleyen bir eş bırakıyordu. Acı öksürükleri kulaklarında yankılandı. Genç kadın eşi cepheye yirmi dört yaşında vefat etti. Halid Bey, Çanakkale’den döndüğünde acı havadisi sabırla sinesine çekti. Eşinden geriye kalan tek hatıra Nezahet’i buldu.

Acısını yüreğine gömdü. Bir ateş coğrafyası idi Anadolu. İşgalin acısı kendi acısını unutturmuştu. Acı acıyı kesiyordu.

Kızını ne yapacağını düşünmüş en sonunda yanında götürmeye karar vermişti. Çevresinin “Küçük bir kız cepheye götürülür mü?” seslenişlerine aldırmadı. “Kimsesizlik artık canıma tak dedi.” deyince kimse bir şey söyleyemedi. Sekiz yaşında bir kız çocuğu ile cepheye yürüdü. İstanbul’dan at sırtında çıktıkları vakit Nezahet’in hassas bedeni çok üşümüş ve donma tehlikesi atlatmıştı. Sonra hasta olmaz oldu.

Çocuğun yaşı çok küçük olduğu için karargâha geldiği ilk zamanlar ikisi de çok sıkıntı çekti. Özellikle yemeklerde Nezahet'in huysuzluğu tutuyordu.

– Baba yemekte yine bulgur pilavı ile hoşaf var.

– E ne var bunda Nezahet, ne güzel nimet.

– Dün de bunu yemiştik.

– Nezahet burası ev değil bir karargâh.

– Ama ben İstanbul'daki evimizdeki gibi yemekler istiyorum. Her gün pilav her gün pilav...

Nezahet yemekleri yiyemediğinden şikayetçiydi; Halid Bey, şikayetlerle başının etinin yenilmesinden.

Elden bir şey gelmiyordu. Nezahet'in önce gözleri buğulandı. Ardından dudakları sarmaya başladı. Sonra da bir ağıt kopardı. Halid Bey çaresiz kaldı. Ne diyeceğini bilemedi. Bir müddet Nezahet'in ağlamasının bitmesini bekledi. Onun şikâyetinin sadece yemeklerden kaynaklanmadığını biliyordu.

– Dinle evladım, şimdi harp zamanıdır. Harp demek, yokluk demek. Ben Çanakkale'de bırak bir tabak pilavı, bir yudum suyu dahi bulamadan cenk ettiğim günleri bilirim. Tepemizde bombalar infilak ederken iki gün aç durduğumuzu bilirim. Susuzluktan dilimizin damağımıza yapıştığını bilirim. Allah'ın verdiği nimete karşı böyle davranırsak şükürsüzlük etmiş oluruz. Allah da şükürsüz kullarını sevmez ve bize verdiği nimetlerini keser. Anlıyor musun?

Nezahet cevap vermedi. Sadece başını iki kere sallamakla yetindi. Halid Bey, kızının gözlerinden sızıp da yanağında yol arayan iki damla yaşın daha fazla ilerlemesine serçe parmağı ile mani oldu. Onun gözyaşları gönlünü kanatıyor, öksüz yavrusunun ağlamasına dayanamıyordu. Saçını okşadı ve öne düşmüş başını hafifçe kaldırdı.

– Kızım, ben senin İstanbul yemeklerini neden özlediğini biliyorum. Sen yemekten şekva ederken, evimizdekilerden isterken aslında anneni istediğini de biliyorum. Lakin şu an elimizden hiçbir şey gelmez kızım. Hepimizin gideceği bir yere annen biraz erken gitti o kadar. Annen olsa yemeğini bitirmediğini görse ne kadar üzülürdü.

Nezahet yine konuşmadı. Annesi gözünde tütüyordu, açıkça söyleyemiyordu. Annesinin yemeklerini, porselen tabaklarını, kibar kaşık ve çatallarını, süslü sofralarını özlüyordu. Burada bir demir tabak içindeki bulgur pilavına baktı, bir de demir tas içindeki üzüm hoşafına. Babasının çaresizce kendisini seyrettiğini fark etti. Zorla kaşığı eline aldı bütün gücüyle sıktı. Dudakları titrerken haftalardır çocuk yüreğinde hapsettiği cümle ağızından düşüverdi:

– Baba, ben annemi çok özledim...

Halid bey, başını eğdi. Ne denir, ne söylenir bilemiyordu. İçinden “Ya sabır” çekti. Ya sabır, ya sabır, ya sabır... Denizin fırtınasından limanın sakinliğine giden yoldu ya sabırlar. Allah’ın sabır ismiyle yine O’ndan sabır diliyordu. Sabır acıydı, meyvesi tatlı.

Nezahet bir süre sonra kendini topladı, gönülsüz gönülsüz yemeğe devam etti. “Babam benim üzülmemem için her şeyi yapıyor, ben de onu üzmemeye çalışmalıyım.” diye düşündü. Babasından başka kimi vardı.

İlerleyen günlerde artık bulgur pilavından şikâyet etmez olmuştu. Babasının uyguladığı sıkı eğitimden sonra kurt gibi acıkıyor, ne olsa yiyordu. Zaten akşamları yemeğini yemesi ile uyuması bir oluyordu. Babasının “Acıkan ne olsa yer, acıyan ne olsa söyler.” demesinin sebebini anlıyordu.

Nezahet’in kendini yatağa zor attığı akşamlardan biriydi, yorgunluktan parmağını kımıldatmaya mecali kalmamıştı, fakat bir türlü gözüne uyku girmiyordu. Huysuz köstebek gibi döndü durdu yatakta, uyku yoktu. Babası uyanık olduğunu görse kızardı, o yüzden battaniyeyi başına çekti ve aralıktan ona bakmaya başladı.

Babasının bir şeyler mırıldandığını fark etti. Dikkatli dinleyince Kur’an okuduğunu fark etti. Halid Bey, bazı geceler iyice efkarlanır, bütün sıkıntıların karanlığından Kur’an’ın aydınlığına sığınır, rahat bulurdu, vefat eden eşi ve şehit olan silâh arkadaşları için sessizce Yasin okurdu.

Nezahet, alıştı babasının Yasin okumalarına. Yalnız alışık olmadığı, gözlerinden dökülen yaşlardı. Lambanın titrek alevinin ışığı babasının

gözlerinden çıkıp da yanağında yürüyen yaşlara değince gördü ağladığını. Evvela, “Babalar da ağlar mı?”, diye düşündü sonra “Acaba her gece böyle ağlıyor mu?” diye. Kendisi de mahzun oldu.

Babası okumasını bitirdi ve yatağının yanına geldi. Nezahet gözlerini sıkıca yumarak öbür tarafa döndü. Uyuyormuş gibi yaptı. Babasının yatağın kenarına oturduğunu fark etti.

Halid Bey kızına bakarken fısıltıyla, “Ben de şehit olup gidersem sana kim bakacak Küçük Nezahet'im?” dedi. Nezahet uyanmış gibi yaptı oturdu ve “Babacığım...” diyerek kısa kollarıyla sarıldı. Bir süre baba kız, hiç konuşmadılar. Küçük Nezahet, babasının boynuna doladığı ellerini bıraktı. Gözlerinin içine bakarak konuşmaya başladı:

“Babacığım lütfen kederlenme. Annem vefat etti. Sen de şehit olursan benim hâlim ne olacak diye düşünüyorsun değil mi?”

Halid Bey gözlerini kaçırdı. Bir şeyler söylemek istese de zihnindeki bütün kelimeler yele vurulmuş harman gibi kaçıştı. Bir kelime olsun söyleyemedi. Nezahet devam etti:

“Merak etme babacığım. Sen de şehit olur gidersen ben yetim kalmam! Elbet millet bana bakar. Bir kumandanın biricik kızını ortada bırakmaz. Haydi babacığım, dağıt sıkıntılarını.”

Halid Bey, kızının büyüüp de küçülmüş gibi ettiği sözler karşısında şaşkınlığını gizleyemedi. Daralan gönlü bir nebze olsun ferahladı. Bu millet kendisine yapılan hizmeti elbet unutmaz ve bir kumandanın biricik kızını ortada bırakmazdı. Bir kumandan milleti için yaşardı. Kızı da o millete emanetti. Duyduklarıyla teselli oldu.

Kızının omuzlarından tuttu. Titreyen dudaklarıyla alnından öptü. “Canım yavrum...”, dedi. Yatağına uzanan Nezahet'in üstünü örttü.

* * *

Küçük kızın karargâhta aldığı ilk eğitim ata binmekti. Talime, yük taşıyan katırlarda başladı. Katırların bazen inat edip de yürümemesi Nezahet'i çıldırtıyordu.

– Yürüsene be katır, hadi yürüsene, diye hayvanı çekiştiriyor, lakin katırın inadı tuttu mu yerinden bir parmak dahi kıvıldamıyordu. Babasının,

- Ne oldu kızım, sualine
- Ne olacak katırın gavur inadı tuttu, diye cevap verdi.
- Hayvana bağırma yavrum. İnsanın eti yenmez, derisi giyilmez; tatlı dilinden başka nesi var, deyince Nezahet babasının demek istediğini anladı.

İnat eden hayvanı çekiştirmek yerine güzel sözler söyleyerek onu sevmeye başladı. Katırlar inat etmeyi bırakıyor tıpış tıpış yürüyordu. Bir defasında bunu gören babası “Kötü söz adamı dinden, tatlı söz yılanı deliğinden çıkarır, diye boşuna dememişler, hayvan bile güzel sözden anlıyor.” dedi.

Nezahet zamanla katırdan ata terfi etti. Babasının terkesine oturuyor. Kısa kollarıyla sarılıyor ve hopluya hopluya gidiyordu. Bu şekilde defalarca ata binmişti. Oysa o tek başına binmek istiyordu. Babasına ne kadar ısrar etse de dinlemedi. Binbaşı Halid Bey kararlıydı, belirli bir seviye almadan tek başına ata binmesine müsaade etmezdi. Bir defasında Nezahet yine inat etti. Babasının kolundan çekiştirerek konuşuyordu:

- Hep katır, hep katır. Baba ben artık ata binmek istiyorum.
- Bindiriyorum ya güzelim.
- Hayır ben tek başıma inmek istiyorum. Ne olur bir defa tek başıma binsem...
- Olmaz kızım. Ata tek başına binmek için çok küçüksün.
- Babacığım bir şey olmaz. Yularını sımsıkı tutarım.
- İsrar etme Nezahet, düşersin kızım.
- Ya düşsem ne olur ki atın boyu zaten kısa.
- Neyin üzerinden düştüğün değil, neyin üzerine düştüğün önemlidir. Allah muhafaza bir terslik olur, bir taşın kayanın üzerine düşersin, bu zamanda kâfi miktarda işim var zaten. Bir de kolu bacağı kırık inatçı bir kızla uğraşamam.
- Baba ne olur ya... Çok dikkat ederim, bir şey olmaz. Ne olur bir seferlik müsaade etsen.

– Sen etrafında hiç ata binen kız gördün mü?

Nezahet gözlerini kıstı, babasına ters ters baktı, yalvarmalı sesine biraz da hiddet bulaşmış bir şekilde,

– Etraf dediğin bir alay baba. Benden başka kız mı var?

Sonra hiddetle olmayacağını bildiğinden tekrar yalvarma usulüne döndü:

– Ne olur kırma beni baba.

Halid Bey kızının gözlerinin dolduğunu fark etti. Birkaç defa daha “Hayır” dese kızının sessiz sessiz ağlayacağını biliyordu. Öksüzün ağlamasına yüreği dayanmıyordu. Boynu bükük duruşuna bir şey diyemedi ve zoraki izin verdi.

– Tamam, ama bir şartla. Yüz adım kadar bineceksin o kadar. Şu çalılara kadar. Anlaştık mı?

– Anlaştık baba. Yaşasın!

Nezahet’in keyfine diyecek yoktu. Doğruca atın yanına koştu. Tek başına binemezdi. Babasına seslendi.

– Hadi gelsene baba.

– Yine ne oldu?

– Ata çıkmama yardım etmeyecek misin.

– Sen ata tek başına binmek istemiyor muydun. Tek başına binmek isteyen tek başına çıkmasını da bilmeli.

– Ya baba...

Halid Bey tebessüm etti. Nezahet kendince zıplayarak ata çıkmaya çalışıyordu. Birkaç defa denedi, olmadı. Oysa diğer askerler üzenkiye basarak çok rahat ata biniyordu. Ayağını üzenkiye kadar zorla kaldırdı, ama atın sırtına bir türlü oturamadı. Bir ayağı üzenkide kaldı iki gözü babasının üzerinde. Atın her kımıldayışında tek ayak üzerinde sekerek dengesini sağlayabiliyordu. Halid Bey gülerek yanına geldi ve kızını ata bindirdi.

– Kızım yavaş sür, sakın hayvanı koşturayım deme.

- Tamam baba. Baba bir şey sorabilir miyim?
- Evet...
- Bu at niye gitmiyor?
- Mahmuzlasana kızım.
- Mahmuz ne demek?
- Topuklarını atın karnına hafifçe dokundurmak demek, dokunursan gitmeye başlar.

Nezahet babasının dediğini yapmak istedi, ancak ayağının hızını ayarlayamadığı için iki topuğunu birden atın karnına sertçe vurdu. Nezahet'in mahmuzuyla hayvanın yerinden fırlaması bir oldu. Nezahet, rüzgarın yüzünü yalamasından çok keyif aldı, bir defa mahmuzladı, daha sonra bir defa daha.

Babası "Kızım yeter artık daha mahmuzlama!" dediyse de duymadı.

Hayvan kendinden beklenmeyecek derecede dört nala koşuyordu. Küçük at tozu dumana katarken küçük kızın benzi sapsarı olmuştu. Önce bir çığlık attı ardından da sımsıkı tuttuğu dizini bırakıp eliyle yüzünü kapattı. At öyle bir hızlandı ki ardından sapan taşı yetişmez, kısa süre sonra da binicisini düşürdü. Nezahet kendini yerde bulunca gözünü açmaya cesaret etti. Yüzünden, dirseğinden ve dizinden yaralanmıştı. Yaraları çok ciddi değildi. Babası koşarak yanına geldi. "İyi misin kızım. Bir şeyin var mı?" diye sordu. Nezahet, kendi ısrarından dolayı başına iş açtığını biliyordu. O yüzden ağlamamak için kendini zor tuttu ve hiçbir şey olmamış gibi yerden kalktı.

- Bir şeyim yok baba, iyiyim. Sadece biraz dirseğim acıyor.
- Doğru söyle başka bir yerin ağrıyorsa seni hekime gösterelim.
- Yok baba ben iyiyim.

Attan düşünce atın birden durduğunu ve hiçbir yere gitmediğini fark etti. Vefası hoşuna gitti. Oysa bir defasında katırdan düşmüştü de katır arkasına dahi bakmadan yoluna devam etmişti, ama at öyle değildi, sürücüsünün başında sessizce bekliyordu. Nezahet canı yandığı için hiddetliydi. Ata döndü,

– Şimdi yanımda duracağına biraz yavaş gitseydin ya, diye sitem etti. Sonra babasıyla göz göze gelince mahcup oldu ve yere baktı.

Doğruca karargâh binasına döndüler, Nezahet'in yaralarını sardılar. Halid Bey öksüz kızına bir şey diyemedi. Nezahet yemeğini yedikten sonra ağırlaşan göz kapaklarını daha fazla tutamadı ve yatağına kıvrıldı. Babası üstünü örttü.

* * *

Yaşıtı olan kızlar bebekleriyle oynuyordu. Nezahet'in ise en iyi oyuncacı tüfekler olmuştu. Erkek çocukların oyuncak tüfekleri gibi değildi, elindeki gerçek bir tüfektir.

İlk dersi hiç unutmuyacaktı. Babası önce tüfeği eline vermişti:

– Tüfeği kum torbasına yerleştir Nezahet.

Tüfeği kum torbasının üzerine bıraktı.

– Böyle mi?

– Hayır. Uzanıp tüfekte nişan alsana.

– Olmaz.

– Ne olmaz?

– Ben yere uzanmam.

– Neden?

– Üstüm kirlenir.

Babası hiç beklemediği bu mesele karşısında makaraları koyuverdi.

– Muhterem hanımefendi savaş vaktinde üstündeki kire bakılmaz. Eğer kum torbasından nişan almaya yanaşmıyorsan senin askerlik bu anda bitmiştir. Git tezkereni al.

– Neyse tamam, uzanacağım.

Küçük titiz kız istemeye istemeye yere uzandı, kum torbasına tüfek yerleştirmesini, sonra da nişan almasını öğrendi. İlk atışında çıkan gü-rültü yüreğini ağzına getirdi. Korkusundan ağlamaya başladı. Ağının ölçüsünü kaçırmaya niyetliydi lakin babasının,

– Niye ağlıyorsun kızım hedefi vurdun işte, sözüyle gözlerine kapattığı parmaklarını araladı. Ağdın hemen ardından kahkaha attı:

– Gördün mü baba hedefi vurdum. Yaşasın!

– Acemi talihli...

Halid Binbaşı'nın sözüne Nezahet itiraz etse de tesbitin doğru olduğu çok geçmeden anlaşıldı. Küçük kız sonraki atışlarında bir türlü nişan aldığı yeri tutturamadı.

– Şimdi niye olmuyor baba. Tam testiye nişan alıyorum, ama bir türlü vuramıyorum.

– Tüfeği titretmişsindir.

– Hayır titretmedim, ama bir türlü vuramıyorum.

Halid Bey gülümsedi.

– Kızım hayatta tecrübeden daha kuvvetli öğretmen bulunmaz. Bir işi yapa yapa ancak öğrenirsin.

– Ama ben hemen öğrenmek istiyorum.

– İyi de sen fidanı yeni dikmişsin hani meyvem diyorsun. Biraz sabredip çalışman lazım. Beni dinle şimdi.

Kumandan bir çubuk aldı ve toprağa testiye çizdi. Karşısına da bir tüfek resmi yaptı.

– Bak Nezahet, bu hedefimiz bu da tüfeğimiz. Sen atış yaparken hedefin tam üstüne nişan alıyorsun. Yani şuraya. Lakin tüfekte nişan alırken hedefin alt tarafına nişan alman gerekir.

Nezahet şaşkın şaşkın babasına baktı. Dudaklarını sarkıtmasından anlatılanların aklına yatmadığı belliydi. Bir tüfeğe baktı bir hedefteki testiye bir de yerdeki şekle. Babasına döndü:

– Şaka yapmıyorsun değil mi baba. Ben hedefin altını vurmam istemiyorum, ortasından vurmam istiyorum, niye altına nişan alayım ki?

Yılların tecrübesi kumandan karşısındaki acemi askere gülümseyerek baktı. Yerdeki şekil üzerinde anlatmaya devam etti:

– Bak kızım mermi tüfekten böyle ip gibi dümdüz çıkmaz. Patlamanın şiddetiyle aynı bir taş gibi bir müddet yükselerek gider daha sonra da inmeye başlar.

– Nasıl yani?

Halid Bey, yerden bir taş aldı ve Nezahet’e verdi. “Taşı şu ilerdeki ağaca doğru at bakalım.” Nezahet babasının dediğini yaptı. Taş bir süre yükseldi sonra inmeye başladı ve ağacın yakınına düştü. “İşte Nezahet tüfekten çıkan mermi de buna benzer bir hareket yapar. Önce yükselir sonra inmeye başlar. O yüzden hedef yakındaysa hedefin altına nişan alacaksın ki ortasından vurasın. Anlaştık mı?”

– Anlaşmadık. Neden alt tarafa nişan alacağımı hâlâ anlamadım.

– Anlamaya çalışma dediğimi yap.

– Tamam, dediğini yapacağım.

– Gel bakalım bir deneme yapalım.

Babası hedefe kullanılmayan delik testilerden birini dikti. Nezahet hedefin alt tarafına nişan aldı ve tetiğe asıldı. Keskin bir barut kokusu duyuldu, ardından da Nezahet’in sevinç çığlığı:

– Evet işe yaradı baba. Bundan sonra hedefin altına nişan alacağım dedi.

İlerleyen vakitte attığını vurur olmuştu. Testi oldukça büyük bir hedef sayılırdı. Daha küçük hedefleri vurmak istiyordu. İki hafta sonra bu sefer el büyüklüğünde bir taşı hedefe dikerek çalışmaya başladı. Onu vurmak testi kadar kolay değildi. Babası bu sefer rüzgârı da dikkate alması gerektiğini öğretti.

İşaret parmağını yalayıp havaya kaldırıyor, rüzgârın estiği yönü bulmaya çalışıyordu. Bütün çabasına rağmen hedefi tutturamayınca canı sıkıldı:

– Baba bu yine olmadı. Hedefin altına nişan aldım. Rüzgâra da dikkat ettim, ama yine vuramadım.

– E her işin bir püf noktası var demiştin değil mi Nezahet.

– Hâlâ püf noktası kaldı mı baba.

- Evet kızım.
 - Ne peki.
 - Tetiğe asılırken tüfeği hiç sarsmamalısın.
 - Biliyorum. Zaten tüfeği hiç kımıldatmıyorum baba.
 - İyi nişan aldığına göre tüfeği hiç kımıldatmasan hedefi vururdun. Tetik çekmenin de bir usülü vardır.
 - İlahi baba... Tetik çekmenin ne usülü olabilir ki?
 - Hayatta her işin bir yolu yordamı vardır. En basitinden bir çorap giyerken dahi belirli bir usulle giyersin. Ata belirli bir usulle binersin. Tüfeğini belirli bir usulle taşırsın. Tetiği de ona göre çekmelisin.
 - Tetik çekme usülü nedir?
 - Limon sıkarken gibi. Hani çorbaya limon sıkarken birden sıkarsan limon suyu etrafa dağılır, karşıdakinin gözüne gelir, lakin yavaş yavaş sıkarsan bir şey olmaz. Tetiğe de bir limonu sıkıyor gibi yavaşça asılacaksınız. Böylece tüfek hedefinden sapmamış olacak.
- Nezahet uzak ve küçük hedefleri vurmanın bu kadar inceliği olacağını tahmin etmemişti. Tekrar yere uzandı. Tüfeğini omzuna yasladı. Sol elinin işaret parmağını yalayarak havaya tuttu. Rüzgarın yönünü belirledi. Bir gözünü kapattı, nişan aldı. Tetiğe bir limonu sıkarken gibi yavaşça asıldı. Hedefi yine vuramadı.
- Yerinden hışımla kalktı. Onca uğraşmasına rağmen bir türlü vuramadığı hedefe baktı. Yerden bir taş alıp fırlattı. Yine vuramadı. Attığı taş hedefteki taşın yakınına bile düşmemişti. Kan beynine sıçradı. Halid Bey mütebessim bir çehreyle yanına vardı.
- Ne oldu Nezahet?
 - Ne olacak baba. Bir türlü vuramıyorum şunu.
 - Keskin nişancı olmak kolay değil kızım. Neden hiddetleniyorsun?
 - Neden hiddetlenmeyeyim ki baba. Her şeyi yaptım. Rüzgâr, nişan, limon... Yine olmadı. Yine olmadı. Sanki bu iş tüfek ateşlemek değil dolaşmış yumağı çözmek gibi.

– Bir püf nokta daha var Nezahet.

Nezahet babasına ters ters baktı.

– Baba bu püf noktaları neden bitmiyor?

– Bitmez kızım. Bir işi mükemmel yapmak istiyorsan bir sürü püf noktasını bileceksin.

– Peki bu püf ne?

– İki hususu iyi bileceksin. Bir defa keskin nişancı asla hiddetlenmez. Her zaman sakın ve serinkanlı olur. Hiddet bedeni esir alır, sıhhatli düşünmeye mani olur, elleri titretir. O yüzden evvela sakın ol. Bir başarısızlık karşısında hemen öfkene mağlûp olma. Hışımla hareket ederek sonradan pişman olacağın işler yapma. İkinci olarak hedefe nişan aldığında mermi nereye düştü?

– Hedefin sağına düşmüş olmalı çünkü oradan toz çıktı.

– Tekrar bir atış yap.

Nezahet tekrar bir atış yaptı. Netice değişmedi.

– Şimdi ne oldu Nezahet?

– Yine aynı şey oldu baba. Hedefin sağına düştü.

– Şimdi bir diğer püf noktaya geliyoruz. Tüfeklerin çoğunda sağa, sola, yukarı, aşağı sapma olur. Sen bir iki atış yapıp elindeki tüfeğin sapmasının nereye olduğunu anlarsan hedefi vurursun.

– Daha evvel nasıl vurabiliyordum?

– O zaman hedef büyüktü. Hedef küçüldükçe atış zorlaşır. Bütün şartları yerine getirdikten sonra bir de hedefin daha soluna nişan al, bir mesele kalmaz.

Nezahet denileni yaptı. Hedefteki taşın parçalanması ile hiddeti gitti ve neşeyle haykırdı:

– Vurdum işte...

Üç ay içinde daha küçük hedefleri de vurmaya öğrenmişti. Küçük olması çevik hareket etmesini sağlıyordu. Keskin gözleri hedefi babasından daha iyi görmesini sağlıyordu.

Nezahet aylardır askerlerin arasındaydı. Artık o da babası gibi 70. Piyade Alayı'nın bir mensubuydu. Alay nerede Nezahet orada. Tam bir asker gibiydi ve o bulunduğu için 70. Alay artık numarasıyla değil "Kızlı Alay" olarak bilinir olmuştu. Kızlı Alay'ın kız askerinin tek eksiği ise kendine ait bir tüfeğinin olmamasıydı.

– Baba benim niye bir tüfeğim yok, serzenişlerine aldığı cevap her zaman aynıydı:

– Az önce atış yaptın ya kızım.

– Ama tüfek bana ait değil. Kullandıktan sonra sahibine geri veriyorum.

– Kızım ben bütün askere verecek tüfek bulamıyorum. Bir de sen tüfek istiyorsun.

Babasının demek istediğini anlıyordu, henüz küçüktü. Silahı olamazdı. Ama bir tane olsa dünyalar onun olacaktı. Babasının çaresizliğini görünce ısrardan vazgeçti.

Ata binmesini ve silâh kullanmasını çok iyi bilen kız askerinin namı etrafa yayılıyordu. Bir gün alayı teftiş etmeye gelen Tümen Komutanı Ahmet Derviş Paşa, 70. Alay'ın kız askeriyle tanıştı ve ona fahri onbaşı rütbesi taktı. Nezahet belki de Türk ordusunda onbaşı rütbesi alan ilk kız olmuştu. Rütbesi koluna işlendi. İlk günler yürürken, hep rütbesine bakıyor. Gurur duyuyordu. Bazı askerler Nezahet sevensin diye o yanlarından geçerken hemen selam duruyorlar, bir şey istediği zaman "Emredersin kumandanım!" diyorlardı. Küçük kız kendine itibar gösterilmesinden dolayı havalara uçuyordu.

Nezahet'in talim devresini bitirip acemilikten kurtulduğu ilk günlerdi. Vakit ikindiye geçiyordu. Çadırın önünde oturmuş babasının üniformasını temizliyor, söküklerini dikiyordu.

Birden çok yakından art arda silah sesleri duyuldu. Bütün bölükler silah başı yaptı, ileriye keşif kuvvetleri gönderildi. Hafız Halid Bey de kızının yanına geldi:

– Haydi, benimle gel kızım.

– Nereye gidiyoruz baba?

– Askerlikte sual sorulmaz. Verilen emirler yapılır.

– İyi ama ben asker miyim?

– Şu dakikadan itibaren askersin.

Hiçbir cevap Nezahet’i bu derece sevindirmemişti. Demek ki babası onu artık asker olarak kabul ediyordu. Apar topar elindekileri çadırın içine attı. İçindeki sevinç büyümüş, yüzüne neşe yayılmıştı. Bölüklerin toplandıkları yere doğru koştu. Silah sesleri hâlâ duyuluyordu. Kendisi silahsız da olsa bir asker olarak bölükle birlikte yürüyüş koluna geçti. Telâşından korkmaya bile fırsat bulamadı. Bölük yürüyüşe hazır. Emir bekliyordu.

Birkaç saat sonra, keşif bölüğü geri döndü. Yanlarında silahlı bir sürü insan vardı. Silah sıkanlar düşmana karşı savaşan çetelerden biriydi. Biraz evvel silah atanların bunlar olduğu anlaşıldı. Meğer bu adamlar bir köy civarından geçerken hep böyle yaparmış. Reisleri Ali, Hafız Halid Bey’in yanına geldi. Halid Bey’le onunla konuşmaya başladı:

– Kimsiniz siz? Bu silah sesleri nedir?

– Ben Ali; biz de sizdeniz. Baskın yapmak için cephanemiz kalmadı. Sizden cephane istemeye geldik.

– Ya duyduğumuz silah sesleri neydi?

– Köy kenarından geçiyorduk, bizimkiler aşka geldi. Coştular biraz havaya sıktılar, o kadar.

– Ben, keyif için mermi yakanlara cephane vermem. Bir tek kurşunun bile bugün için kıymeti vardır.

Ali ve adamları Halid Bey’in tutumundan hoşlanmasalar da bir şey demeden oradan ayrıldılar. Kumandan, bunca yokluk içinde sırf eğlence olsun diye silah sıkanlara cephane vermeyi reddetmişti. Ona göre mermi ya eğitim için yahut da düşmana sıkmak için harcanırdı. Eğlence için kullanılamazdı.

Nezahet İstanbul’dan ilk çıktığı zamanlar uzun saçlıydı. Başında bembeyaz kocaman bir şapkası, üzerinde beyaz yakalı, sarı çiçekleri olan mavi bir elbisesi, kırmızı ayakkabıları vardı. Cephede ise bir İstanbul

kızı gibi dolaşamazdı. Burası ne Üsküdar sahiliydi, ne Çamlıca Tepesi ne Emirgan Korusu, burası cepheydi.

Saçları başına dert olmuştu. Ne yeterince yıkayabiliyordu, ne yıkasa tarayacak annesi vardı ne de at kuyruğu şeklinde örecek bir arkadaşı. Cepheydi, burada uzun saçlar, oyuncak bebekler, süslü şapkalar, parlayan pabuçlar, oyuncak yüzükler, süslü küpeler olamazdı. Herkes vatanı korumak için toplanmıştı ve cephe demek barut demek, kan demek, ölümün kol gezmesi demektir. Burada babasıyla yaşayacaksa savaşın kurallarına uyması gerektiğini düşündü. Saçlarını kısa kestirdi.

Babası hüzünlendi, “Bir kız çocuğu erkek gibi kısa saçlı olmamalı.” diye düşündü. Babasının hâlini gören Nezahet, ona moral vermek için tıraş bitince “Oh be dünya varmış, kendimi çok rahatlamış hissediyorum.” dedi. Kısa saçlarının üzerine bir kalpak geçirdi.

Kullanılmayan en küçük asker üniforması bulundu ve Nezahet’e göre kısaltıldı. Omuzlarından aşağı mermi şeridi taktı çok ağır olunca vazgeçti. Mermilerin bir kısmını belindeki kütüklüğün içine yerleştirdi. Silahı olmasa da mermisi vardı. Matarasına su doldurdu ve beline taktı. Palaskasının bir ucuna kasaturasını yerleştirdi.

Dimdik durdu, topuklarını birleştirdi ve elini kalpağına götürerek babasına selam durdu. Babası da bu selama, asker selamı ile karşılık verdi. Kıyafet, mermi, matara her şeyi tamdı. Tek eksiği bir tüfektir. Atış yapacağı vakit yine askerlerden istiyordu.

Haki üniformasının içindeki Nezahet’e yakından bakılsa dahi kız olduğu neredeyse anlaşılmıyordu. Sadece küçük sarı küpeleri ile sesi kendini ele veriyordu. İncecik sesini duyanlar savaşın ortasında bir kız çocuğunun ne gezdiğini anlayamıyordu.

70. Alay’ın ilk vazifesi bir isyanı bastırmak oldu. Adapazarı civarına hareket eden alay, isyanı kısa zamanda bastırdı. Bu arada Nezahet’in askerlik hayatını tamamen değiştirecek bir hadise yaşandı. Babasının komuta ettiği alay, Geyve yakınlarında kamp kurdu. Ancak önlerinde giden birlik durmamış ve ilerlemeye devam etmişti. Hafız Halid Bey, ilerleyen birliğe haber etmesi için iki askerin gitmesini emretti.

Nezahet’e gün doğmuştu.

– Kumandanım emrinizi duydum ben gönüllüyüm.

– Nezahet....

– Ya ne olur baba.

Halid Bey'in itirazı gelse de Nezahet'in inadı taşkın sel gibiydi durdurmak mümkün değildi. Halid Bey, kızını kıramayarak yanına bir asker verdi.

– Ömer Çavuş, sen de bu kız askerle beraber git.

– Emredersiniz kumandanım.

İki atlı hızla yola koyuldu. Tarlaları süratle geçerek kestirmeden diğer bölüğe yetişmeyi düşünüyorlardı.

Bu arada kalabalık bir atlı bölüğün dört nala üzerlerine geldiğini fark ettiler. Nezahet endişelendi. Yanındaki asker onu sakinleştirdi.

– Korkma Nezahet, bunlar bizden. Bursa'dan geliyor olmalılar. Bize bir şey yapmazlar. dedi. Atlı çeteciler geldi. En önde giden reisleri attan inerek Nezahet'in yanına vardı. Reis, uzun boylu, çatık kaşlı, pala bıyıklı, iri yarı biriydi. Başında kalpağı, elinde tüfeği, belinde kaması vardı. Nezahet'in atının yularını tuttu.

– Sen de kimsin küçük?

Nezahet birden irkildi. Yabancı birinin kendisini sormasına alışık değildi. Çete reisine bakarken sesi titredi.

– Ben Nezahet.

– Baban kim senin?

Nezahet'in korktuğunu fark eden yanındaki Ömer Çavuş araya girdi.

– Kumandanımız Hafız Halid Bey'in kerimesidir (kızıdır).

Çatık kaşlı çete reisinin yüzü gevşedi. Tebessüm etti.

– Ooo sen bizim Halid Kumandan'ın kızısın demek.

– Siz kimsiniz?

– Benim adım Ethem. Herkes Çerkes Ethem der. Adamlarımla birlikte asilere karşı koymak için geldim.

– Memnun oldum.

– Bakıyorum da sen iyi bir asker olacağına benzersin Nezahet, lakin bir noksanın var.

Nezahet üstüne baktı. Üniforması vardı. Atı vardı. Matarası vardı. Sert bir sesle reisi tersledi:

– Ne noksanım olacak, herşeyim tam.

– İyi düşün küçük.

– Her şeyim tamam dedim ya.

– Peki sen nasıl harp edeceksin?

Nezahet utandı. Asker gibi davransa ve asker kıyafeti giyse de silâhsızdı. Hâlinden şikâyet etmek istemedi.

– Bana göre tüfek yok ki. Hem babam tüfek sayısı az olduğu için bana her zaman tüfek vermiyor.

– Ben sana bulurum.

Çete reisi asker elbiseli küçük kızı sevmiştir. Bir adamını çağırdı. Ondan bir tüfek aldı, yanına bolca mermi de ekleyerek Nezahet'e verdi.

– Al bakalım bu da sana bizim bir küçük hediyemiz.

– Yani bu tüfek şimdi benim mi?

– Evet. Babana çokça selam söyle. Haydi uğurlar ola.

Nezahet o zamana dek bu kadar kısa tüfek görmemiştir. Yunanlılarla yapılan bir çatışmadan ele geçmiş bir filintaydı (kısa namlulu tüfek)

Nezahet'in etekleri zil çalıyordu. İstanbul'dan çıktıktan sonra en güzel hediyeyi almıştır. Sanki kaybetmiş olduğu bir oyuncuğuna kavuşmuş gibiydi. Silahı eline aldı.

– Tam bana göre, dedi. Çerkes Ethem'e çok teşekkür etti. Yollarına devam edip birliğe haber verdikten sonra geri döndüler. Nezahet tüfeğini göstermek için soluğu babasının yanında aldı.

– Baba bak...

– Nereden buldun o filintayı.

– Benim...

– Bak Nezahet hırsızlıkla alakalı düşüncelerimi bilirsin...

– Bana hediye olarak verdiler.

– Kim?

– İsmi Çerkes Ethem’miş. Vallahi hediye etti.

– Nezahet bari daha mantıklı bir şey uydur.

– Yahu baba bana inanmıyorsan Ömer Ağabey’e sor.

– Doğru mu söylüyor Ömer?

– Doğrudur kumandanım. Çerkes Ethem’in kuvvetleri de isyan bastırmaya gidiyorlarmış, size çokça selam etti, Nezahet’i görünce çok şaşırıldı bu tüfeği de hediye etti.

Nezahet yeni alınmış oyuncağını seven bir çocuk gibiydi. Sadece tüfeğin kısılalığı kafasına takılmıştı. Babasına döndü:

– Baba bu tüfek gerçek mi?

Babası soruya kahkahayla cevap verdi.

– Git bir dene.

Nezahet nişan aldığı testinin parçalanmasıyla havalara uçtu.

– Yaşasın gerçek tüfekmiş!

İsyan bastırılmış ve düzen yeniden sağlanmıştı, ama askerlerin vazifesi bitmiyordu. Bu arada alaya yeni katılan askerler oluyordu.

Bir defasında alaya bir ihtiyar geldi. Yaşı bir hayli ilerlemişti. Görenler bu kadar ihtiyar birini cephede görünce şaşırıyordu. Oğlunu askere göndermiş kendi de gönüllü olarak askere yazılmıştı. “Bu yaştan sonra köyde ölümü beklemek yerine cephede savaşırım. Gözüm eskisi gibi görmez, kulaklarım eskisi gibi duymaz oldu. Olsun, ölürsem şehit, kalırsam gazi olurum.” demiş gelmişti. Adı Seyfi Çavuş’tu. İhtiyar olmasına rağmen ruhen çok gençti. Verilen her emri yerine getirmek için uğraşırdı. Kısa zamanda alaydaki herkesin sevgisini kazanmıştı.

Alayda öğle yemeği için eğitime ara verildiği bir gündü. Nezahet büyük bir zeytin ağacının altında oturuyordu. Seyfi Çavuş öğle yemeğini aldığı iki tabakla Nezahet'in oturduğu ağacın dibine geldi.

– Selamun Aleyküm.

– Aleyküm Selam.

– Delikanlı hayırdır yoksa üşüttün mü?

– Hayır. İyiyim.

– İyi de senin sesin çok ince çıkıyor. Aynı kız gibi...

– Ben kızım zaten.

Seyfi Çavuş elindeki yemeğin bulunduğu tabağı düşürdü, pilavın bulunduğu tabağı zor tuttu. İhtiyar gözlerini karşısındaki gencin üzerine dikti.

– Bismillah. Hasbunallah... Biz görmeyeli kız çocukları da mı askere alınır oldu. Vah vah, demek ki ordumuz o kadar azalmış, memlekette erkek kalmamış ki kızları da çağırmışlar. Ne günlere kaldık Ya Rabbi..

– Neden öyle söylediniz? Biz de bu vatan da yaşamıyor muyuz? Namusumuzu toprağımızı koyuyamaz mıyız?

– Anlıyorum kızım da savaş erkek işidir, kızlara kadınlara cephede olmak değil arkada dua etmek düşer.

Seyfi Çavuş, ağacın altına oturdu. Nezahet'le uzun uzun konuştular. Küçük kız başından geçenleri anlattı. Seyfi Çavuş başını hüzünle salladı. Seyfi Çavuş anlattı, Nezahet dikkatle dinledi. Aralarında altmış iki yaş olmasına rağmen dede-torun gibi çok iyi anlaşır olmuşlardı.

Günler sonra 70. Alay'a Gediz Muharebelerinde Yunanlılarla savaş emri geldi. Halid Bey alayını hazırlayarak bölgeye hareket etti. Ekimin ortalarıydı, havalar soğumaya başlamış, yapraklara güzün rengi düşmüştü. Nezahet ilk defa katılacağı savaşı hem merak ediyor hem de biraz ürküyordu.

Osmanlı hâkimiyetinde dört asırdır huzur içinde yaşayan Yunanlılar, evvela isyan ederek devletten kopan ilk parça olmuş, bununla yetinmeyip 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etmiş ardından da çok kısa zamanda

Ege'de yayılmışlardı. Yerli Rumlar, Yunanlıların İzmir'e gelişini sevinç gösterileriyle kutlamıştı. Anadolu insanında Yunanlıların haddini bilmezliğine karşı içten içe büyüyen bir hiddet vardı.

Türk askeri, Gediz Muharebesi ile Yunanlıların eline geçen Uşak ve Gediz'i geri almak istiyordu. Ordu Yunanlılara taarruz etti. Gediz'de dişli bir düşmanla dişe diş bir cenk edileceğini herkes biliyordu. Yunanlılar Türk tarafının taarruzuna karşı büyük bir direniş gösterdi. Çatışmalar başlayalı iki gün olmuş, ancak düşmanı yerleştiği tepeden atmak mümkün olmamıştı.

Başka alaylar da bölgeye gelmiş Yunanlılarla çetin bir muharebeye girilmişti. Çatışmalar çok şiddetli geçiyordu. Yunanlıların attığı top mermileri askerlerimizin yakınına isabet ediyor, çok sayıda subay ve asker şehit düşüyordu.

Çarpışmaların ardından Yunan kuvvetleri bu defa Türk kuşatmasından çıkmak için bir yarma harekâtına girişti. Mevziler direnmeye çabalasalar da bir türlü başarılı olamıyordu. Yunan hücumu daha da şiddetlenince Türk askerleri arasında önce bocalama, ardından da bir panik ve kaçış başladı. Bazı askerler geri çekilmeye karar vermişti. Bu ise düşmanın daha fazla ilerlemesi demektir. Yunanlılar karşılarındaki birliklerin geri çekilmeye başladığını görünce daha da cesaretlendi ve taarruzun şiddetini artırdı.

Bazı askerler mevzilerinde sonuna kadar direnirken bazıları tüfekleri ellerinde olduğu hâlde geriye doğru kaçmaya başladı. Kaçarken vurulanlar oldu. Geriye çekilmenin ve kaçışın başladığı bir anda, cepheye bir ses duyuldu. Üstünde asker üniforması başında kalpağı, elinde tüfeği ile kaçanların karşısında duran küçük bir kız, askere sesleniyordu. İncecik sesiyle incecik kollarını iki yana bir makas gibi açarak avazı çıktığı kadar haykırıyordu:

– Ben babamın yanına ölmeye gidiyorum, siz nereye gidiyorsunuz?

Kaçmayı düşünen askerler Nezahet'in bu tepkisi karşısında durdular. Nezahet haykırışını sürdürdü:

– Cepheyi terk edip geriye kaçmak bize yakışır mı? Ne olur; Allah aşkına, Peygamberimiz hatırına geri dönün! Ölürsek şehit kalırsak gazi

oluruz. Siz şehitlikten mi kaçırıyorsunuz? Kaçıp giderseniz sizden zafer bekleyen analarınızın, yolunuzu gözleyen hanımlarınızın ve umudunu size bağlayan çocuklarınızın yüzlerine nasıl bakacaksınız?

Nezahet'in narin sesi neredeyse bütün tüfek ve top seslerini bastırmış gibiydi. Düşmanın sıktığı mermiden de attığı toptan da daha yakıcıydı bu sözler. Onu duyan askerler mahcup oldu. Birden yürekleri kabardı. Ellerindeki tüfekleri daha bir sıkı kavrayıp bir ateş tufanı gibi geri döndüler. "Allah Allah..." nidalarıyla düşmanın üzerine atıldılar.

Nezahet bazılarının şehit olduğunu gördü, sonra da mevzisine girdi ve düşmana ateş etmek için hazırlık yaptı. Parmağını havaya kaldırıp rüzgârın yönünü tespit etti. Babasının anlattığı şekilde rüzgârı da dik-kate alarak hedefin alt tarafına nişan aldı ve tetiğe asıldı. İlk hedefi vurmuştu, sonra bir başka hedef, sonra bir başkası...

Bir yandan sürekli tüfeğini dolduruyor bir yandan da attığını vuruyordu. Ancak düşman hem çok kalabalıktı hem de çok kuvvetli silahlarla saldırıyordu. Bir süre sonra birliklerin geri çekilmesi emri gelince Nezahet de babasının yanına gitti.

O gün Gediz Muharebeleri kaybedilse de Küçük Nezahet'in büyük sözleri bir bozgunun önüne geçmişti. Zira karşısında durulmasaydı, düşman kendinde cesaret bulacak ve yeni yerleri işgale kalkışacaktı.

Bu ilk mücadele düşmana Ege'de işlerinin hiç de kolay olmayacağını öğretmesi bakımından mühimdi. İngilizlerin desteğini alıp da ellerini kollarını sallayarak Ege'yi istila edeceklerini düşünenlerin kolayca yiyecekleri muhallebilerinin taş dolu olduğunu sonradan öğreneceklerdi.

İşgalin çok kolay olacağını hesaplıyorlardı. "Hasta Adam" son nefesini verirken hiçbir şey yapamazdı. Eli ayağı bağlıydı direnemezdi. Oysa ne tahta maşa olduklarının farkındaydılar ne de Anadolu'nun kor bir aleve döndüğünün... Elbet işgal varsa onun cevabı da vardı ve Nezahetler, Ahmetler, Mehmetler bu mücadelenin içinde sonuna kadar durmaya kararlıydı. Sabır ve sebat düsturları olmuştu.

Herkes Gediz Muharebesi'nde kan ve ateş ortasında küçük bir kız çocuğunun gösterdiği kahramanlığı birbirine anlatıyordu. Şanı kısa zamanda dilden dile aktarıldı. Silah kullanmasından bahsediliyordu,

keskin nişancılığından, erkekler gibi savaşmasından, ama en çok da bir birliğin dağılmasına mani olmasından.

Birlik Gediz'de tutunamayıp geri çekildi. Akşam karargâhta kızı ile birlikte gündüz yaşananları konuşan Halid Bey onunla gurur duyuyordu. İçinden “Bir oğlum olsa bu kadar kahramanlık yapabilir mi bilmem.” diye geçirdi. Kızını tebrik edip etmemekte tereddüt yaşadı. Hemen havalanıp şımarmasından endişe etti. “Marifet iltifata tabidir. Yapılan mühim işlerde tebriği esirgememek gerek.” diye düşündü.

– Seni tebrik ederim kızım. Bugün mühim bir iş yaptın.

Nezahet bir süre cevap vermedi. Babası endişelendi,

– Hayrola kızım hasta mısın? Neden suskunsun?

Küçük kızdan yine ses çıkmadı.

– Bugün yaptığın kahramanlıktan konuşalım mı?

Son cümle üzerine Nezahet babasına baktı. Yüzünden düşen bin parçaydı. Ağzından üç kelime çıktı:

– Ne kahramanlığı baba?

– Az evvel askerlerden öğrendim. Biz ön tarafta iken arkadan panikleyip kaçan askerler olmuş, onlarla konuşmuş ve ikna etmişsin. Geri dönmelerini sağlamışsın. Hem attığını da indirmişsin. Bu büyük bir kahramanlık değil de nedir?

– Düşmandan tepeyi alıp topraklarımızdan kovsaydık kahramanlık göstermiş olurduk. Hani elimizde ne var?

Halid Bey kalpağını çıkarttı, masanın kenarına bıraktı. Kızının derdini anlamıştı. Yanı başına oturdu:

– Bazı vaziyetlerde elinden gelen herşeyi yaparsın da yine de muvafak olamazsın Nezahet.

– Anlamadım, nasıl yani?

– Bir işin olması için varını yoğunu ortaya dökersin, çok çabalarsın yine de Allah izin vermeyince, nasip etmeyince olmaz.

– O zaman biz hiç çaba göstermeyelim mi?

– Hayır, öyle demek istemedim. Biz elbette çalışacağız, çırpınacağız. Lakin galip getirmek Allah'ın takdiridir. Biz çalışır, bütün tedbirleri alır gerisini tevekkül ederiz.

– İyi de baba, bütün tedbirleri aldıktan sonra tevekkül etmeye ne gerek var?

– Şöyle düşün, bir çiftçi tarlasını sürse, tohumları ekse, gübre atsa ve hasat zamanını beklese, hasat alabilir mi?

– Evet.

– Evet mi? Peki ya sel olursa yahut kuraklık olur da hiç yağmur yağmazsa... Veya bir çekirge istilası olur da herşey biterse, bir hastalık yayılır ekinler kurursa, yıldırım düşer de yanarsa...

– İyi ama bu saydıklarına karşı bir çiftçi ne yapabilir ki?

– Sorduğun sorunun cevabını kendin verdin Nezahet. Yani bizim bir insan olarak yapabileceğimiz yapamayacaklarımız yanında küçük kalır. Müslümanlar ellerinden geleni yapar ve sonra muvaffak olması için Allah'a dua eder, tevekkül eder.

– Bunun bizimle ne alakası var?

– Biz de bugün yaptığımız gibi galip gelemesek de çalışmaya devam edeceğiz ve dua edip tevekkül edeceğiz. Tamam mı canım kızım?

– Tamam, yani biz de vatanımıza kasteden düşmana karşı sonuna kadar savaşacağız değil mi?

– Hem de nihayetine kadar. Bu mücadelede muzaffer olmak için elimizden geleni yapacağız. Lakin şunu da hiçbir vakit unutmayacağız ki galibiyet de mağlubiyet de Allah'ın takdiridir. Anladın mı Nezahet?

– Anladım baba.

– Hadi bakalım Allah rahatlık versin. Sen tatlı uykuna dal ben biraz oturacağım.

– Tamam baba. Baba...

– Efendim kızım.

– Ben geçen gün rüyamda annemi gördüm.

– Sahi mi?

– Bana tebessüm etti. Ama konuşmadı. Belki bu akşam yine görürüm. Zaten ne zaman onu çok özlesem hemen rüyama geliyor. Demek ki beni çok seviyor.

Hamdi Bey konuşmadı. Kelimelerin kışkırtıcılığından sükutun limanına sığındı.

Nezahet yatmadan evvel duasını yaptı. Annesinin ve Gediz Muharebesi'nde şehit olan askerlerin ruhuna bir Fatiha okudu. Sağ tarafına döndü kafasını yastığa vurduğu gibi uykuya daldı.

* * *

Aynı günlerde Konya Lisesi'nde her sabah olduğu gibi hareketli saatler yaşanıyordu. Sabah ezanı için okulun balkonlarına çıkan hafızlar ses tellerine yapışan uyku mahmurluğunu atmak için öksürdüler.

Birazdan yanık sesli hafız talebelerin ezan sesleri balkondan okulun taş duvarlarına düştü, oradan yankı bulup yatakhanelere ulaştı. Talebeler, ezan sesiyle açtıkları gözlerini bir elleriyle ovalarken diğer elleri ile giyinmeye çalışıyordu.

Güneşten evvel uyanan Konya Lisesi talebeleri namaza kalkıyordu. Herkes güzelce giyindi, pijama ile namaz kılınmazdı. Lavaboların sırasında önde yer bulabilmek için koridorda bir koşturma yaşandı. Erken gelenler abdest almaya başladı, arkadakiler sıraya geçmeye. Sabahın seherinde soğuk su, uyku artığı yüzlere değince bütün uykuları da bir rüzgar gibi alıp götürüvermişti.

Okulun mescidi kısa sürede doldu. Hemen namaza durulmadı, adet olduğu üzere hafızlar Kur'an-ı Kerim okumaya başladı. Mescidin dolup son safların iyice sıklaştığı vakitte eller semaya ordunun muzafferiyeti için kalktı. Gözler yaşlı, eller havada, bedenler Kâbe'ye yönelmiş Cenab-ı Hakk'a dualar ediliyordu:

“Yarabbi ordumuzun gazasını mübarek eyle, zafer havadislerini tez zamanda getir, bizleri düşmanlarımıza rezil rüsva eyleme. Allah'ım senin dinini yaşamaya çalışan milletimize yardım et, bizleri minaresiz, ezansız

birakma.” Çocuk yüreklerin içten duası ile bütün öğrenciler lâhutî bir ümitle gerilmişti.

Onlar daha çocuktuk nice ümitleri vardı gelecek adına, nice hayallar kuruyorlardı çocuk dünyalarında, fakat bu işgal her şeyi üzerine kaplayan bir sisti ve bu sisi dağıtmadan memleketin rahata ermesine imkân ve ihtimal yoktu. Anadolu bozkırının bu narin kentinin esmer çocukları işgal görmese de, yürekleri Adana’da, Maraş’ta, Urfa’da, Antep’te atıyordu. İnönü’den, Sakarya’dan gelecek hayırlı havadisleri kolluyorlardı.

* * *

Ertesi sabah bütün alay ile birlikte Nezahet de eğitime katıldı. Si- perde nasıl durulacağından, düşman uçaklarından nasıl saklanılacağına kadar pek çok bilgi verildi. Halid Bey askerlerine seslendi.

– Asker evlâtlarım savaş vaktindeyiz. Bu vakit alacağınız tedrisat ne kadar iyi olursa düşmanla cenk ederken o kadar muvaffak olursunuz. Yok, eğer talimde tedrisatta ciddiyet göstermezseniz bu milletin sizin için harcadığı paralar heba olur, haram olur. Herkes denilenleri dikkatle takip etsin ve aynen yapmaya azami gayret göstereyin. Harp çok ciddi bir iştir ve asla şaka ve gevşeklik kabul etmez.

70. Alay’ın vazifesi sürüyordu. İki ay geçmeden bu sefer alay Eskişehir tarafına doğru yola çıktı. Soğuk bir ocak ayında Eskişehir’in İnönü ilçesine vardılar. Alay diğer kuvvetlerle birlikte, ilerleyen Yunan kuvvetlerine karşı koydu ve Yunan işgalinin ilerlemesine mani oldu. Bu savaşta da attığını vuran bir kızın gösterdiği kahramanlık ve başarıdan bahsediliyordu.

Bir gün kumandan çadırına giren Nezahet, içeride babasını göremedi. Masada sarı saçlı, mavi gözlü bir başka kumandan oturuyordu. Diğer kumandanlar ayakta bekliyor ve sarı saçlı kumandana çok saygılı davranıyorlardı. Nezahet oturan subayın büyük bir rütbesi olduğunu tahmin etti, ayaktakilerin dediklerini dikkatle dinliyor, sorular soruyordu. Sonra gözlüklerini çıkartarak konuştu.

Nezahet, subayların hararetli bir şekilde konuşmalarından mühim bir konuyu gördüklerini anladı. Sessizce çadırın bir kenarında beklemeyi

düşünmüştü ki kumandan küçük kızın kulaklarındaki sarı küpeleri gördü. Yanındaki subaya sordu.

– Bu küpeli asker kim?

– Paşam, alay kumandanımız Albay Hafız Halid Bey’in kerimesidir.

– Sahi mi?

Mavi gözlü kumandan bu sürprize çok şaşırdı. Gülümsedi, Nezahet’e döndü.

– Askerler küpe takar mı çocuk?

Nezahet hiç beklemediği bu suali anlamadı. Bütün nazarların kendine döndüğünü görünce heyecanlandı kekeleydi:

– Bana bir şey mi sordunuz?

– Evet. Asker adam küpe takar mı diye sordum.

– Şey... Ben...

– Evet...

– Efendim ben askerim, ama erkek değilim.

– Ne arıyorsun sen burada?

– Ben askerlerin kalesiyim, dönmek isterlerse karşılarında beni bulurlar kumandanım.

Nezahet’in cevabı kumandanın çok hoşuna gitti. Küçük kızı tebrik etti ve çadırdan ayrıldı. Nezahet kendisiyle konuşanı tanıımıyordu. Kumandanlar çıkarken babası gelince ona sordu:

– Baba benimle konuşan o kumandan kimdi?

– Tanımadın mı?

– Hayır.

– TBMM Reisi Mustafa Kemal Paşa.

Şaşıрма sırası şimdi Nezahet’teydi. Konuşurken duymadığı heyecanı sonradan duymaya başladı.

– Kim olduğunu bilseydim bu kadar rahat konuşamazdım.

Birkaç ay geçmişti ki bu sefer II. İnönü Savaşı gerçekleşti. Nisan ayının başlarında İnönü de baharı müjdelemek için açan çiçekler Türk ordusunun yeni bir zaferini de haber veriyordu.

Nezahet'in gösterdiği kahramanlıklar dilden dile yayıldı. Nezahet Onbaşı'yı Fransızların kahraman kızı Jan Dark'a benzetenler çıktı. Mecliste bu küçük kahramana İstiklâl Madalyası verilmesi kararlaştırıldı. Sakarya ve sonrasındaki Büyük Taarruz'un ardından Halid Bey emekli oldu ve kızı ile birlikte yıllar sonra İstanbul'a geri döndü.

Verilmesi kararlaştırılan madalya Nezahet Onbaşı'ya hiç verilmedi, ama zaten o vatanına hizmet ederek, vazifesini yapmıştı. Çarpışmalarda elinden geleni yapmış, babası gibi başarılı bir kumandanı cenk meydanında yalnız bırakmamıştı. Ha madalya verilmiş ha verilmemiş bir kıymeti yoktu.

Yıllar birbirini kovaladı. Küçük Nezahet büyüdü, Millî Mücadele'ye katılmış bir subay olan Rifat Bey ile evlendi. Uzun yıllar sonra bir gazetecinin aklına Millî Mücadele'nin çocuk kahramanı geldi. Çeşitli teşebbüslerde bulundu. Nezahet Onbaşı, her ne kadar madalya alamasa da bir şükran plaketi ile hatırlandı.

1993 senesinin güzünde Nezahet Onbaşı'nın rahatsızlığı arttı. Derhal askerî hastaneye kaldırıldı. Hastanede iken rahatsızlığının en ileri safhasındaydı. Bir gün büyük kızı İnci'ye "Bak gördün mü alay geldi. Karşıda askerler... Bak kızım, babam beni almaya geldi. Alayın hepsi burada." dedi. Bu sözler bu hayattaki son sözleri oldu.

Kabri Karacaahmet Mezarlığı'ndadır.

MEHMETÇIKLERDEN BİR MEHMET

Adana, tarihi boyunca bu kadar acı günler yaşamamıştı. Toroslara düşen koyu sis gibi şehre de işgalin gölgesi düşmüştü. İki tercih vardı halkın karşısında: ya teslim olup esaret altında yaşamak yahut direnip hürriyet uğruna ölmek. İkincisi tercih ediliyordu, güneyin bu güzel kentinde.

– Mehmet hadi çabuk ol bütün bölük senden yemek bekliyor, sesini duyunca yulardan biraz daha çekiştirerek seslendi:

– Yettim kumandanım. Birazdan herkese yemeğini veririm inşallah. Gerçi çok da bir şey getiremedim ya, kusura kalmayın artık.

– Bizim orda bir laf vardır Mehmet: “Karnı acıkan katık istemez, uykusu gelen yastık istemez.” Bu vakit harp zamanı yemek zamanı değil, ne çıkarsa bahtımıza.

– Doğru söylersin kumandanım.

Başında kirli beyaz sarığıyla, yularından tuttuğu eşeğini bir ip üzerinde yürütüyor gibi dikkatli süren Mehmet her zamanki gibi bölüğe yemek getirmişti. Adana cephesinde düşmana karşı koyan kuvvetlerin yemek ihtiyaçları için köylerde yemek yapılıyordu. Mehmet de bir eşeğe yüklediği yemekleri vatanını müdafaa etmeye çalışan Toroslardaki savaçılara ulaştırıyordu. Torosların kalbi Karaisalı’da atıyordu. Torosların bağrındaki bu küçük kasaba Tekelioğlu Sinan Bey’in liderliğinde millî kuvvetlerin karargâhı olmuş büyük işler yapıyordu.

Bir sene evvel çekirge istilası olmuştu. Bir şey kalmamıştı ne bağda ne bostanda. Ne istilaydı ama... Parmak büyüklüğünde kızıl çekirgeler bir bulut gibi yağmışlardı Çukurova’ya ki durdurabilene aşk olsun.

Gündüzü gece yapacak kadar koyu bir çekirge bulutu hiçbir şey bırakmadan kemirip gitmişti. Kara bulutları rahmet diye sevinçle karşılayanlar gelenin büyük zahmet olduğunu çok geçmeden fark etti. Açlıktan bir deri bir kemik kalmış insanların âdeta kemiklerini kemiriyordu, gözü dönmüş yağmacı çekirgeler. Halk kendi canının derdine düşüyordu, artık bahçedeki tarladaki mahsulü düşünen yoktu. Bütün Ege'yi istila eden sürü Tarsus'a da, Adana'ya da, Osmaniye'ye de ulaşmıştı. Çukurova'nın mümbit toprakları gökten gelen bir azgın sürü ile yerden gelen amansız işgalcilerin tehlikesi altındaydı. Adana'da, isyan edip inancını kaybetmekle, tevekkül edip "Bu da geçer ya Hu" demek arasında büyük bir imtihan yaşıyordu.

Halk büyük imtihana sabır gösterdi, imtihan dünyasında küçük engellerin büyük mükâfatları kaybettirmemesi için tevekkül etti. "Aç kalmak esir olmaktan iyidir." dediler.

On iki yaşındaydı Mehmet. Her gün yanında eşeği Karayük ile köyden yemekleri yüklenir, çetelere getirirdi. Onun gibi iki arkadaşı daha vardı eşeklerle yemek taşıyan.

Aslen Tarsusluymdu. Tarsus o yıllarda Adana'ya bağlıydı. Mücadeleyi duyunca Tarsus'tan Karaisalı'ya gelmiş milis kuvvetleri için gönüllü olmuştu. Eşeklerin taşıyacağı yük belliydi. Kendine kalsa daha fazla yemek taşırdı, ama Karayük bu kadarını zor götürüyordu. Çekirge afetinden sonra elde avuçta fazla da bir şey kalmamıştı zaten.

Yaşlı eşeğini köydeki bir ihtiyar hediye etmişti. Yılların yorgunu idi Karayük. Eşeğe bu ismi kendi koymuştu. Hikâyesi ilginçti: Bir gün yemek yapılan kazanlardan birini taşımak için eşeğe yüklemiş bindirirken de indirirken de eli yüzü kapkara olmuştu. Oysa eşeği zaten kara olduğundan onda kirden pastan eser yoktu. O günden sonra kara kazanın karasının bulaşsa da belli olmayan hayvana Karayük ismini kullanır oldu ki Karayük de memnundu isminden.

Bir defasında da heybesindeki ayran bakracının kapağı açılmış ayran etrafa sıçramış ve Karayük bu sefer beyaza boyanmıştı. Arkadaşlarının "Mehmet eşeğe şimdi de 'Beyazyük' mü diyeceksin diye takılmalarına aldırmadı. "Her seferinde hayvanın rengine göre mi isim bulacağız

arkadaş. Çok meraklı iseniz bir bahtabakan (bukalemun) yakalayın rengini değiştirtin istediğiniz ismi verin.” dedi gülererek.

Köyden arkadaşları Necmi ve Recep’le birlikte patika yola düzülürlerdi. Yükleri kendi aralarında taksim ediyor, yemekleri yerine ulaştırdıktan sonra boş kaplarla mektupları cepheden alıp köye götürüyorlardı. Mektuplar oradan da gidecekleri yerlere gönderiliyordu.

Zarf içindeki buruşuk sarı kâğıtlarda yazılan hep umuttu. İyi günlere kavuşulacağına dair taşınan umut gönderiliyordu satır aralarında. Gelecek güzel günlerin hayallerini yazıyorlardı nişanlılar, çocukların annelerini üzmemesini tembihliyordu evliler. Çıkmadık canda umut vardı ve her gecenin ardında bir sabah.

Mücahitler bir cümlenin sonunda üç nokta ile de kadınlarını anıyorlardı, büyüklerin yanında okunan mektuplarda. Üç noktaydı eşin mektuptaki yeri. Üç nokta ki gönüldeki yeri dağlardan deryalardan büyük... “Selam olsun evdeki çoluk çocuğa...”

Yazılan pek bir havadis yoktu. Zaten mektuplar bir haber vermek derdiyle değil, hayatta olunduğunu ispatlamak niyetiyle gönderiliyordu. Elde mavzer, düşman beklenilen cepheden başka ne havadis giderdi. Lakin bazen mektuplar şehadet haberinden sonra gider de ikinci bir defa yakardı kor hâline gelmiş, sabır taşı olmuş, Toroslar kadar yüksek, Toroslar kadar karlı yürekleri.

Savaşın ismi seferberlik konmuştu halkın dimağında, seferberliğin manası şehitlik. Bir milletin hafızasına onulmaz acının, tükenmez hasretin, ahirete kalan vuslatın adı bir tek kelime ile kazanmıştı: seferberlik.

Mehmet yükte hafif, kıymette ağır seferberlik mektuplarını Karayük’ün heybesinin bir gözüne yerleştirdi. İç içe geçirdiği kapları diğer gözüne. Yola düzüldü. Mektupları beklerken zaman kaybetmişti, Necmi ve Recep çoktan yola çıkmışlardı. Eşeğine atladı.“Haydi Karayük bir gayret yetişelim şunlara.” dedi. Karayük söyleneni anlamışçasına koşmaya başladı. Mehmet, “Helal be Karayük! Atlar senin kadar koşmıyor! Haydi aslanım. Atlar sana baksın kendilerinden utansın” dedi. Karayük daha bir koştu. Kısa zamanda Necmi ve Recep’e yetişti. Mehmet’in haykırışlarını diğerleri duymuştu.

– Hayrola Mehmet, düğün pehlivanlarına tezahürat yapar gibi eşeğe mi sesleniyorsun, diye takıldı.

Mehmet biraz da bilmiş bir eda ile:

– E ne demişler ‘Eşeğini övmeyen çerçi olmaz.’ Karayük bu kadar hizmet ediyor biraz kadir kıymet bilmek gerek, dedi.

* * *

Tarsus’ta müfrezeler düşmana kan kusturuyordu, en çok da Çelikleş Müfrezesi... Başında Molla Kerim’in olduğu müfreme düşman için kara kâbus olmuştu. Bir sağanak gibi yağıyorlardı düşmanın üstüne ve o sağanağın ilk damlası Molla Kerim oluyordu. Çarpışmalar haftalarca sürdü. Tarsus Bağları Taarruzu ile Fransızların Mersin ve Adana bağlantısı kopartılmış, hiçbir yardım alamayacak duruma gelmişlerdi.

Fransız, Tarsus’ta çembere alındığının farkındaydı. Adana’daki birliklerinden yardım istemiş, gelen ihtiyat kuvvetlerinin karşısına Kamberhöyüğü denilen yerde yine Çelikleş müfrezesi çıkmıştı.

Çelikleş Müfrezesi kendinden beş altı kat büyüklükteki düşman birliklerine uzun süre direndi. Temmuz sıcağının Çukurova’yı kavurduğu günlerde yiğitlerin terine kanları karışıyor, makineli tüfekler Tarsusluları bir orak gibi biçiyordu. Müfreme düşmanı durdurmayı başaramadı, atmışa yakın kayıp verdi. Molla Kerim ve arkadaşları de Fransızlar tarafından esir alındı.

Tarsus’tan Adana’ya diğer esirlerle birlikte Molla Kerim de gönderiliyordu. Gönülden memleketine bağlı insanların boyunları iple bağlı idi. Fransızlar yakaladıkları arasında Molla Kerim’in bulunduğu farkında değillerdi, bilselerdi oracıkta öldürürlerdi.

Tarsus’u Adana’ya bağlayan tozlu topraklı yol, Baç Köprüsü’nden geçerken köprüdeki Ermeni asıllı askerlerden biri Molla Kerim’i tanıdı. Avazı çıktığı kadar bağırdı: “Bu Molla Kerim! Bu Molla Kerim!” Acımasız namlular Molla Kerim’in üzerine doğruldu. Molla Kerim bir mermer heykel gibi dimdik durdu.

Mermiler hedefine varıyordu, Molla Kerim, Kelime-i Şehadet getirerek Rabb’in huzuruna...

Herkes kendine yakışanı yapıyordu. Günlerce, haftalarca, aylarca bir şey yapamadıkları Molla Kerim'i silahsız, elleri bağlı ve esir edilmişken vurmaktı düşmana yakışan. Ve bir yiğide yakışan; memleketi, mukaddesatı için şehit olarak ahirete ulaşmaktı.

Belki de taş köprü yıkılıp da Berdan'a karışacaktı bu hadiseye şahit olmamak için. Düşman içinse büyük bir başarı idi, çaresiz bir insanı köprüünün üstünde yıkmak. Vurmakla hınçlarını alamamış olacaklar ki kana boyanmış aziz cenazesini kaldırıp Berdan'a attılar. Bir mezarı dahi olmasın, sevenleri gelip Fatiha okumasın diye.

Bir hüzün yağmuru boşaldı Tarsus'ta, Adana'da bütün Çukurova'da. Molla Kerim'in şehitlik haberi köyüne ulaşınca bir ağıt koptu anasından. Bir Anadolu anasının ahı dokundu düşmana, toptan tanktan, tüfekten tesirli. Bilal-i Habeşi'yi misafir etmiş şehirde salâlar okundu ezanlardan evvel. Ananın ağıdı nesilden nesile türkü olup söylendi:

“Adana'dan bir yel esti
Yenice'yi düşman bastı
Ayan olsun Sinan Paşa
Molla Kerim esir düştü

Adana'dan yürüdüler
Yenice'yi бүrüdüler
Molla Kerim'in boynuna
İp takıp da sürüdüler

Evlerinin önü çeti
Türlü türlü kokar otu
Molla Kerim esir gitmiş
Cephede kışnıyor atı

Belindeki filik kuşak
Sarar dolayı dolayı
Molla Kerim'i vurmuşlar
Kana bulayı bulayı

Yol üstünde ağca mezar
Yeli eser kumun bozar
Öldürmüşler seni oğul
Bak kıratın gemsiz gezer

Evimizin önü yonca
Yonca çıkmış diz boyunca
Çeteler de harp etmiyor
Molla Kerim olmayınca

Çatal Tepe'nin arası
Azgın yiğidin yarası
Çatlayıp da ölmemiş mi
Molla Kerim'in anası”

* * *

Mehmet ve iki arkadaşı, üç eşeğin sırtında daracık patikayı karınca-
lar misali alırken koyu bir sohbe daldılar. Recep:

– Duydunuz mu bazı köylerde bizim gibi çocuklara silah vermişler,
elde silah düşmanla çarpışıyorlarmış, dedi. Necmi onu tasdik etti.

– Haklısın ben de duydum. Maraş'ta çocuklar ellerinde tüfeklerle
nöbet bile tutuyormuş.

– Ama bize bak. Eşekle sabah akşam yük taşıyoruz. Bize tüfek ver-
miyorlar.

– Çok haklısın Recep. Askerimizin sayısı ne kadar ki... Biz de savaş-
sak memleketimizden düşmanları atsak... Oysa yaptığımız işe bak.

Konuşulanları sessizce dinleyen Mehmet bir süre sonra sohbe ka-
tıldı.

– Arkadaşlar bizim yaptığımız da çok mühim bir iş. Biz bu yemek-
leri köyden cepheye taşımasak kim taşıyacak? Köydeki yaşlı nineler
mi yoksa dedeler mi. Biz götürmesek askerlerden haber bekleyenlere

mektuplar nasıl gidecek. Rahmetli ninem ‘Eşği sahibinin dediği yere bağla da varsın kurt yesin.’ derdi. Biz bize düşeni yapalım da...

Recep ve Necmi bir şey diyemediler. Mehmet konuşmasını sürdürdü:

– Savaş sadece elde tüfekte yapılmaz. Biz de bu savaşta askerlerimize destek oluyoruz. Hem elimize silah verseler nasıl savaşırız? Büyüyünceye kadar erzak ve mektup götürmeye devam edelim. Sonra Allah kerimdir.

Mehmet’in büyükler gibi konuşmasını Recep ve Necmi sessizce dinlediler. Necmi,

– Haklısın kardeşim ben bu kadarını düşünemedim. Hem büyüklerimiz bize her şeyin bir vakti saati var derler. İnşallah biz de büyüyünce onlar gibi asker olur, savaşırız. Şimdi bize verilen vazifeyi yapmalıyız dedi. Recep de ona hak verdi. Bu husus bir daha mevzubahis olmadı.

* * *

O günlerde Adana’nın uzaktan gelen, lakin yabancı olmayan misafirleri vardı. Türkistanlı Hacı Yolbars ve arkadaşları hacca gitmek için aylardır yol tepmişler, Adana’ya kadar gelmişlerdi. Yolbars yol boyunca acı hadiselerle şahit olmuş, zaman zaman Türk kuvvetlerine yardımda bulunmuştu.

Adana’da iken arkadaşları ile istişare etti. “Kardeşlerim hac için onca yoldan geldik belki yolu yarılادık. Lakin Burada Türk kardeşlerimiz müşkül hâdedir. Onlar cenk ederken bize hacca gitmek münasip değildir. Burada kalalım biz de cenge iştirak edelim derim, ne dersiniz?” dedi. Arkadaşları Taşpolat da, Hasan da diğerleri de teklifi kabul ettiler.

Pozantı kuşatmasına Türkistanlılar da katıldı. Eski bir asker olan Hacı Yolbars’ın makineli tüfek kullanımına herkes hayran olmuştu. Fransız birliklerine günlerce kan kusturdu. O güne kadar on altı Doğu Türkistanlı şehit olmuştu. O gün Fransızlar kendilerine Pozantı’yı dar eden Yolbars’ı da vurdu. Türkistan’ın kahraman evladı, yarasına

aldırmadan tetiğe asılmaya devam ediyordu. Lakin kan kaybediyordu. Bir hastaneye yetiştirme imkânı olmayan Yolbars göğsünde açan kıpkırmızı güllerle Cennet'e ulaştı.

Cenazesini Tarsus'a defnettiler. Kardeşlerinin toprağını korumak için canını veren Türkistanlılar kardeşlerinin hür toprağına yattı. Üzerlerine ay yıldızın mavi zeminde bulunduğu gök bayrak çekildi; hatıraları yaşasın, gelecek nesiller Orta Asya'yı unutmasın diye.

* * *

Mehmet, Recep ve Necmi köye vardıklarında vakit ikindiye geçmişti. Boş kapları ertesi gün yeniden yemek konulması için bıraktılar. Köyün camiinde iki ihtiyarla akşam namazını kıldılar. Sabah erkenden yola çıkma vakti gelmişti. Evlere gittiler. Bakraçlar yayla çorbası ve yufka ekmeğı ile dolmuştu. Mehmet'e bakraçları uzatan Emine Nine,

– Elde imkân olsa da askere bir içli köfte yapsam, lakin et ne gezer, diye dert yandı.

Mehmet ona moral vermeye çalıştı.

– Emine Nine, askerimiz şu düşmanı bir def etsin, inşallah içli köfteyi de senden yiyeceğiz sarımsaklı köfteyi de, dedi.

– Yavrum düşmanı bir def etsinler ben herkese kebab bile yaparım evvelallah, diyerek güldü Emine Nine. Mehmet devam etti:

– Ama yanında sumaklı soğan salatası da isterim.

– Tamam yavrum soğan salatasından bol ne var. Şalgam bile kururum senin için. Sen nasıl istersen...

İkisi de gülmeye başladı. Aylardır gülmeyi unutan çehrelerinde tebessümler belirdi. Emine Nine sevinmişti.

– Sen beni güldürdün, Allah da seni güldürsün yavrum, dedi.

Birlikte Karayük'ün heybelerine bakraçları yerleştirdiler.

– Bana müsaade Emine Nine, bir şey diyor musun?

– Kumandan efendiye selâm söyle. Artık kusura bakmasın. Elde iaşe kalmadı. Artık bir çorba ile idare edecekler. Yanına bulgur pilâvı da

yapayım dedim, lakin baktım bulgur dibe dayanmış, tedarikli kullanmak gerek. Onunla yarın lâpa yaparım inşallah.

– Tamam, Emine Nine... Hadi kal sağlıcakla...

– Allah’a emanet olasın oğul.

Mehmet yüklerini almış yola çıkmıştı. Gözleri Necmi ile Recep’i aradı. Göremedi.

– Çüş Karayük. Burada biraz bekleyelim. Necmi ile Recep de gelsin beraber gideriz inşallah, dedi.

Bir taşın üzerine oturarak beklemeye başladılar. Karayük’ü bağlama lüzumu hissetmedi. Karayük akıllı hayvandı. Ne Recep’in eşeği gibi inatçıydı ne de Necmi’ninki gibi ipini koparıp tarlalara dalardı. Uslu uslu Mehmet’in yanında dururdu.

Mehmet yerde bulduğu bir çubuk ile yere şekiller çizdi. Bir kumandan olsa askerlerini nasıl yerleştireceğini düşündü. Çizdiklerinin ortasına küçük taşlar yerleştirdi. Karşlarına da düşmanları gösteren taşlar. Sonra kendince taarruz planları yaptı. Sağ taraftan giden askerler düşmana saldırırken diğerleri düşmanı çember içine alacaktı. Tam da kendini savaşa kaptırmışken Recep’in eşeğinin anırmasıyla başını kaldırdı. Arkadaşları gelmişti. Cepheye doğru giden bir yolculuk daha başlıyordu Adana’da.

Yollar da taştan geçilmiyordu. Mehmet meşhur türküyü düşündü. “Adana’nın yolları taştan...” acaba türküden dolayı mı yollar taşıydı. Yollar taşlı olduğundan mı türkü söylenmişti, karar veremedi. Arkadaşları ile sohbete başladı.

– Emine Nine, sadece yayla çorbası ile yufka verdi. Siz de farklı bir şey var mı?

– Yok Mehmet, bizimkiler de tarhana çorbası yapmışlar yanında da yine yufka, dedi Recep. Necmi biraz mahcuptu:

– Yahu kumandan da askerler de yemek bekliyor biz bir çorbayla gidiyoruz. Valla çok utanıyorum.

– Utanacak bir şey yok Necmi.

– Nasıl yok arkadaşlar, adamlar düşmanla cenk ediyor, biz ise onlara bir kuru çorbadan başka bir şey götüremiyoruz.

– Senin teklifin nedir?

– Diyorum ki onlar kaç zamandır et yememiştir. Etli bir yemek götürelim.

– İyi de Necmi köyde iki inek kaldı onların da sütünden yoğurt malyanıyor. Yayla çorbası da tarhana da onlar sayesinde yapılıyor. Nasıl etli yemek götürebiliriz.

– Benim aklıma bir şey geldi. Ava çıkalım. Tavşan, kekik avlayalım onlarla etli yemek yaparlar.

Mehmet ile Recep birbirlerine baktılar. Teklif çılıncaydı. Mehmet itiraz etti.

– Necmi şimdiye kadar hiç sapanla kuş avladın mı?

– Hayır.

– O zaman nasıl tavşan avlayacağız.

– Tuzak kurar bekleriz.

– O kadar vaktimiz var mı?

Necmi cevap vermedi. Düşüncesinin saçma olduğunu fark etti. Tuzak için saatlerce beklemek lâzımdı. O kadar süre askere kim yemek götürecekti.

* * *

Urfa'da işgal günlerdir sürüyordu. Fransızlar işgalin çok kolay olacağını düşündüler, isot biberi gibi ilk yenildiğinde acıyı hissetmediler, gördükleri çetin direnişten sonra, biberin acısı ağızlarını yaladı.

Şehirdeki sağlam binalara yerleşen Fransızlar etrafı kolaçan ediyordu. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu. Uzun zamandır Urfa'da ne böyle kar görülmüştü ne de Haçlılardan sonra da gavur işgali.

Toprak damlı evlerini üzerine karın iyice biriktiğini fark eden babanne elde tahta kürekle kar küremeye çıktı, yanında yaşayan yetimler Reşit ve kardeşi de gelmek isteyince onları ikaz etti:

– Yavrum gelmeyin, -Allah muhafaza- leylek sizi vurur.

Leylek, Urfa’da baharın müjdecisi değil, yüksek binalardan tak taklarıyla Müslüman kanı döken mitralyözün (makinalı tüfek) adıydı. Ulu orta gördüğünü oracıkta yere indiren zalim bir leylek...

Urfa’da her gün bir hadise halkın sabrını zorluyordu. Urfa ve Maraş’ta yaşananlar üzerine Albayrak gazetesi 1 Şubat 1920’de “İnsanlık Ağlasın” manşetiyle çıktı. Maraş ve Urfa’daki Müslümanlara yapılan canavarca saldırılardan bahsetti.

Bir jandarmanın düşman tarafından vurulmasıyla barut fıçısına dönmüş şehirde kıyamet koptu. 9 Şubat tarihli gazeteler Fransız karargâhına yapılan Kuva-yı Milliye taarruzundan bahsediyordu. O gün birliklerin “düşmanı tard ederek Fransız bayrağını indirerek şanlı Osmanlı bayrağını keşide etmiş” olduklarından bahsediliyordu. Ulubatlı’nın Topkapı’daki Bizans surlarına bayrağı dikmesi nasıl İstanbul’un fethinin işareti olduysa Fransız karargâhında ay yıldızlı bayrağın dalgalanmasıyla herkes zafere tam olarak kâni oldu. Bütün aşiretler köylerden gelerek Urfa savunmasına katıldı, herkes bir vücudun azaları gibi topyekün hareket ediyordu. Vakit birlik vaktiydi.

Fransızlar paniklelemeye başladı. Hakim oldukları Gureba Hastanesi’nden ve karargâhlarından dışarı çıkamaz oldular. Buradan ateş ederek halkı sindirmeye çalışıyorlardı. Bu arada küçük Reşit’e de bir vazife düşüyordu, Fransızlarla haberleşmeyi sağlamak.

Vatanperverlerin kaleme aldıkları talepleri içeren mektupları Reşit, Fransız karargâhına götürecekti. Bir elinde sopaya sarılı beyaz bayrak öbür elinde mektupla karargâha giden çocuğu Fransızlar içeri alıp derhal gözünü kapatıyor, avluda birkaç tur yürütüyor, sonra gelen mektubu okuyorlardı.

Yazılanlar kısa ve özdü. “En kısa zamanda Urfa’yı terk ediniz. Yoksa Urfa halkı sizinle sonuna kadar cenge hazırdır.” Reşit’le geri gönderilen

cevaplar küstahça oluyordu. Fransızlar böyle bir teklifin yapılmasını bile kendilerine hakaret sayıyor, eğer en kısa zamanda silahlarını bırakmazlarsa daha fazla insanın öleceğini bildiriyorlardı.

Gelen cevap üzerine Fransızlar kuşatıldı. Fransızlar işgal ettikleri hiçbir kentte kuşatılmamışlardı, Urfa'da kuşatıldılar. Abluka günlerce sürdü, Reşit'in mektup taşınması da. Şehri terk etmelerini isteyen mektuplara artık daha itidalli cevaplar yazsalar da yine de isteğe ret cevabı veriyorlardı. Reşit'e büyükler Fransızların vaziyetini soruyordu?

– Karargâha girince hiçbir şey göremiyorum. Çünkü içeri girer girmez hemen gözlerimi bağlıyorlar.

– Silahlarını filan göremedin o zaman.

– Dedim ya hiçbir şey göremiyorum, sadece konuşulanları duyabiliyorum.

– Ne konuşuyorlar?

– Ağam ben onların dilinden anlamam ki içlerinde Ermeniler var, mektubu onlar okuyor, cevapları da herhalde Ermeniler yazıyor. Yalnız eskiden bu kadar bağırarak konuşmazlardı, şimdi hem bana bağıyorlar hem de birbirlerine.

Bu ipucu Kuva-yı Milliyecilere yetmişti. Bağırarak, öfkelenmek çaresizliğin işaretiydi. Askerlerden en tecrübelisi, “Çocuğun anlattığına göre düşmanın burnunun yeli harman savuruyormuş. Ancak çare bulamayan insan hiddetlenir. Düşman sıkışmıştır. Allah'ın izniyle şehirden defolup gitmesi yakındır.” dedi.

Günler süren kuşatma, Fransız karargâhını yiyeceksiz bırakmıştı. Çeteciler buna bir sürpriz daha ilave ettiler. Karargâhın üst tarafında büyük bir kuyu kazıldı. Bilmeyenler işgal zamanı kuyu kazmanın hikmetini soruyordu. Birkaç gün sonra açılan kuyunun acısı Fransız karargâhından çıktı. Millî kuvvetler açtıkları kuyu ile karargâha su götüren boruları kestiler. Fransızlar, açlığın yanına bir de susuzluğu eklediler.

Reşit aynı teklifle aynı yere yeniden yola çıktı. Beyaz bayraklı çocuğun içeri girerken bu defa gözünü kapatmadılar. Herkes yorgun ve

bitkin haldeydi. Urfa'yı terk edeceklerini bildirdiler. 9 Nisan'da anlaşma yapıldı. Urfa'yı terk edip giderken "Hoşçakalın" yerine "Tekrar görüşmek üzere" dediler. Reşit mutluydu. "Tekrar görüşmek isterseniz gelin biz buradayız."

* * *

Mehmet, Recep ve Necmi konuşmadan bir süre yürüdüler. Yemek yüklü olduğu için hayvanların sırtına binemiyor, önden yularları çekiyorlardı. Ancak dönüşte eşeklere binebiliyorlar, hatta yarış bile yapıyorlardı.

Recep astım hastasıydı uzun süre yürüyemiyordu. Bir kenara çekilip oturdu. Derin derin nefes aldı. Diğerleri de durdular. Recep'in yanına oturdular. Biraz soluklandıktan sonra çarıkları yine taşlı, topraklı yolları aşındırmaya başladı.

Etrafta ürküntü verecek kadar bir sessizlik vardı. Bu Mehmet'in dikkatinden kaçmadı.

– Dikkat ettiniz mi etraf fazlasıyla sessiz. Börtü böcek sesi bile kesilmiş. Sanki bir şey olacak gibi.

– Haklısın Mehmet, dedi Necmi.

Etrafta yürümeye devam ettiler. Patika yol bazen genişliyor bazen daralıyordu. Yolun daraldığı bir noktada yürümeleri gerekiyordu. Mehmet en önde, Necmi arkasında, Recep ise en arkadaydı. Yol kıvrıla kıvrıla tepeleri tırmanıyordu.

Bir ara Karayük huzursuzlandı. Hiç yaptığı bir iş değildi. Âdeta yürümek istemiyordu. Mehmet zorla yürütmek için yularına asıldı. Hayvan güç belâ ilerliyordu. Sonra dibinden geçtikleri tepeden önlerine küçük bir taş düştü. Mehmet başını kaldırdığında yüksek ağaçlarının yeşil dalları arasında kendilerine doğru dönmüş koca bir makineli tüfek gördü. "Saklanın düşman var!" diye haykırdı.

Necmi ve Recep kendilerini hemen çalıkların arkasına attılar. Mehmet kaçamadı. Makineli tüfekten çıkan mermiler tozlu yolda izler yapıyordu. Mermilerden bir tanesi Mehmet'in kalçasına isabet etti.

Merminin şiddetiyle bir takla atmıştı ki bu sefer ikinci kurşun sol bacağına yaraladı. Mehmet olduğu yere yığılıp kalmıştı. Recep ve Necmi, sürünerek Mehmet'in yanına vardılar ve çekmeye çalıştılar. Makineli tüfek yeniden ateşe başladı.

Mehmet'in üstü başı kan içindeydi. Başındaki küçük sarıği çıkmış ileri yuvarlanmıştı. Karayük ve diğer eşekler kaçmışlardı.

Bir süre sonra sesi duyan askerler gelerek düşman mitralyözünü tesirsiz hâle getirdi. Mehmet hareketsiz yatıyordu, kucaklayıp doğruca köye götürdüler. Emine Nine yaralarını temizleyip iyice sardı. Çok kan kaybetmişti. Testinin dibinde kalan pekmezden içirdi. Yarası ağırdı, köyde tedavi imkânı yoktu. Adana'ya götürdüler.

Adana'daki yaralıların bir kısmı trenlerle Konya'ya nakledilecekti. Sultan II. Abdülhamid devrinde yaptırılan devasa tren istasyonunda diğer yaralılar gibi Mehmet de sedyede trenin kalkış saatini bekliyordu. Diğer yaralılara baktı. Kimi başından yaralanmıştı, kimi kolundan. Mehmet gibi bacağından vurulanlar da vardı. Göğsündeki yarası her öksürüşünde kanayanlar da...

Kara trenin acı bir düdüğü istasyonda yankılanınca görevli askerler yaralıları trenlere taşıdı. Mehmet de öyle trene yerleştirildi. Çok ağrısı vardı, ama inlemiyordu. Büyüklerin yanında o da bir yaralı asker gibi muamele görüyordu. Çok hoşuna gitti. Tren uzun bir düdük daha çalarak yola koyuldu. Önce Toroslar upuzun tüneller geçilerek aşıldı sonra Konya Ovası. Saatler süren bir yolculuktan sonra Konya'ya vardılar. Yarasının üzerindeki sargının kıpkırmızı olduğunu Konya'ya vardıklarında fark etti.

Hastanede ameliyata alındı. Sol bacağındaki kurşun çıkartılacaktı. Tam olarak uyuşturma imkânı yoktu. Bayılsalar tekrar ayıltamayabilirlerdi. Hastanenin yaşlı hekimi, Mehmet'in iki omzundan tuttu:

– Delikanlı senin bacağındaki yara oldukça ciddi. Diğer yaranda mermi girmiş ve çıkmış, ama bacağındaki çıkmamış. Kemiğe yakın bir yere saplanmış. O mermiyi çıkarmazsak iltihap yapar ve çok daha kötü olur. Seni tam olarak bayıltamam, çok kan kaybetmişsin, tekrar ayıltamayabilirim. O yüzden dişini sıkacaksın. Canın çok yanacak, ama Allah'ın izniyle inşallah kurtulacaksın, dedi.

Küçük çocuğun başını sallaması her şeye razı olduğunun işaretiydi; bütün senetleri imzaladığının. Ameliyat esnasında dişini sıkması için ağzına keçe sarılı küçük bir sopa verdiler.

Ameliyat başladı. Keskin neşterler yaranın üzerinde dolaşıyordu, derin acılar Mehmet'in simasında. Doktorun, yarasını deştığını gördü, gık çıkarmadı. Sadece gözleri yaşıyordu. Dişleri bir mengene gibi kilitlenmişti. Canı yanıyordu, çığlık çığlığa bağırarak istiyordu belki. Bağırmanın kolaylığı ile sükûnun zorluğu arasında sükûtu seçti. Sessizce üzerinde yapılan ameliyatın bitmesini bekledi.

Yaşlı hekim yanındakilere:

– Bunca yıllık hekimim. Bu kadar sabırlı bir hasta hiç görmedim, dedi. Ara ara Mehmet'e

– İyi misin evladım, diye sorarak bayılmasına mani olmaya çalışıyordu. Mehmet de her seferinde ya başını sallıyor veya gırtlığından bir hırıltı çıkartarak bayılmadığını ispatlıyordu.

Ameliyat iki saate yakın sürdü. Mehmet'i tekrar yatağına götürürlerken ameliyat olduğu masanın terden sırlıklam olduğunu fark ettiler.

Asker hastanesinde yaralı koğuşunun en genç hastasıydı Mehmet. Ziyarete gelenler onun cesaretine hayran kalmıştı. O ise memleketin hâlini düşünüyordu. Acaba Adana kurtulmuş muydu?

Aylarca hastane de kaldı. Yanındaki yaralılarla konuştu. Yeni gelen yaralılarından bir tanesi,

– Vatanımız inşallah kurtulacak kardeşlerim. Çanakkale'de savaşmış kumandanlar düşmanla cenge tutuşmak için yeni asker almaya başlamış. Hatta Yunanla ilk harp yapılmış ve zaferle neticelenmiş, deyince dünyalar Mehmet'in oldu. Yastığından biraz doğruldu.

– Ağabey, Adana'dan haber var mı diye sordu?

Yeni gelen yaralı hafifçe sesin geldiği tarafa döndü. Tebessüm etti:

– Elhamdülillah Adana kurtuldu kardeşim. Maraş da Urfa da Antep de kurtuldu. Fransızlar şehirleri boşaltmış. Lakin tehlike tam da geçmemiş. O civarda beklemedermiş.

– Neyi bekler bu düşman ağabey?

– Neyi bekleyecek... Ordumuz mağlûp olsun diye, halkımız silahını bıraksın diye bekler. Bir çakal gibi yaralı kurdun düşmesini bekler. Allah Teala fırsat vermeye. Bunlar sinsî bir yılan gibidir, ortalıkta gözükmeyenler bir gevşeklik göstermeni bekler. Amma bizim askerimiz de boş değildir. Elbet onlara gereken dersi her vakit verecektir. Fransız'a da Yunan'a da İtalyan'a da İngiliz'e de, Ermeni'ye de...

Mehmet sessizce “İnşallah.” dedi. Adana'nın kurtulmasına çok sevinmişti. Yaralarını unuttu. İçinden ayağa kalkıp sevinçten hoplamak zıplamak geldi.

Birkaç hafta sonra bir gazeteci hastaneyi ziyaret etti. Yaralılarla konuşarak haberler yapıyordu. Yaralılar arasında bir çocuk görünce şaşırıldı.

– Merhaba delikanlı. Ben gazeteciyim. Buradaki diğer yaralıları anlıyorum da senin ne işin var anlamadım.

– Cepheye erzak taşırken yaralandım o kadar.

– Nerede?

– Adana'da.

– Sen Adanalı mısın?

– Evet

– Neresinden

– Tarsus.

– Adın nedir?

– Mehmet.

Gazeteci Mehmet'in dediklerini elindeki not defterine dikkatle yazıyordu.

– Anlatsana hadise nasıl cereyan etti.

– Erzak götürürken düşman mitralyözü ateşe başladı. Ben de vuruldum.

– Bu kadar mı?

– Bu kadar. Çok mühim bir şey değil.

– Yaptığın büyük bir kahramanlık... Artık sana da kahramanlık maddyası takarlar, diyen gazeteci gülmeye başladı. Mehmet'in yüzündeki ciddiyeti görünce gülmesini derhâl kesti. Küçük çocuğun sözleri hastane koğuşundakilerin tüylerini diken diken etti:

– Ne zamandır yolda giderken vurulmak kahramanlık sayılır oldu ağabey?

Gazeteci Mehmet'teki inanca hayran oldu. Yaptığı işi mühim bir hadise olarak bile görmüyordu. Doktoruyla da görüştüktan sonra hastaneden ayrıldı.

Konya'da yayınlanan Babalık gazetesinin 2 Temmuz 1921 tarihli sayısında Konya'da hastanede tedavi görmekte olan Tarsuslu küçük kahraman Mehmet'ten uzun uzadıya bahsedildi. Muhabir, Mehmet hakkında şunları yazıyordu:

“... Tarsus köylerinden Kahraman Mehmet'i gördüm. Küçük kahraman Adana cephesinde düşmanla çarpışıldığı zaman Kuva-yı Milliye efradına yemek taşır ve postacılık vazifesini ifâ edermiş. Bir gün yine vazifesini yaparken yüksek ağaçların yeşil dalları arasına tabiye edilmiş bir mitralyözün püskürttüğü kurşun yağmuruna tutulmuş. Mehmet'in yanındaki iki arkadaşı kaçabilmişler. Fakat bu küçük yavrucak kaçamamış. ...Şimdi hastanede bulunuyor. Birkaç defa ameliyat icra edilmiş. Kahraman küçük yaşıyla o kadar ciddi bir büyük adam ki, konuşurken hatta en gülünecek şeylere bile sırtkanlık etmiyor. Destan hamasetini âdi (sıradan) bir hadise ve her gün olabilir işlerdenmiş gibi anlatıyor. Hatta ameliyat masasında defeatla (defalarca) neşterler yediği halde kendisinden en küçük bir sabırsızlık, hırçınlık, bağırma-çağırma, alâim-i işmizaz (ürperti) ve ızdırap göstermemiş. Şimdi bu küçük “Büyük Gâzi”ye verilecek en büyük mükâfat, yaşadığı müddetçe malûl kalacağı için tekâüd (emekli) maaşıdır zannındayız. İyilik yapanlar, fedakârlar, mazhar-ı mükâfat olmalıdırlar ki iyiliğin kadri bilinsin.”

Mehmet bir ay daha hastane de kaldıktan sonra taburcu edildi. Hastaneye sedye üzerinde girmişti hastaneden bir koltuk değneği ile çıktı.

Doğru istasyona gitti. Gelen trene bindi. Yenice İstasyonu'nda indi. Tarsus'a giden bir at arabasına misafir oldu. Köyüne vardı. Devletten ne emekli maaşı talep etti, ne de bir madalya. O üzerine düşen vazifeyi yapmıştı. Kendi deyişle "Yolda giderken vurulmak kahramanlık sayılmazdı." Bu yüzden ne maaşın lüzumu vardı ne de madalyanın.

Yalnız zor günde bir cümle vardı bellediği "Vatanın bir sahibi varsa orada işgalciye yer yoktur."

ATÖLYEDEN CEPHEYE

Orta Anadolu'nun yirmi bin nüfuslu küçük bir kasabasıydı Ankara. Üç sene evvel meydana gelen büyük yangın, bu küçük şehri daha da küçültmüştü. Ankara, kalesinin etrafına kümelenmişti ve dışarı açılan tek kapısı Eskişehir- Ankara Demiryolu'ydu.

Belki de yüz sene evvel Müştak Dede dışında Ankara'nın "İslambol ile hemser" olacağını kimse iddia edemezdi. İstanbul ki imparatorluklar başkentiydi, güzelliği dillere destandı, adına şiirler dizilir, namesine besteler yakılırdı. Anadolu'nun bu ücra kasabası nasıl onunla eşit hale gelirdi. Ankara ki bozkırında açan gelincik çiçeklerinden başka bir güzelliğini göstermezdi insana, bir tokat gibi çarpan acı soğuğu, arada bir şehrin üzerine çöken karabasan gibi sisi de cabası.

Ankara'nın etrafını düşmandan evvel bataklıklar kuşatmıştı. Bütün büyük şehirlere küsmüş bir çocuk gibi uzaktaydı Ankara. Hani arada bir gara uğrayan trenlerin düdüklere de olmasa bu sakin şehirde ses duyulmayacaktı.

Şehrin bu harap hâlini gören yabancı gazeteciler Millî Mücadele'nin buradan yönetilemeyeceğini iddia ediyordu. Ankara'nın bir Paris, Londra olamayacağını söyleyerek küçümsüyorlardı. Hatta bir tanesi gazetesine çektiği telgrafta haddini iyice aşarak Millî Mücadele'yi aşağılıyor ve şunları yazıyordu: "Ankara, dağlar arasında bir bataklık. Bu bataklığın içinde bir yığın kurbağa başlarını havaya kaldırmış durmadan ötüp durmakta ve dünyaya meydan okumaktadır."

Cihan harbinin ardından Anadolu, hayatta kalmanın mücadelesini veriyordu. Doğu'da Kazım Karabekir'in idaresindeki Osmanlı kuvvetleri Ermenilere karşı başarılı savaşlar verilmişti. Güneyde Adana'da,

Maraş'ta, Antep'te, Urfa'da şanlı müdafaalar yapılmış ve Fransızlar topraklarımızdan atılmıştı.

Sıra son olarak İngiliz desteğiyle Ege'de işgaller yapan Yunan'a gelmişti. Yunan'a karşı I. ve II. İnönü Savaşlarında başarılar kazanılmışsa da kesin bir darbe vurulamamıştı.

Bu arada meydana gelen Eskişehir-Kütahya Savaşları'nda ordumuzun mağlûp olması yürekleri ağızlara getirdi. Ankara tehlikeye düşmüştü. TBMM'nin Ankara'da olması ve şehrin tehlikeye düşmesinden dolayı milletvekilleri meclisi daha güvenli olan Kayseri'ye taşınmayı tartışıyorlardı.

Halk tedirgindi. "Erkeklerin kısm-ı küllisi" cephede olduğundan şehirde neredeyse erkek kalmamıştı. Kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar ise harp araç gereçleri imal eden, tamiriyle uğraşan imalât-ı harbiye atölyelerinde çalışıyordu.

Zeynep ve Hacer kardeşler de her sabah erkenden kalkar beyaz örtülerine bürünüp anneleri ile birlikte soluğu imalât-ı harbiyenin atölyesinde alırlardı.

Atölyeler cephedeki askere cephane üretiyor, top mermilerini dolduruyor, bozulan tüfekleri tamir ediyor, işe yaramayan topları çalışır hâle getiriyor, fişek hazırlıyor, süngü yapıyordu.

Zeynep on dört, Hacer on yaşındaydı. İkisi de daha evvel ne mermi ne kovan ne de barut görmüşlerdi. Atölyede çalışmaya başladıktan sonra bütün bunları yavaş yavaş öğrenmişler, birkaç ay sonra da ustalaşmışlardı. Bir defasında kendi aralarında yarışmışlar Zeynep akşama kadar elli iki, Hacer de kırk beş tane fişek doldurmuştu. Artık yaptıklarını saymıyorlardı. Savaş döneminde kaybedecek zaman yoktu, bir de oturup fişek saymakla vakit kaybedemezlerdi.

İmalât-ı Harbiye Mektebi'nin emekli hocalarından Osman Dede, atölyenin başında duruyordu. Birliklere silâh ve cephane hazırlanması, ağır silâhlarını tamir ve bakımlarının yapılması için atölye açılacağını duyunca yaşına aldirmeden gelmişti. Bembeyaz sakallı, uzun boylu, hafif kambur, yaşı yetmişî aşmasına rağmen dinç bir insandı Osman Dede.

Zeynep, atölyeye ilk geldikleri günü unutmuordu. Atölye denilince o çok büyük, çok farklı bir yer bekliyordu. Oysa burası eski bir ahırdan bozmaydı. İçeriyi temizleseler ve günlerce havalandırsalar da ahırın kokusu gitmiyordu. İlk zamanlar koku meselesini çok yadırgadılar. Özellikle Zeynep akşam eve dönünce üzerine sinen kokudan tiksiniyordu.

Mevzu yine kokudan açılmış, dertli dertli söylenirken kucağındaki hurda demirleri bir kenara bırakan Osman Dede yanına geldi.

– Kızım neden huysuzluk ediyorsun?

– Ben bu tiksindirici kokudan nefret ediyorum Osman Dede.

– Öyle deme güzel kızım bu gübre büyük bir nimettir, bilir misin?

– Nimet diye yiyeceklere diyoruz Osman Dede. Gübre nasıl nimet olabilir ki?

– Bak, benim bir arkadaşım Sarıkamış Harekâtı'na katılmıştı. Oralar o kadar soğuk, o kadar soğukmuş ki binlerce askerimizi donarak şehit vermişiz.

– Bunun gübre ile münasebeti ne?

– Yahu biraz sabret. Arkadaşım demişti ki 'Bir gün karda ilerlerken ayaklarımı hissetmez oldum, sonra müthiş bir uyku bastırdı. Hava buz gibi soğuktu, lakin benim gözümünden uyku akıyordu. Zaten donma başlarken müthiş bir uyku bastırır.'

– Hava buz gibi iken insanın uykusu gelir mi?

– Donmaya başlayınca gelir. Sonra anlatmaya devam etti: 'Yanımdaki ere dedim ki oğlum ben biraz dinleneceğim, beklemeyin devam edin, sonra size yetişirim. O asker 'Kumandanım donuyorsun.' dedi ve beni sırtladığı gibi bir köy ahırına götürdü, inek gübrelere içine gömdü. Saatlerce o gübrenin içinde uyumuşum, uyandığında kendimi çok rahatlamış hissettim. İnan o kadar rahat uykuyu Yıldız Sarayı'nda kalsam dahi uyuyamazdım. Ondan sonra ne zaman donma belirtisi başlasa askeri gübreye gömdük, kurtuldu.' Bak bu beğenmediğin gübrelere kaç Mehmetçik'in hayatını kurtarmış, şimdi biz burada iyi çalışmazsak askerimize mermi yetiştiremeyiz. O, cephede türlü yoklukla boğuşurken,

hayatını ortaya koymuşken bizim ahır kokusundan mızımız ettiğimizi duysa üzülmez mi?

Zeynep mahcup oldu, yüzü kızardı. “Üzülür elbet.” dedi. Zamanla bu kokuya alıştı bir daha da atölyenin kokusundan bahsetmedi.

İlk zamanlar Osman Dede çocuklara ve kadınlara yapacaklarını anlattı. Herkesi etrafına topladı:

“Ahali, beni dinleyin. Herkesin yaşı farklı, o yüzden burada herkes yaşına göre bir iş yapacak. En baştan sizinle bir anlaşma yapalım. Burada her gün gelebilecek adama ihtiyacımız var. Bir gün gelip beş gün gelmeyen insanla bizim işimiz olamaz. Her gün, her yeni gelene ders vermeye kalkarsak kendi işimizi yapamayız. Memleket işgal altındadır. Mehmetçik’e fişek lâzımdır, mermi lâzımdır. Arızalanan silâhları tamir etmek lâzımdır. Üretilen mühimmatı cepheye taşımak lâzımdır. Bunca lâzım içinde ev işi, aş işi ile uğraşmaya vakit yoktur. Memleketin istikbali tehlikededir. Al yıldızlı bayrağımız inmesin, ezanımız dinmesin istiyorsak bu gün fedakârlık etme günüdür. Oğullarımız, kocalarımız, babalarınız sizden tüfek bekler, fişek bekler, süngü bekler. Gün bu gündür.”

Osman Dede’nin konuşması üzerine herkes birbirine baktı. Vatan elden giderse ne din kalırdı ne diyanet, ne ev kalırdı ne aş. Doğacak nesiller için vatanın korunması lâzımdı. Bayrak indikten, ezan dindikten sonra ha yaşamışlar ha yaşamamışlar ne fark ederdi. Ankara Kalesi’nde bir an Yunan bayrağının, İngiliz bayrağının dalgalandığını hayal ettiler. Tüpleri diken diken oldu.

Osman Dede kalabalığa konuşmaya devam etti:

– Şimdi içinizde en küçük kimler var bakalım. Çocuklardan yaşı on beş ve üzerinde olan var mı?

Kimse elini kaldırmadı. Osman Dede سوالini tekrarladı:

– Hakikaten on beşin üzerinde kimse yok mu?

Cevap gelmeyince durumun vahametini anladı.

– Bu iş nasıl olacak. Çocukluğunu atlatmış biraz gençliğe adım atmış erkekler olsa iyi olurdu, diye söylenince. Zeynep dayanamadı:

– Bizi beğenmedin mi dede. Hani erkek mi kaldı. Herkes cephede. Abim de cephede, babam da.

– Yok kızım öyle demedim. Demem o ki bu cephe işi çok kolay bir iş değildir. Kuvvetli adam olsa iyi olurdu, ama sizin de yapacağınız çok iş var. El ele verip bu işi Allah'ın izniyle tamam edeceğiz.

Osman Dede, çocukları ayırdı, onlara fişek ve mermi doldurma işi verecekti. Meraklı gözlerle kendine bakan kız çocuklarına dönerek anlatmaya başladı:

“Bakın çocuklar buna barut derler. Bu merete ateşle yaklaşmayın. Birden parlar, adamın elini yüzünüzü yakıverir. Aman etrafa döküp de israf etmeyin, çok kıymetlidir.” diyerek barut dolu bir kavanozu gösterdi.

Ardından “Buna fişek derler.” diyerek de boş bir fişegi eline aldı, nasıl doldurulacağını anlattı.

Atölyedeki çocuklar pür dikkat Osman Dede'yi takip ediyordu. Anlattıklarını hemen öğrenmek ve derhâl uygulamak zorunda olduklarını biliyorlardı. Osman Dede mengenenin nasıl sıkılacağından, fişek doldurma âletinin nasıl kullanılacağına kadar çocukların yapabilecekleri işleri anlattı.

Ardından kadınlara daha dikkat ve beceri gerektiren top mermilerin doldurma işini anlattı. Bazı kadınlar da çocuklarla birlikte mermi doldurma işi yapacaktı. Zeynep, Hacer, annesi ve komşuları mermi ve fişek doldurma işine verildiler.

On yaşındaki Hacer'le yetmiş küsur yaşındaki Osman Dede el birliği içinde fişek dolduruyor, mermi kovanlarını yeniliyordu. Yorgun gözlerdeki, kirli yüzlerdeki mutluluk görülmeye değerdi. Anneler “La havle...” okuyarak dolduruyorlardı mermileri. Bir de dua ediyorlardı: “Rabbim bu mermiyi hedefine isabet ettir. Bizi mahcup etme. Düşmanlara ırzımızı namusumuzu çiğnetme.”

Bu arada Osman Dede erkek çocuklardan kendine bir yardımcı aradı en büyük olarak on iki yaşındaki Yunus'u buldu. Birlikte torna

tezgâhında çalışmaya başladılar. Osman Dede'nin vazifesi daha zordu. Bozulan silâhların tamiri ile uğraşıyordu. Makineli tüfeklerin kapak takımlarını değiştiriyordu. Böylece atıl hâlde depolarda çürüyen pek çok tüfek kullanılır vaziyete gelmişti.

Osman Dede, bazen tren garına gider oradaki eski ray parçalarını, tren parçalarını toplar getirir, bunlarla askerlere süngü yapardı.

Yunus, Osman Dede'nin yaptıklarını dikkatle takip ediyordu. Makineli tüfeklerde değişiklikleri yaptıktan sonra boş bir tarlaya giderek deneme yapıyorlardı. Yunus, derme çatma bir hedef yapmıştı. Osman Dede'yi tüfeklerin tetiğine basarken gelen patlama sesi neşelendiriyordu. Bu, tüfeğin çalıştığını gösteriydi. Bazen tüfeklerin tutukluk yaptığı da olmuyor değildi hani. O zaman da bir sıkıntı gelip oturuyordu gönüllerine.

İhtiyar usta, Yunus'a “Elde fırsat varken çalışmak lazım oğul. Sonra pişman olmayalım. Ağustosta gölge kovalayan zemheride karnın ovar.” der, gayrete getirmeye çalışırdı.

Bir gün sandıklar dolusu dolu top mermisi atölyeye indirildi. Yunus, gelen mermileri görünce şaşırıldı.

- Osman Dede, sandıklardaki top mermileri dolu, yani atışa hazır.
- Biliyorum.
- Ama bunların cepheye gitmesi lazım. Buraya niye getirdiler?
- Biraz sabret şimdi görürsün.

Osman Dede, sandıktaki mermilerden bir tanesini yavaşça kaldırdı ve torna tezgâhına yerleştirdi. Sonra da makineyi çalıştırdı.

- Yunus yapılanın çok tehlikeli olduğunu biliyordu. Birden panikledi:
- Osman Dede ne yapıyorsun. O dolu bir mermi.

Osman Dede hiç istifini bozmadı. Besmele çekti “Ya Rabbi sen mahcup eyleme.” dedi ve mermi kovanını yontmaya başladı. Etrafa çapaklar yayarak torna dönüyor, Yunus olduğu yerde kalakalmış ne olacağına bekliyordu.

Birkaç dakika sonra Osman Dede tornayı durdurdu. Yunus'un cevap bekleyen soruları olduğunu biliyordu. O derin bir nefes alıp soru bombardımanına başlayacaktı ki Osman Dede konuşmaya başladı:

– Şimdi diyeceksin ki ‘Dede hiç dolu bir top mermisi tezgâha konulur da yontulur mu?’ Sonra soracaksın ‘Durduk yere neden kovanı yontuyoruz.’ ardından da aklına takılacak ama sormaya cesaret edemeyeceğin sual gelecek: ‘Ya infilak ederse...’

Yunus gülümsedi. Osman Dede'nin zihnini okuduğunu düşündü.

– Madem soracağım sualleri bildin, cevapları da verirsin elbet dede.

– Evlâdım, bu mermiler kudretli dağ topunun mermileridir. Bu toplardan pek kalmadı. Cephedeki toplarımızın çapı bu kovanlardan küçüktür. Biraz tornada yontup iki tırnak küçülttük mü topa giriyor ve ateşlenebiliyor. Yoksa bir işe yaramıyor.

– Tam anlamadım, desem kızar mısın dede?

– Niye kızayım yavrum, diyen Osman Dede kalktı ve bir boru getirdi. Sandıktan bir mermi aldı.

– Bak Yunus. Bu boru bizim toplarımızın çapıyla aynıdır. Mostra olsun diye yaptım. Bu yontulmamış bir mermi. İçine sığmıyor. Oysa yonttuğum mermi bak sığıyor. Anladın mı şimdi?

– Evet. Bir de peki infilak ederse?

– Vallahi yavrum Hak Teala kaderimize ne yazmışsa o olur. Tornaya sıkıştırılmış bir mermi infilak ederse inan bizim parçamızı bulamazlar.

– Sahi mi?

– Yahu korkma o kadar. Bismillah deyip oturacağız ve çok dikkatli olacağız. Sonra Allah'a tevekkül edeceğiz. Evvelallah bir şey olmaz. Zaten başka çaremiz de yok Yunus. Memleket zaten ateş altında biz de bu kadar tehlikeye katlanmıyorsunuz çok mu?

– Tamam dede.

Osman Dede ve Yunus kudretli dağ toplarının ve krupp dağ mermilerinin kovanlarını mevcut toplara uydurmak için aylarca yonttular.

Benzer bir çalışma da Eskişehir’de demiryolu atölyelerinde yapıldı. Toplar yeni mermilerine kavuşturuldu.

Bir gün de gelen dolu sandıklar Zeynep ve Hacer’in dikkatini çekti. Sandıklar açılınca Hacer bir çılgılık kopardı:

– Abla baksana bunlar yanlış yere gelmiş. Bize boş fişek gelmesi lâzım... Bunların hepsi dolu...

Zeynep de sandıktakileri görünce şaşırıldı.

– İnşallah yanlış gelmemiştir. Ama bu kadar sandık geldiğine göre mutlaka bir bildikleri vardır. Şimdi Osman Dede gelince ondan ne olduğunu öğreniriz.

– Osman Dede sandıkların içeri taşınmasına yardım etti. Zeynep ve Hacer hemen fişekleri sormaya başladı.

– Osman Dede, biz boş fişekleri dolduruyoruz, ama bunların hepsi dolu. Bunlar neden geldi?

İhtiyar adam derin bir iç çekti. Bembeyaz sakallarını sıvazladı. Fesini kaldırıp saçını kaşıdı.

– Denize düşen yılanı sarılır çocuklar. Bu fişeklerin gelmesi çaresizliğimizin resminden başka bir şey değildir.

Zeynep ve Hacer, Osman Dede’nin dediklerinden bir şey anlamadı. Hacer:

– Osman Dede, bu fişekler niye geldi diye sorduk, sen denizden, yılandan bahsediyorsun, deyince Osman Dede’yi bir gülmedir aldı.

– İlahi Hacer, çok âlemsin. Çocuklar, bu mermiler Ermenilerle ve Fransızlarla yapılan savaşlarda ele geçen ganimetlerden. Bir kısmı da İstanbul’dan kaçırılan mühimattan.

– İstanbul’dan mühimmat mı kaçırılıyor?

– Hem de ne fedakarlıklarla bilseniz. Bin bir meşakkatle. Bu sandıklar gibi daha yüzlercesi var. Nereden baksanız yirmi binden fazla mermi var elimizde, lakin bir işe yaramıyor.

– Neden yaramasın ki Osman Dede. Tüfeklere konulunca ateş etmiyor mu?

– Etmez Zeynep.

– Allah Allah, neden hepsi mermi değil mi?

– Yahu sen de bir rahatlık vermedin kızım. İki lafı bir araya getirme müsaade etmiyorsun. Hepsi mermi hepsi ateş eder dersen ‘Kuşların kanatları var uçuyorlar, o zaman tavukların kanatları var onlar da uçsun.’ demek gibi olur Zeynep. Mermilerin hepsi birbirinden farklıdır. Her tüfeğin ayrı mermisi vardır. Bu Ermenilerin mermileri bizim tüfeklere dar gelir, Fransız mermileri de geniş.

– O zaman biz de onlara uygun tüfekler yapalım.

Osman Dede’nin yüzünde acı bir tebessüm belirdi. Derin bir of çekti. Başını salladı.

– İstanbul’da olsaydık bizim okulda yapardık. Hem de en kallavısından yapardık. Yivini öyle bir ayarlardık ki bir mermi ile iki düşman vururdu. Lakin burada bırak tüfek yapmayı fişek dolduracak kadar malzemeyi zor denkleştiriyoruz çocuklar. Biz bu mermileri sökeceğiz, siz de içindeki barutu ve çekirdeği alıp bizim boş kovanlara yerleştireceksiniz.

– Böylece bir sürü mermimiz olacak.

– Aynen öyle. Hadi bakalım çok çene çaldık, şimdi iş zamanı.

– Ama bu iş çok vakit almaz mı?

– Yahu mesai arkadaşlarım çaresiz kaldık diyorum sizin vakitten bahsediyorsunuz. Herkes işinin başına.

Zeynep ve Hacer diğer kadınların yanına gittiler. Yeni gelen mermilerin barutlarını ve çekirdeklerini kovanlara yerleştirmeye başladılar. Zeynep ve Hacer dışında anneleri Saadet Hanım ile komşuları Nuriye Teyze, Fadime Teyze de atölyede çalışıyordu. Çalışma esnasında Hacer, arada bir laf eder, herkesi kahkahaya boğardı.

Kovanları doldururken annesine baktı. Saadet Hanım’ın yakını zor gören gözleri atölyenin loş ışığında daha da görmez oluyor o yüzden mermilere uzaktan bakmak için başını geriye çekiyor, elindekini uzatıyordu.

Sıkıntıdan alınına boncuk boncuk biriken terleri başındaki yazmanın ucuyla siliyordu. Arada bir La havle çekiyordu kimselere hissettirmeden. Belli ki şeytan onu Allah'a isyan ettirmek için tahrik ediyor, aklına olmadık şeyler getiriyordu. La havle ile şeytanın bütün fısıltılarını susturdu: "La havle vela kuvvete illa billâh / Allah'ım benim kuvvetim kalmadı, her şey senin elindedir."

Hacer, annesinin simasına yansıyan sıkıntılarını dağıtmak için barutları kovanlara yerleştirirken ortaya bir laf attı:

– Anne.

– Efendim kızım.

– Bu mermi doldurma işi neye benziyor biliyor musun?

– Bilmiyorum, neye benziyor?

– Mantı kapatmaya. Mantı kapatırken de hep beraber böyle toplanmıyor muyuz? Farz edelim çok misafir gelecek mantı kapatıyoruz.

Herkes gülmeye başladı. Fadime Teyze,

– Kız nereden buluyorsun bu lâfları, diye Hacer'e takıldı.

Annesi tebessüm etti.

– Kız, biz mantıyı misafirler için kapatırız, bu mermi mantıları, misafirin davetsiz olanı için anlamadın mı?

Gülme seslerinin artması üzerine Osman Dede, başını torna tezgâhından kaldırıp onlara baktı. Kendilerine bakıldığını görünce hemen sustular ve işlerine koyuldular.

Bazen Osman Dede tren istasyonuna giderek gelen giden cephanelere bakardı. O zaman atölye kadınlara kalırdı.

Bir tanesinin "Bu savaş ne vakit bitecek?" diye dert yanması ile atölyeyi bir matem havası kaplar, gönüllerdeki yara kanamaya başladılar. O vakit Saadet Hanım'ın da, Nuriye Teyze'nin de, Fadime Teyze'nin de gözleri dolardı. Kolay değildi bu, aylardır yarı aç yarı tok yaşıyorlardı. Başlarına ne geleceğini tahmin bile edemiyorlardı. Ankara'da kadın nüfus erkek nüfusun neredeyse üç katına çıkmıştı. Gidenlerin çoğundan

haber alınamıyordu. Bir uzun tünelde gece yol alan yolcu gibiydiler. Bir ateşböceği kadar dahi ışık yoktu.

Atölyenin içinde bunlar yaşanırken dışında da apayrı bir destan yazılıyordu. İstanbul'daki depolardan kaçırılan silâh ve cepbane İnebolu'ya kadar küçük teknelerle taşınıyordu. Karadeniz'in hırçın sularını yara yara ilerleyen takalar yüklerini rıhtımda bekleyenlere iletiyor sonra yeniden yola koyuluyordu. Silahların bundan sonra kara yolculuğu başlıyordu, karayolu çetin imtihandı.

Neredeyse tamamını kadınların oluşturduğu kervanlar cephaneyi Ankara'ya taşımak için yola koyuluyordu. Upuzun bir insan seli akıyordu dağlarda. Sanki dev bir kırkayak yürüyormuş gibi birbirlerinden kopmadan ilerliyorlardı. Kağnıları öküzler çekiyordu. Kiminde ise öküz bulunamamış yerine inek koşulmuştu. Yüzlerce kağnının iniltiyi hatırlatan gıcirtıları dağlarda yankılanıyordu, sanki bir millet kendisine edilen zulme karşı için için ağlıyordu.

Kadınların ağır yükten beli bükülmüştü. Kiminin sırtında sarılı bebekleri vardı. Kiminin çamur deryasında kendine yetişmeye çalışan çocukları.

Çocuklar üşüyor, taşlı dikenli, çamurlu yolda çırpınarak ilerlemeye çalışıyordu. Derin derin öksürenler vardı. Bazı çocuklar içten içe ağlıyordu. Belki annelerinin yüreklerine gömdükleri ağıtları onlar hariçten seslendiriyordu.

Yük çok ağırdı. Kimi sandıklarda piyade mermisi vardı kiminde top mermisi. Bir top mermisi yirmi beş kiloydu. Tüfek dolu sandıkları ise yerinden kımıldatmak bile çok zordu. Allah'a sığınarak Küre Dağları'nı aşıyordu kervan. Bir umuda ulaşmak için çırpınan bir turna misali gidiyordu.

Attıkları her adımın düşmana geri adım attıracağına inanıyor, sabırla taşlı, çamurlu yolları aşıyor, ayaza, rüzgâra direniyorlardı. Rabbiyesir duaları ile yürüyorlardı dağlara. "Rabbiyessir velâ tuassir Rabbi temmim bil-hayır/ Rabbim işimi kolaylaştır, güçleştirme, Rabbim bu işi hayırla tamamla."

Yükseklik arttıkça yağmur kara dönüşüyordu. Küre Dağları'nın karlı dik yamaçlarında kendine yol bulan kervan, sabırla tırmanışını

sürdürüyordu. Derin soluk alıp verişler duyuluyordu. Uzaktan bakınca hiçbir heykeltıraşın yapamayacağı, hiçbir ressamın çizemeyeceği bir efsanenin tablosu belirliyordu. Önde beli iki büklüm genç-yaşlı kadınlar, kağnılarına koştukları öküzlerin yularını çekerken arkada minicik çocuklar düşe kalka karda yürüyordu.

Her şey Ankara'ya bir mermi daha fazla taşıma, bir tüfek daha fazla götürme derdiydi. Kağnı iniltilerinden başka ses duyulmuyordu. Arada annelerin çocuklarına seslenişi de olmasa sessizliği yırtacak bir şey yoktu. Çocuklardan kimi soğuğa kızıp kervanın en önünde yürüyor ve arkadan annesinin sesini duyuyordu: "Mustafa çok uzaklaşma beni bekle yavrum." Kimi de geride kalıyor, annesinin kendisini hatırlamasını beklercesine ancak seslenince hızlanıyordu: "Rabia! Hadi kızım mızımız etme de yürü. Hadi canım az kaldı."

Kağnıların getirdiği sandıklar, Zeynep'in, Hacer'in, Yusuf'un ve diğer çocukların çalıştıkları atölyelere geliyor burada kimi tamir ediliyor, kimine bakım yapılıyordu. Hummalı bir çalışma ile atölyeden cepheye silah yapılıyor ve mevzideki Mehmetçik'e bir mektup gibi gönderiliyordu. Bir gönül hattı kurulmuştu adeta. Umudun kervanı tekrar yola konuyordu.

Osman Dede, her zaman umutluymuştu. Ordumuzun Eskişehir- Kütahya Savaşlarında mağlûp olmasına Ankara'nın tehdit edilmesine aldırılmıyordu. O her vakit bardağın dolu tarafına bakmasını bilirdi. Atölyedekilere yüksek sesle konuşmaya başladı:

"Allahu Teâlâ'nın izniyle her şey iyi gidiyor. Ordumuz küçük bir mağlûbiyet almıştı, ama şimdi vaziyet farklı. Meclis-i Mebusan Reisi Mustafa Kemal Paşa başkomutan olmuş, ordunun başına bizzat geçmiş. Paşanın Çanakkale'de muvaffakiyetlerini bilmeyen yoktur. Evvelallah ordumuz kıymetli kumandanların elindedir. Sakarya Nehri'ne çok kan döküleceğe benzer. Bizler ordumuzun muzafferiyeti için dua edelim ve her gün biraz daha fazla çalışmaya gayret edelim. Göreceksiniz Hak Teala sizin samimi emeklerinizin hürmetine İslam yurdunun düşman çizmeleri altında çiğnenmesine müsaade etmeyecektir."

Elleri yüzleri kir pas içindeki çalışanlar büyük bir heyecanla sarıldılar işlerine. Bembeyaz örtüleri içindeki kadınlar ve kızlar yüzlerine

bulaşan karalarla zencileri andırıyordu. Birbirlerine arada “Bacı kalfa” diyerek takılıyorlardı.

Osman Dede ve Yunus, tornada kovan yontma işini yaptıktan sonra yorulduklarından mola verdiler. Dede, her molada olduğu gibi geriye doğru gerildi, boynunu sağa sola devirdi. Torna tezgahının yanındaki taburelere oturdular. Yunus yapılan işin yavaşlığından endişeliydi.

– Osman Dede, bu işler çok vakit alıyor, yakında büyük savaş çıkacak diyorsun bu kadar top mermisi ile savaş kazanılır mı?

– Evladım biz bize düşen vazifeyi ifa ederiz. Gerisini Rabb'imize bırakırız. Bugün bir tek merminin dahi kıymeti vardır. O yüzden müteessir olma. Hem bir biz değiliz ki kaç tane atölye çalışıyor. Allah samimi niyetle çalışan hangi kulunun yüzüne bakmamış. Bizim de yüzümüze bakacak elbet. Düşünme bunları, dikkatini işine ver.

– İnşallah dede. Osman Dede bir şey soracağım, hep savaştan, top-tan, mermiden anlatıyorsun da hiç kendinden bahsetmiyorsun. Hep yalnız mı yaşarsın, kimin kimsen, çoluk çocuğun yok mu?

İhtiyar adam derin bir of çekti, fesini çıkarttı, boynundaki mendilin ucuyla alnından inen terleri sildi. Eline bir çubuk aldı yere manasız şekiller çizdi, belli ki gönlünün bir yerlerine attığı ve üzerini örtmeye çalıştığı hisleri vardı. Başını kaldırdı,

– Allahu Teala bana tam üç tane kız evlat verdi, erkek evlat vermedi Yusuf. Çok dua ettim. En sonunda dualarım kabul oldu bir oğlum dünyaya geldi. Onun doğumu esnasında hanımım şehit oldu. Ondan sonra da hiç evlenmedim. Kızlarım ihtiyacımı görürdü. Büyük kızlar küçüğe bakıyordu, lakin onlar da çocuktü. Ben işe giderdim. Kızlarımdan en küçüğü üç yaşındayken bahçede bir akrep sokmuş, ablaları oyuna dalmış ne olduğunu bile anlamamışlar. Konu komşunun da haberi olmamış. Akşam geldiğimde çocukcağız iyice fenalaşmıştı, hekime koştum lakin kurtaramadık. Diğer kızlar da gelin gitti.

– Peki ya oğlun?

– Oğlum da cepheye gitti.

– Hiç haber almadın mı?

– Aylarca ne haberi geldi ne mektubu. Cepheden bir tek selamı geldi, izne gelen bir arkadaşıyla gönderdiği o kadar.

– Sonra...

– Sonra da başkumandanlık vekâletinden bir kâğıt elime ulaştı. “Oğlun şehit oldu.” dediler.

Osman Dede son sözleri söylerken sesi titredi. Başı öne düştü, usulca ağlamaya başladı. Yusuf sorduğu suale pişman oldu. Bir müddet sonra toparlanan Osman Dede sözlerini sürdürdü:

– Benim yaşım yetmiş geçti oğul. Gözlerim iyi görmez oldu. Ben altı padişah gördüm. Büyük ordular gördüm, harpler gördüm. Lâkin “Büyük Harp” gibi bir harp ne gördüm, ne duydum, ne okudum. Harp, harp değil sanki bir kıyamet koptu. Memleket kızgın alevler içinde kaldı. Şimdi onu söndürmek derdiyle çırpınıyoruz. Lâkin insan bu ateşe bu memleketi niye düşürdüler diye düşünmeden edemiyor. Kastettiğim şimdiki yangın değil. Zira bu yangın o büyük yangının artığıdır. Evin büyük kısmı yandı, gerisini kurtarma çabasıdır bizinkisi. Allah mahcup etmeye.

– Âmin dede.

Osman Dede, elinin tersiyle gözüne misafir olan yaşları uğurladı.

– Haydi bakalım Yusuf, konuşma vakti değil, çalışma vakti.

Bu arada Sakarya’da yirmi iki gün yirmi iki gece devam eden dünya tarihinin en uzun meydan muharebesi, zaferle neticelenmişti. Havadis, atölyeyi bayram yerine çevirdi, herkesi sevince boğdu. Bu zaferde kendilerinin az da olsa bir katkılarının olduğunu bilmek, çocukları çok mutlu kılmıştı.

Bundan sonraki çabaları düşmana son taarruz için olacaktı.

Sakarya’da düşman askerleri geriye çekilmeye mecbur edilmişti. Çekilen düşman kuvvetlerini kovalayanlardan Yüzbaşı Rahmi Bey (Apak) İnegöl kasabasına kadar düşmanla herhangi bir temas sağlayamadı.

İnegöl'e girdiklerinde caddelerin sokakların bomboş olması dikkatlerini çekti, yüzbaşı yanındaki emir subayına: "Bu sessizlik hayra alamet değil." dedi. Şehirde hayat belirtisi yoktu, in cin top oynuyordu. Akıllara düşmanın çekilirken büyük bir katliam yaptığı endişesi geldi.

Atlılar İnegöl sokaklarında yürürken perdelerde kıpırdanmalar oldu. Sonra açılan pencerelerden hasret kokulu haykırışlar duyuldu:

– Askerimiz gelmiş, askerimiz gelmiş! Yaşasın!

– Elhamdulillah... Şükür Ya Rabbi.

Önde yüzbaşı arkada maiyeti, dörtlü İnegöl sokaklarından geçerken, belediye binasının önündeki meydana, dinlenmekte olan bir Yunan piyade bölüğüne rastladılar. Düşman karşısında Türk askerini görünce panikle rastgele ateşe başlayıp sokaklara kaçıştı.

Rahmi Bey ve askerleri kendilerini atlardan yere attılar. Hızlıca sürünerek belediye binasının girişindeki sütunların arkasına siper aldılar. Çatışma şiddetlenmişti, birbirine doğrultulmuş namlular arasındaki mesafe onbeş adımdan fazla değildi.

Yunanlılar bir süre çatışsa da Sakarya'daki şoku atlatamadıkları belli oluyordu. Karşılarındaki askerin ısrarla cenk ettiğini görünce birbirlerini ezercesine kaçmaya başladılar.

Rahmi Yüzbaşı'nın yaveri Vanlı Selahaddin'in tepesi attı. "Kumandanım bana müsaade..." diyerek sütunun arkasından ok gibi fırladı. Barut kesilmişti, "Bre yettiniz gayri!" haykırışıyla peşlerine düştü, bir Türk askeri, önüne onlarca Yunan'ı katmış koşuyordu. Düşman çil yavrusu gibi kaçıyordu. Geri dönüp de Selahaddin'e nişan alsalar belki çok kolay öldürebilirlerdi, lakin Selahaddin'in kalın tok sesi karşısında akıllarına kaçırmaktan başka bir şey gelmiyordu. Vanlı asker Yunanlılardan bir tanesine yetişti ve yakaladı, elinden tüfeğini aldı, esir etti. Diğerleri zoru görünce tabanları yağladı.

İnegöl'den yangından kaçarcasına ayrıldılar. Kaçanları gören İnegöllü kadınlar, düşmanların başına evlerin pencerelerinden, damlarından testi ve saksı attı, onları çiçeklerle (!) uğurladılar.

Yüzbaşı Rahmi, İnegöl sokaklarında dolaşırken sessizlik çarşafının bir çılgılla yırtıldığına gördü. Hayatı boyunca unutamayacağı bir manzaraya şahit oldu. Sarı saçlı, ak yüzlü bir çocuk elinde baltayla evinden çıkan bir düşman askerini kovalıyordu.

Meğer düşman askeri çocuğun evine girmiş, silahını üzerlerine doğrultmuş, hane halkının namusuna göz dikmiş, annesi ve ablasına saldırmaya yeltenmiş, evin küçük oğlu arka bahçeden baltayı kaptığı gibi üzerine yürümüş.

Düşman eri elinde silahıyla kaçıyor, İnegöllü yiğit çocuk, baltayla onu takip ediyordu. Kaçan düşman bir an durup da arkasına dönse kendinden en az on yaş küçük çocuğa tüfeğini doğrultsa kurşundan süngü ile dahi öldürebilirdi. Lakin bıçağın kemiğe dayandığı andı; kan beynine sıçramış çocuğun, top sesi gibi gürleyişi karşısında değil bir askerin, bir bölüğün durmasına dahi imkân yoktu. Düşmanın aklına kaçmaktan başka çare, çocuğun aklına onu yakalamaktan başka bir şey gelmiyordu.

İnegöl'ün taşlı sokaklarında koşuşturma bir süre devam etti. Rahmi Bey düşmanın çocuğa bir zararı dokunmasın diye revolverini eline aldı. Çocuk olanca kuvvetiyle koştu, çelimsiz bacaklarına kuvvet gelmişti. Bir müddet sonra düşman askerine yetişti, baltasını kaldırdı ve indirdi. Genç yüzbaşı, namusuna ve vatanına göz dikene karşı bir Anadolu çocuğunun şahlanışına şahit oldu.

Rahmi Yüzbaşı bir çocuğun kahramanlığına şahit olurken bir çocuğun da nankörlüğünü görecekti. Uşak taraflarına giderken üç esirin yakalandığını haber ettiler, getirilmelerini emretti. Esirler bir süre sonra huzuruna çıkartıldı. Yüzbaşı, Yunan askerlerine bakınca gözlerine inanamadı. Esirlerin biri Edirne'de gittiği berberin Rum çırağı Mihal'di.

- Mihal...
- Kumandanım...
- Sen neden buradasın?
- Kumandanım ben bir hata ettim, affedin.

– Sen bizim Berber Abdullah Usta'nın dükkanında çalışmıyor muydun.

– Doğrudur kumandanım.

– Rum olduğun için bizden bir kötülük gördün mü?

Mihal başını önüne eğdi. Kulaklarına kadar kızarmıştı. Cevap veremedi, sadece başını hayır manasında iki yana salladı.

– Dininden dolayı aşağılandığın, hakarete maruz kaldığın oldu mu?

– Hayır.

– Kilise yerine zorla camiye götürüldün mü?

– Hayır kumandanım.

– Peki kiliseye gitmene mani bir hâl şimdiye dek hiç vuku buldu mu?

– Yok kumandanım.

– Bizden bir zarar görmedin de bize niye kurşun sıkarsın çocuk!

– Şeytana uydum...

– Bu kadar mı?

– Yunan ordusunun ihtiyacı varmış dediler, savaşa katılırsam çok zengin olacağımı, zaten Osmanlı'nın yıkılmak üzere olduğunu söylediler, Türklerin tıraşı ile uğraşacağıma başının çaresine bakayım dedim.

– Demek Devlet-i Aliyye yıkılacak sen de başının çaresine bakacaktın. Ölmüş atın başında toplanan kargalar misali. Peki hiç askerimizi şehit ettin mi?

Mihal yine cevap veremedi. Önüne baktı. Sadece başını salladı ve titreyen eliyle dört işareti yaptı.

Dört askeri şehit eden bir nanköre bakan yüzbaşı son sözünü söyledi:

– Herkes yaptığının bedelini öder Mihal.

Mihal kumandanın ayağına kapanarak yalvarmaya başladı.

– Ne olur kumandanım, beni kurtarın!

Yüzbaşı gelen askerlere:

– Götürün bunları! Şunu tanırım Osmanlı vatandaşıdır, Yunan askeri değildir, diğerlerinden ayırın. Harp esiri olarak değil, memleketine ihanet eden mücrim olarak muamele görecek.

Esirler alaya gönderildi. Belki iki çocuk da aynı yaşta idi, biri vatani namusu için gözünü kırpmadan balta ile düşmana girişiyordu biri ganimetten pay almak için Müslümanlara ihanet ediyor dört Mehmetçik'in kanına giriyordu.

* * *

Büyük Taarruz'un hazırlıkları süratle devam ediyordu. Cepheden süvarilerin atları için nala ihtiyaç olduğu haberi geldi. Osman Dede, kara kara düşünerek bir çıkar yol bulmaya çalıştı.

Top, tüfek, mermi, fişek olsa anlardı, at nalı yapmak silahlara nazaran daha basit bir iş gibi gözüküyordu. Birkaç deneme yaptı, muvaffak olamadı. "Her zanaatın bir erbabı var, bu iş beni aşılıyor." diyerek nalbant bulma derdine düştü.

Ankara kazan, Osman Dede kepçe, kapı kapı dolaşarak nalbant sor-du. Genç bir usta bulmak ne mümkün. Kimi kendiyile yaşıt kimi daha da ihtiyar ustalar getirdi ve nal imalatı başlandı. İyi görmeyen gözleri ile bir zaferin ışığını görmek isteyen ihtiyar ustalar, Ankara Garı'ndan toplanan hurda demirleri nal yapmak için azimle işe sarıldı.

* * *

Yunanlıların Anadolu'da pervasızca işgalinin müsebbibi İngilizlerdi. Kimse Yunanlıların tek başlarına böyle bir işe kalkışamayacağını biliyordu. Lakin işin rengi İngilizlerin de keyfini kaçırarak cins-tendi.

Çok uzaklarda İngiliz Harbiye Bakanı Winston S. Churchill, Yunan Başbakanı Venizelos'la konuşuyordu. Denizcilik bakanlığındaki parlak kariyeri Gelibolu'da yerle bir olan bakan, eski acısıyla Ege'deki Yunan ordusunu kastederek Yunan başbakana bir soru yöneltti:

"Sayın başbakan, barbarca şartlar altında döğüşen perişan kılıklı bir avuç Türk, ağır masraflara mal olan çok sayıdaki denizaşırı birliklerin

uzun süre iâşesini zorunlu kılabilir. Bu onlara hiçbir şeye mal olmaz. fakat siz bu masraflara ne kadar dayanabilirsiniz?”

Venizelos cevap bulmaya çalışsın, Anadolu’da “barbarca şartlar altında döğüşen perişan kılıklı bir avuç” vatan delisi, memleketleri, mukaddesatları için herşeyi göze almış cenk ediyordu.

* * *

Kovanlar, mermiler, fişekler, tüfekler, süngüler, nallar içinde günler gelip geçiyordu. Ankara’daki imalât-ı harbiye atölyelerinin ünü kısa zamanda yayıldı. 22 Mart 1922’de Azerbaycan’ın Türkiye Büyükelçisi İbrahim Abilof, imalâthaneye geldi. En küçüğü on, en büyüğü yetmiş beş yaşında olan çoğu kadın ve çocuklardan müteşekkil vatan sevdalılarını gördü. Ak sakallı Osman Dede’nin yanına vardı. Osman Dede dili ile üst dudağını tutarak tornadaki tüfek namlusuyla uğraşıyordu. İşine o kadar dalmıştı ki büyükelçinin yanına geldiğini geç fark etti:

- Kolay gelsin.
- Sağ ol beyim. Hoş geldin.
- Ne yapıyorsun dede?

Osman Dede tornadan başını kaldırdı, elinin tersiyle alnına biriken teri sildi. Tüfekleri göstererek,

– Bunlar eski makineli tüfekler. Tamir edip cepheye gönderiyoruz, dedi.

- Bu derece teknik tamir yapacak kadar bilgiyi nereden öğrendiniz?
- Beyim ben İmalat-ı Harbiye eski hocalarından Esad oğlu Osman.
- Memnun oldum, şimdi işin sırrını öğrendim.
- Elimiz tutarken bir işe yaramaya çalışıyoruz beyim.
- Çocuğun var mı dede?
- Vardı... Lakin cephede şehit oldu.

Büyükelçi ihtiyar adamın acı hatıralarını zihninde yeniden canlandırmak istemedi, konuyu değıştirdi:

– Siz askere gittiniz mi?

– Ben askerlik edeli çok oldu. Abdülhamid Han Hazretleri tahtı saltanatında iken askerdeydim. Henüz bu son harbe gitmedim. Ama lazım olursa hemen hazırım.

– Kaç yaşındasın?

– Birkaç sene evvel yetmiş idim. Sonra daha hesap etmez oldum.

Büyükelçi tebessüm etti. Elini ihtiyar adamın omzuna koydu.

– Savaşmak için ihtiyar değil misin dede?

– Bu toprakların muhafazası mevzubahis oldu mu ihtiyara gence bakılmaz beyim. Vazife terettüp ederse tereddüt etmek Müslüman’a yakışmaz.

Azerî elçi, elleri yüzleri kirli, yürekleri tertemiz insanlara baktı. Kimi mengenede fişek sıkıyor, kimi torna tezgâhında kovan yontuyor kimi boş kovanlara barut dolduruyor, kimi tamamlanan mermileri sandıklara yerleştiriyordu. Abilof yapılanlara hayran kaldı ve dudaklarından bir cümle döküldü: “Bu millet ölmez, öldürülemez.”

Atölyede gördüklerinden çok etkilenen genç sefir, o günlerde doğan kızına Anadolu hareketine duyduğu hayranlıktan dolayı “Anadolu” ismini verdi.

SİPER İÇİNDE GELİNCİK AÇTI

Sarıkamış faciası sonrasıydı. Umudun yeisle cenk ettiği zor günlerdi. Oysa her şey ne büyük hayallerle başlamıştı. Osmanlı Üçüncü Ordusu Kafkas Cephesi'nde Ruslarla savaşıyordu. Erzurum'dan yürüyecek ordu, Rusların elindeki stratejik Sarıkamış ve Kars'ı alıp Tiflis'e kadar ilerleyecekti. Zaten Sarıkamış düşünce Ruslar kaçacak delik arayacaktı, bir de Orta Asya'daki soydaşların desteği alındı mı Rusya'nın yıkılması içten bile değildi. Kimileri Balkan Savaşı'nda Batı'da kaybettirdikleri toprakları Doğu'da kazanma derdindeydi, kimileri Allahuekber Dağları'nda bir buçuk metre kar içinde donmamanın...

Cepheye erzak ve mühimmat taşıyan üç geminin Karadeniz'de Rus donanmasıyla batırılması felaketin ilk ayak sesleriydi. Simalardaki hüznün kaynağı "Karadeniz'de gemilerin mi battı" deyimine verilecek cevapta saklıydı. Evet Karadeniz'de gemilerim battı. Bahrisiyah'ta kaybedilen her sefine, eldeyen kaybedilen bir defineye dönüşüyordu. Gemiler Karadeniz'de batıyordu Mehmetçik kar denizinde.

Ordu, taarruz emri gereği Ruslarla yaptığı üç meydan muharebesini de kazandı. Bu arada menfi haberler üst üste gelmeye başladı. Önce ordu kumandanı, galip gelen orduyu yeterli hazırlığı olmadığı için geri çekti. İstanbul'dan bu ricata büyük tepki geldi. Kumandan da ardından istifa etti. Çok tecrübeli, bölgeyi iyi tanıyan, Ruslarla defalarca savaşmış bir kumandanın görevini bırakması orduyu felakete götüren adımların bir diğeri oldu.

Başkumandan vekili İstanbul'dan gelerek ordu kumandanlığını üstlendi. Rütbesi yüksekti, tecrübesi düşük. Bir yandan Ruslarla bir yandan da şiddetli kışla çetin bir harp başladı. Ordunun Onuncu Kolordu'sunun bir başka tecrübesiz kumandanı taarruz planına aykırı

olarak yürüyüş rotasını değiştirdi. Felakete giden bir adım daha atılıyordu. Ordu kendini Allahuekber Dağları'nın eteklerinde buldu. Planda bu dağa tırmanmak yoktu, ama başka çare de kalmamıştı. Aralık ayının son günlerinde kolordu Allahuekber'e tırmanmaya başladı. Kolordu dağlarda kırılırken öte taraftan ilerleyen Dokuzuncu Kolordu da kayıp vere vere Sarıkamış'a girmeye çalışıyordu.

* * *

Bu arada yürek burkan hadiseler oluyordu. Erzurum Valisi Tahsin Bey, cephedeki asker için topladığı 150 ton erzakı nakledecek bir vasıta bulamamıştı. Başkumandanlık nakliyenin halkın sırtında yapılmasını emretti. Vali, emri uygulamada acele etti ve 90-95 km. mesafeye cepheye gidecek erzakın menzilden menzile halk tarafından taşınacağını bildirdi. Halk, dul kadınlar, eli bastonlu ihtiyarlar ve çocuklardan başkası değildi.

Malzemeyi çocukların taşınması emredildi. Yük, çocukların taşınması için ağırdı. Bir çözüm bulundu, otuzar kiloluk torbalar yapılarak okul çağındaki küçük çocukların sırtlarına yüklendi. Minik sırtlarda, minik ellerin tuttuğu ağır yükler bir cephenin lojistik ihtiyacını karşılıyordu. Çocuklar düşe kalka, paytak adımlarla yola çıktı. Sırtlarında kendileri kadar torbalarla bir karınca sürüsünü andırıyorlardı. Kafile hükümet konağı önünden giderken çocukların hâlini gören herkes ağlıyordu.

Benzer bir manzara da Van'da yaşanmıştı. İran sınırında Ruslarla çarpışan jandarma tümeni, cephanesi tükenince, şehirden yardım istemiş, askerlik yaşındaki bütün erkeklerin cepheye olmasından dolayı tümene cephaneyi götürme işi yine okul çağındaki çocuklara kalmıştı. Yüz yirmi yiğit çocuk seçilmişti taşıma işi için, yüz yirmi dev yürek... Mermiler torbalara konulmuştu ve torbalar çocukların sırtlarına...

Yanlarında göz kulak olması için on sekiz jandarma olduğu halde yola çıkmışlardı. Hava soğuk, Çuh Dağı tipiliydi. Çocukların kafilesinden uzun süre haber alınmaması üzerine Van'dakiler aramaya çıkmış ve tarihin en acı manzaralarından birinin kar üzerine işlenmiş olduğunu görmüşlerdi. Çocukların seksen ikisi ve jandarmaların onu Cennet'e kanatlanmıştı.

Geriye kalanları kurtarmak için büyük bir çalışma başlamış, lakin uzun süre kar altında kalmış olan çocuklarının çoğu iyileşememiş birkaç hafta içinde onlar da arkadaşlarının yanına varmışlardı. Yüz yirmi çocuğun destanını kendilerinden sonraki nesillere anlatacak yirmi iki arkadaşları kalmıştı geriye. Onları da Sarıkamış Harekatı beklemekteydi.

* * *

Allahuekber Dağlarında adım başı kristal şehit cenazeleri görülüyordu. Kolordu dağlarda kırıla kırıla şehre girmeye muvaffak oldu. Lakin Ruslar hazırlıklarını çoktan yapmıştı. Şehre giren, günlerdir aç ve uykusuz az sayıdaki asker elinden geleni yaparak savaşa tutuştu. Netice hüsrandı. Bütün çabalar neticesiz kaldı. O dönemde Rusların elinde olan Sarıkamış'ı ele geçirmek mümkün olmadı. Sarıkamış'a yapılan harekât bir yığın sebepten dolayı bozgunla neticelenmişti. Kimse bozgunun sebebini düşünecek halde değildi, bundan sonrasını kurtarmak için bir seferberlik başladı.

Bozgun sadece bir ordunun bir savaşı kaybedişi değildi. Bölgenin muhafazasından mesul Üçüncü Ordu'nun erimiş olması Ermenilere, Müslüman köylerinde katliam yapmaları için cesaret; Ruslara ilerlemek için büyük bir fırsat vermişti.

* * *

O günlerde Ardahan'da yaşananlar yürekleri dağlar. İhtiyar, kadın ve çocuk yüzlerce Müslüman'ı, Halil Efendi Camii'ne dolduran Ermeniler caminin demir kapısını zincirlerle bağlar. Ardından da pencerelerden içeri ateş atarlar. Camideki insanlar kapıya yüklenirler kilitlidir, pencereler demirli. Ateş ve duman arasında bir de panik başlar ve "Ya Allah, Ya Allah!" sesleriyle Allah'a yürürler.

Haykırışları semada yankılanır. Camideki cenazelerden çıkan kan, ve yağ küçük bir dere gibi demir kapının altından sızar, yüzlerce metre ilerler. Ardahan'a gelenleri önce kesif bir yanık kokusu karşılar sonra da yanmış bir cami ve camiden çıkan bir kan deresi... Artık Halil Efendi Camii'ne kimse o adı vermez. Yürekleri yakan hadiseyi hatırlatsın diye Yanık Camii derler. Sonra başkaları da yanmasın diye...

* * *

Ruslar hiçbir direnişle karşılaşmadan Erzurum yakınlarına kadar geldi. Erzurum tehdit altındaydı. Şehrin düşmesi an meselesiydi. Erzurum, Üçüncü Ordu'nun merkeziydi, şehrin kaybı demek Üçüncü Ordu'nun elinde kalan cephanenin de Rusların eline geçmesi demekti.

Küçük Kerim, büyüklerin sözlerinden ne olup bittiğini öğrenmeye çalışıyordu. Anlatılanlara bakılırsa büyük bir tehlike altındaydılar.

Evlerinin önünde iki Osmanlı subayı konuşuyordu. Evin küçük penceresine çıkarak konuşulanları dinlemeye başladı. Subaylar endişeliydi.

– Ruslar kendi silahımızla bizi vurabilir.

– Evet doğru söylüyorsunuz.

– Bu yüzden cephaneliğin derhal patlatılması gerekir. Gerçi biz bu cephaneyi toplamak için o kadar emek harcadık masraf yaptık, ama düşmanın eline geçerse çok daha tehlikeli olur.

– Haklısınız.

– Kendi silahımızı imha ediyoruz ya sanki içimde bir şeyler imha oluyor.

– İnşallah bu günler de geçecek kumandanım.

– İnşallah. Bu civar hanelerdeki herkes alacağını alsın ve çok acele boşaltsın. İnfilakın şiddeti haneleri tahrip eder.

– Emredersiniz kumandanım.

Cephaneliğin patlatılması kararı alınmıştı. Başta Kerimlerin evi olmak üzere Üçüncü Ordu Cephaneliği'nin yakınındaki bütün evler boşaltılacaktı.

Askerler “Herkes hanesini boşaltsın. Cephanelik infilak ettirilecek. Evlerinizi terk edin ve uzakta durun!” diye bağıryorlardı. Kerim'in annesi alelâcele evden aldığı birkaç parça eşyayla oğlunun ve küçük kızının elinden tutarak dışarı çıktı. Diğer komşular da yatak yorgan ve mutfak eşyalarını apar topar dışarı çıkırdılar.

Askerler yüksek sesle ihtar etmeye devam ediyordu: “Herkes evini boşaltsın. Cephanelik infilak ettirilecek. Sakın evlerinize girmeyin, uzakta durun!”

Kerim, olanları tam anlamamıştı. “Cephanelikteki silahları alıp Ruslara karşı savaşırsak daha iyi olmaz mı?” diye düşünüyordu.

Askerler hızla cephaneliğe girip taşıyabilecekleri silahlardan kuşandı. Mermiler, tüfekler, kasaturalar aldılar. Top gibi ağır silahları hemen götürmeleri mümkün değildi. Onları bıraktılar.

Ardından iki asker ellerinde uzun bir makara ile cephanelikten çıktı. Makaradaki şeridi daha da uzattılar sonra da ucuna ateş yaktılar. “Herkes çekilsin!” diye bağırdılar, kendileri de koşarak uzaklaştılar.

Kerim uzaktan cephaneliğe bakıyordu. Bir süre sonra şiddetli bir infilak oldu. Göğe doğru büyük bir alev topu yükseldi. O patlamayı diğer patlamalar takip etti. Cephanelik patlamış mısır dolu bir tencere gibi ardı ardına patlıyordu. Kulakları sağır edercesine şiddetli sesler çıkıyordu. Sanki deponun altından bir yanardağ doğmuş etrafa lavlar püskürtüyordu.

İhtiyar kumandan cephaneliğe bakarken ağlıyordu. Sonra gözyaşlarını silerek askerlerinin başına geçti.

Patlamalar bir süre sonra fasilalar vermeye başladı. Bir devin can çekişi gibiydi cephanelik. En son infilak da olduktan sonra büyük patlamalar yerini derin sükûta bıraktı. Duman ve barut kokusu kaldı yadigar. Kimse cephaneliği yaklaştırmadı. Bir müddet sonra duman da çekip gidince perde kalkmış; acı, sahne almıştı.

Cephanelik yakınlarındaki bütün evler yerle bir olmuştu. Kerim, evlerinin yıkılmış olduğunu fark etti. Patlamalar sona erince evlerinin enkazının yanına vardılar. İçinden “Babam nasıl olsa evimizi bir daha yapar.” diye düşündü, sonra babasının askere gittiği aklına geldi. Ne yapacaklardı. Annesinin ağladığını fark etti. Annesi ise gözyaşlarını oğlunun görmemesi için peçesiyle kapatıyor, başını çeviriyordu. Lakin ağaran baş, ağlayan göz gizlenemezdi. Çocuklar olanların farkındaydı, anneleri imtihan vakti olduğunun. Tahammül olacaktı, itaat olacaktı, tevekkül olacaktı, lakin isyan olmayacaktı.

Kerim sekiz yaşındaydı ve olanların farkındaydı. Büyük emeklerle kurdukları evleri yerle bir olmuştu. Kerpiç yıkıntısının bir kenarına

oturan Kerim, başını kenetlenmiş ellerinin üzerine dayadı, üzgün üzgün etrafa baktı. Tahta atının yıkıntılar arasında durduğunu gördü, canı sıkındı, oyuncak düşünemezdi. Komşularına baktı kimi yıkıntılar içinden bir şeyler kurtarma telaşındaydı, kimi evlerin sağlam kalmış taraflarında oturmanın.

Kerim, evi kendisinin yapabileceğini düşündü. Bir keresinde kerpiç yapılırken görmüştü. Toprağa su katıp ayaklarıyla çigniyor çamur yapıyorlar, içine saman atıp, kalıba döküyorlar sonra da kurumaya bırakıyorlardı. Kuruduktan sonra da çamurla birbirine tutturup üst üste koyarak duvar örüyorlardı.

Hiç ev yapan çocuk görmemişti. Sonra düşüncesinden vazgeçti. Kısa boyuyla bir ev inşa edebileceğini sanmıyordu. Etse bile kendi boyunda olurdu, annesi giremezdi. Annesine döndü:

– Şimdi ne yapacağız anne?

Annesi örtüsünün ucuyla gözyaşlarını sildi ve zorla gülümsemeye çalışarak, Kerim'e cevap verdi:

– Allah büyüktür yavrum. Zaten havalar ısınmaya başladı. Ben içerden birkaç yorgan yastık çıkartırım. Burada yatarız olur mu? Hani köydeki gibi.

– Her zaman mı dışarıda yatacağız?

– Yok Kerim. Savaş bitsin, ordumuz muzaffer olsun, baban eve dönsün çok daha iyisini yapar. Merak etme olur mu kuzum.

Kerim annesinin yüz ifadesi ile söylediklerinin çeliştiğini fark etti. Yüzünde umudun zerresi dolaşmıyordu, fakat sözlerinin her hecesi umut doluydu. Annesinin söylediklerine kendisinin de inanmadığını fark etti. Evlerinin olması için bir sürü şeyin olması gerekiyordu.

– Babam gelmeyecek mi anne?

– Baban hâlâ Erzurum'daymış yavrum. Belki vedalaşmaya gelir.

– İnşallah.

Annesi yıkıntılar arasında çocukların üzerlerine örtecek bir şey ararken uzaktan babası görüldü. Üzerinde Osmanlı askerî üniforması vardı.

Kerim “Baba...” diye koşarak sarıldı babasına. O da kucağına alarak sevdi Kerim’i.

Kerim’in babası Fethullah Efendi aslında öğretmendi. Savaş çıktığından beri okullar kapanmıştı. O da askere gönüllü olarak yazılmış, as-teğmen rütbesiyle Osmanlı ordusunda görev almıştı. Fazla vakti yoktu. Enkaz altında bir şeyler arayan karısına yardım etti. Sonra da,

– Benim artık gitmem lazım. Rusların şehre girmesi yakındır. Bizi yakalarlarsa esir ederler, şehri terk edip onlarla dış tarafta savaşaacağız, dedi.

Evi yıkılmış; karısı, iki çocuğu ile ortada kalmıştı. Zaman, evi ve ailesini düşünecek bir zaman değildi. Gitmeliydi. Kerim babasının huyunu bilirdi. Kendisi de vatan için savaşabilirdi.

– Baba ben de geleyim ben de seninle birlikte savaşayım olmaz mı?

– Olmaz Kerim. Sen evin küçük babasınsın. Annen ve bacın sana emanettir. Büyüyünce asker olur düşmanla savaşırısın, ama şimdi olmaz.

– Ama baba...

– Hayır dedim, itiraz kabul etmiyorum.

Deminden beri tozun toprağın içinde eşya arayan Kerim’in annesi evin dışına çıktı. Kaldırım taşları üzerinde iki çocuğu ile birlikte oturdu, eşine baktı:

– Fethullah, bizi bırakıp nereye gidiyorsun?

Fethullah Efendi önüne baktı, derin bir iç geçirdi. Sonra karısına dönerek,

– Ben askerim, vazifem vatan müdafaasıdır, sizi Allah’a emanet ediyorum. Hakkınızı helal edin, diyerek koşarcasına ailesinden ayrıldı.

İçinde fırtınalar kopuyordu, savaş vakti bir kadın iki çocukla yıkık evde ne yapardı bilmiyordu, ama kimseye bir şey söyleyemedi, bir şey sezdirmedi. Bütün gözyaşlarını içine akıtıp yoluna devam etti. Çocuklarının babalarının arkasından salladıkları elleri havada kaldı. Babaları geriye dönüp bakamadan hızla oradan uzaklaştı.

Fethullah Efendi birliği ile birlikte Erzurum'u terk etti. Birlik yol üzerinde bir köyde konakladığında, bir kenara çekilmiş ağlıyordu.

Kerim çok üzülmüştü babasının gittiğine. Annesi ve küçük kardeşiyle bir evin enkazı önünde kalakalmışlardı. Hava gece olunca soğuk oluyordu. Üzerlerine sardıkları iki kat battaniye bile minik bedenleri ısıtmaya yetmiyordu. Derin bir nefes aldığı anda ciğerlerinin üşüdüğünü fark etti. Elleri ve ayakları bileklerine kadar âdeta donmuştu, hiçbir şey hissetmiyordu. Arada kızaran burnunu çekerek etrafa bakıyordu. Erzurum'da herkes kendi derdine düşmüştü. Askerler şehri boşaltırken halk çaresizce başlarına geleceklere bekliyordu. Erzurum kadınlara ve çocuklara kalmıştı.

Kerim, babasının gitmesinden bir gün sonra ordunun ağırlıklarını taşıyan mekkâreci denilen taşıyıcıların evin önünden geçtiğini gördü. Mekkareci; atlar, katırlar ve kağnılarla ordunun geride bıraktıklarını taşıma derdindeydi. En önde atlar onun arkasında katırlar en arkada da kağnılar ilerliyordu. Kerim gidenlerin babasının yanına gideceğini düşündü. İçinden "Babamı bulacağım. Ben de vatan için harp edeceğim." diyerek bir kağnının kenarına gizlice saklandı. Babasının yanında olmak vatan müdafaasında vazife almak istiyordu.

Mekkare çavuşu, Kerim'i fark etmedi. O da şehirden çıkıncaya kadar ortalıkta görünmedi. Kafile Erzurum'u geride bırakıp Ilıca'yı geçince kervandan biri Kerim'i gördü. Çavuş bu davetsiz misafiri görünce şaşırıldı:

– Sen kimsin evlâdım?

– Adım Kerim, Erzurumlu ihtiyat zabıt vekili (asteğmen) Fethullah Efendi'nin oğluyum, dedi.

– Neden bizim peşimizden geldin. Ananın yanında dursaydın ya.

– Hayır, babamı bulmam ve onunla birlikte savaşmam lâzım.

Çavuş kendinden büyük laflar eden çocuğa kızamadı. Erzurum'a geri götürmeyi düşündü, fakat onca yolu zor gelmişlerdi. Hem Ruslar şehre girmiş olabiliirdi. Geri dönemezdi. Bundan sonra geri dönmek intihardan farksız olurdu. Mecburen Kerim'i de yanlarına aldılar.

Sakalikesik köyüne geldiklerinde birliğe yetiştiler. Fethullah Efendi bir köşede mahzun mahzun duruyordu. Derin düşüncelere dalmıştı. İçeri giren mekkâre çavuşu,

– Zabit Vekili Fethullah Efendi’yi arıyorum, deyince birden ayağa kalktı. Mekkârecinin kendisiyle ne işi olacağını düşündü.

– Fethullah Efendi benim. Hayırdır çavuş.

– Hayır inşallah kumandanım. Bir ziyaretçiniz var.

– Kim?

– Oğlunuz. Oğlunuzu getirdik.

Kerim sessizce içeri girdi. Haylaz gözlerle babasına baktı. Fethullah Efendi gördüklerine inanamadı.

Birden Kerim’e doğru koştu ve baba oğul birbirine sarıldılar. Daha sonra Fethullah Efendi, mekkâre çavuşuna döndü:

– Bu çocuğu niye getirdiniz?

– Biz getirmedi kumandanım, onu Erzurum’dan çıkınca kervanda bulduk. Şehre Rus askeri girmiş olduğundan Erzurum’a geri götürüp anasına teslim etmek mümkün olmadı. Biz de beraberimizde getirmek mecburiyetinde kaldık.

– İyi de ben bu çocukla bu harp gününde ne yaparım?

– Bizim yapacak bir şeyimiz yoktu kumandanım. Galiba gizlice peşimize takılmış. Kervana dahil olduğunu Ilıca’ya vardığımızda fark ettik.

– Neyse sen gidebilirsin. Yine de sağ olasın.

– Siz sağ olun kumandanım. Bana müsaade...

Fethullah Efendi ilk defa oğlunu gördüğüne sevinememişti. Gözündeki yaş kurumadan tekrar ağlamaya başladı. Kerim babasına bakıyordu. Bir müddet konuşmadan durdular. Sessizliği Fethullah Efendi bozdu:

– Çocuğum, anandan niçin ayrıldın, ben harp hâlinde seni nasıl taşıyırım.

Kerim kıpkırmızı oldu. Önüne baktı. Titrek bir ses tonuyla konuşmaya başladı:

– Benim de vatan müdafaasına katkım olsun diye geldim baba.

– Ama oğlum senin yaşın çok küçük. Benimle beraber nasıl savaşır-sın, bu ateş altında nasıl durursun.

– Savaşmasam da belki şehit olurum baba. Sen bize şehitliğin çok güzel olduğunu anlatmaz mıydın. Ben de savaşmaya, savaşmasam da şehit olmaya geldim.

Fethullah Efendi bu sözler üzerine bir şey diyemedi. Morali çok bozulmuştu.

– Anan kim bilir seni ne kadar aramış ne kadar merak etmiştir.

Kerim yaptığığın çok doğru bir hareket olmadığını yeni yeni anlıyordu. Mahcup oldu. Büyüklerine danışmadan onların müsaadesini almadan kendi başına bir iş yaptığı için pişman oldu. Annesinin hâlini hiç düşünmemişti. Ne haber vermiş ne de kimseye gittiğini söylemişti. Canı sıkıldı. Kendini bir mengeneyle sıkıştırılmış gibi hissetti.

Babası düşmanla savaşırken kendisinin sadece babasına ayak bağı olacağını biliyordu. Yine de babasıyla olmak güzeldi, hem de asker gibi askerler içinde olmak ve düşmanla harp etmek... İki de bir müddet konuşmadan sessizce beklediler. Yanlarına Rizeli zabıt vekili Ahmed Efendi geldi.

– Hoş geldin uşağım.

– Hoş bulduk.

– Seni haylaz seni... Demek sen de mekkarecilerle birlikte cepheye geldin.

Kerim bir şey diyemedi. Yaptığığın gurur duyacak bir şey olmadığı-nın farkındaydı. Güler yüzlü kumandan sohbetini sürdürdü.

– Adın ne senin?

– Kerim.

– Kaç yaşındasın?

– Sekiz.

– Cepheye olmaktan korkmuyor musun?

- Ben babamın olduğu yerde kimseden korkmam.
- Ama yaşın çok küçük.
- Evet biliyorum.
- Ama sekiz senede seksen senenin işini yapan atalarımız da vardır biliyor musun? Mesela Yavuz Sultan Selim Han, sekiz sene padişahlık yapmış ama seksen senede yapılabilecek işleri başarmıştır.
- Yavuz Sultan Selim Han kim? Padişahımızın dedesi mi?
- Aslında Padişahımız Mehmed Reşad Han'ın dedesi ama büyük büyük büyük dedesi. Dokuzuncu Osmanlı padişahı.
- Ahmed Efendi daha sonra Fethullah Efendi'nin moralinin bozuk olduğunu görünce elini silah arkadaşının omzuna koydu.
- Sıkma canını uşağım.
- Nasıl sıkmam Ahmed. Ben bu halimle kendime zor bakıyorum ona nasıl bakarım.
- Tasalanma çocuk dediğin kızgın tavadaki hamsiden farksızdır, yerinde duramaz.
- İyi de ben bununla burada ne yaparım.
- Yahu müsait bir zamanda Sivas'a gönderip bir yatılı okula yerleştiririz. Orası Erzurum gibi değil, işgale uğramadığından okullar hâlâ açık. Ben altı ay evvel Sivas'tan geçtim oradan biliyorum.
- Bu çocuk Erzurum'dan dışarı ilk defa çıktı, Sivas'a kadar nasıl gönderirim.
- Ne olacak. Savaş bitinceye kadar Sivas'ta okur, sonra -Mevla izin verirse- alır Erzurum'a geri dönersin. Hiç olmazsa okulu aksamamış olur.
- Şu an hiçbir şey düşünmüyorum. Kafam o kadar karışık ki...
- Kerim annenin buraya kaçtığından haberi var mı?
- Yok.
- O zaman Fethullah, ilk olarak zevcene bir mektup yaz ki tasa etmesin. Sonra gün ola harman ola. Olanla ölene çare bulunmaz uşağım.

Artık üzölmekle bir şey değışmeyecek, sakin düşünüp bir hâl çaresine bakmak lâzım.

Arkadaşı ile konuşmak Fethullah Efendi'nin morali biraz düzelmişti. Hemen eline kâğıt kalem aldı ve önce karısına Kerim'in yanına geldiğini bildiren bir mektup karaladı. Ardından da tabur kumandanlığına bir dilekçe yazdı:

“Üçüncü Ordu Kumandanlığına

Oğlum Kerim Efendi, mekkârecilerle birlikte gizlice birliğime gelmiştir. Memleketim Erzurum, Rus işgali altında olduğundan geri göndermem mümkün değildir. Çocuğumu Sivas'a götürüp yatılı bir okula yerleştirmek üzere müsaade istiyorum. Gereğini arz ederim. 5 Şubat 1331 (18 Şubat 1916)

Zabit Vekili Fethullah”

* * *

Aradan birkaç gün geçti. Ruslar Erzurum'un işgalini kendilerine yeterli görmemiş fırsatı ganimet bilip Erzincan'a doğru ilerlemeye başlamışlardı.

Rus ilerleyişı onların himayesinde şımartılan Ermeni çeteciler için de ayrı bir fırsat doğurmuştu. 10 Mart 1818'de Erzurum Aşkale arasındaki Alacaköyü'ne girdiler. Göz kırpmadan bir katliama giriştiler. Köyde erkek olarak sadece dizleri tutmayan, gözleri görmeyen ihtiyarlar kalmıştı. İnsafsız mermiler, kan arayan süngüler, en çok çocukları buldu.

Ayşe Kadın evin önüneyken gördü, Ermeni çetecilerin köye girdiklerini. Çocuklarını apar topar evin önündeki tandır fırına sakladı, üzerlerini de boş çuvalarla örttü. Kendisi de fırına girse belki kurtulurdu lakin küçük fırın çocukları anca almıştı. Ermenilerin evlere saldıracaklarını biliyordu, eve girdi ve eline bir bıçak alarak kapının arkasında beklemeye başladı. “Düşman eve girirse sadece bana zarar verir, kimseyi görmezse çeker gider, çocuklara bir şey yapmaz diye düşündü. Ana yüreği kendi canı tehlikedeiken dahi evlatlarını düşünüyordu. Evinin kapısının tekmeyle açılmasıyla birlikte elindeki bıçağı salladı. Lakin kadın kadın gücü gözü dönmüş çapulcuları alt etmeye yetmedi ve oracıkta şehit edildi.

Ermeniler etrafa bakarken çocuklardan en küçüğü bulunduğu sıkışık fırında daha fazla hareketsiz kalamadı. Kıpırdanmaya başlayınca çetecilerin biri, fırının üzerindeki çuvalların hareket ettiğini fark etti. Süngüler minik bedenlere indi ve kalktı, kalktı ve indi. Kan bir pınar gibi sızdı damarlardan toprağa, manzara içler acısıydı. Artık çocukların öldüğünü düşünen askerler süngülemeyi bıraktı.

Köyün üstünde bir acı duman kalmıştı. Çetecilerin gitmesinin ardından Civardan hadiseyi duyan herkes köye akın etti. Bir tandır fırınında kanlar içinde kucak kucağa yatan çocukların hâli vicdan taşıyan herkesi perişan etti. Defnetmek için kucakladıkları zaman bir tanesinin kalbinin hâlâ attığını fark ettiler. Sarıp sarmalayıp hekime yetiştirdiler. Çocuk kurtuldu ve bütün bir ömrünü bedenindeki otuz altı süngü yarası ile yaşadı. Anadolu'da otuz altı ay yaşanan karabasani anlatırcasına.

* * *

Türk birliği işgalin yayılmasını kabul edemezdi. Ruslara taarruz yapılması kararlaştırıldı. Taarruz perşembe günü sabah güneş doğmadan hemen önce yapılacaktı. Çarşamba günü Fethullah Efendi'nin yazdığı dilekçeye ordu kumandalığından cevap geldi, kendisine on beş gün izin verildiği bildiriliyordu. Hazırlığını yapıp ertesi gün hareket etmek isterken, o gece sabaha karşı Ruslar hücumla geçti. Bütün tabur siperlere girdi ve muhabere başladı.

Tabur büyük bir direniş göstererek Rusları geri püskürttü. Çatışmalar dört gün sürdü. Kerim hâlâ babasının yanındaydı. Babası arkadaşlarını böyle bir durumda bırakıp da gitmeyi kendine yakıştıramamıştı. Sivas'a gitme işini ertelemeye karar verdi.

Günler haftalar geçti. Kerim artık birliğin sembolü olmuştu. Taburun bütün subayları, askerleri Kerim'i çok seviyordu. Kerim sayesinde çocuklarına olan hasreti gideriyorlar, savaşın şiddetinden bir nebze olsun sıyrılıp hayata Kerim'in gözüyle bakıyorlardı.

Bölüğün Komutanı Yüzbaşı Mehmet Bey bir gün Kerim'i yanına çağırdı. Kerim koşarak kumandanın yanına gitti.

– Beni mi çağırдыңыз kumandanım?

– Evet Kerim, sen bayağı zamandır bizim askerlerimizden birisin. Şimdiye kadar senden büyük fayda gördük.

– Ben bir şey yapmadım ki kumandanım.

– Hayır öyle düşünme. Senin buradaki varlığın bile bize neşe kaynağıdır. Hem sen top sesinden, mermi ışığından korkmadın. Gece uyku-
ların silah sesleriyle bölündü, ama telaşlanmadın. Artık sana bir rütbe vermek gerek.

Kerim bu teklif karşısında çok şaşırıldı. Hep asker olmak isterdi ama sekiz yaşında rütbe alacağını kendisi de tahmin etmiyordu. Minik bir merasim yapıldı. Askerlerden birinin getirdiği fahri onbaşı rütbesini Mehmet Yüzbaşı, Kerim'in koluna iğneledi. Ardından da bir asker rütbe-
beyi koluna dikti. Dünyalar Kerim'in olmuştu. O er olmaktan çıkmış fahri onbaşı rütbesiyle artık erbaş sınıfına dahil olmuştu. Çok mutluydu. Kolundaki rütbeyi babasına gururla gösterdi. Babasının yüzünde bu-
ruk bir tebessüm belirdi.

Fethullah Efendi, önceleri Onbaşı Kerim'i geride bırakıyor, sipere getirmiyordu. Havaların biraz ısınmasıyla birlikte onu da sipere götürmeye başladı. Siperde baba oğul birlikte yatıp kalkıyorlardı.

Bahar çiçeklerinin aylarca kar altında kaldıktan sonra yeni yeni uyandıkları bir zamandı. Siperin önünde gelincikler açmıştı. Ruslar birliğimize gün doğmadan şiddetli bir taarruza başladı. Asteğmen Fethul-
lah Efendi ile oğlu Kerim en ön siperdeydi.

Kerim sakindi, hiç telaşlanmadı. Babası aydınlatma fişeği atarak Rusların hangi yandan geldiğini görmek ve birliği ihtar etmek istedi. Siperin üst tarafına çıktı. Tabancasını ateşler ateşlemez oluşan aydınlık Rusları endişelendirdi. Tabancanın ateşlendiği yere yüzlerce tüfek ve top yöneldi. Kerim korkmaya başladı, babası derhal oğlunun üzerine kapandı. Mermiler, toplar, havanlar sağanak gibi üzerlerine yağıyordu. Kerim seslendi:

– Baba ne yapacağız.

Babası cevap vermedi. Yanı başlarında kulakları sağır edecek şid-
dette patlamalar oluyordu. Siperin etrafındaki taşlara mermiler isabet

ediyordu. Kerim, Sübhaneke'den başlayarak bildiği bütün duaları okumaya başladı. Aklına babasının söylediği "Bir Müslüman son nefesini verirken Kelime-i Şehadet getirmelidir." sözü geldi. Sürekli olarak kelime-i şahadet getirmeye başladı. Olur da kendisine bir mermi isabet ederse Kelime-i Şehadet çekerek ölmek istedi. Kerim korkuyor, babasına sınımsıkı sarılıyordu. Fethullah Efendi bir şeyler söylüyordu, ama gü-rültüden ne dediği duyulmuyordu.

Bu arada Osmanlı birliği gelerek Ruslara taarruz etti. Rus kuvvetleri hiç beklemedikleri bu direniş karşısında geri çekilmek zorunda kaldılar. Yüzbaşı Mehmet Bey koşarak siperde vardı. Asteğmen Fethullah Efendi sırtından vurulmuş ve siperin içinde Kerim'e kapanmış bir şekilde yatıyordu.

Siper kan içindeydi. Küçük Kerim babasına sarılı bir haldeydi. Onun da her yeri kan olmuştu. Yüzbaşı, Kerim'i gözlerini kapatmış sürekli "Eş-hedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammedün abduhu ve resuluhü" derken buldu. Kerim'e seslendi:

– Tamam Kerim, sakın ol. Tehlike geçti yavrum.

Yüzbaşı Kerim'in şokta olduğunu fark etti. Siperden çıkararak yaralı olup olmadığını yokladı. Kerim yaralı değildi. Üstü başı babasının kanıyla boyanmıştı. Tir tir titriyordu.

Fethullah Efendi, Cennet'e yol alan kervana katılmıştı. Mübarek kanı daha donmamıştı. Kanayan yarasıyla birlikte şehit düştüğü yere çok yakın bir yere defnettiler. Kerim'i bir askerın sırtına verip geriye gönderdiler.

Babasının şehit edilmesini gören Kerim, Ahmet Asteğmen tarafından Darü'l Eytam'a yerleştirildi. Darü'l Eytam onun gibi babası şehit düşüp de yetim kalan okul çağındaki çocuklar için vardı.

Doğu'da asker yokluğundan Müslüman köylerde yapılan katliamlarda bıçak kemiğe dayanınca TBMM, Kâzım Karabekir Paşa'ya hareket emri verdi. Türk ordusu ile çarpışmanın köy basıp da kadın ve çocuklara zulmetmek kadar kolay olmadığını görenler baltayı taşa vurduklarının farkındaydı. Ordunun varlığı zulümleri bitirdi.

Devam ettiği okulları başarıyla bitiren Kerim, İstanbul'a giderek üniversite eğitimi aldı.

Babası gibi bir öğretmen olarak memleketi Erzurum'a geri döndü. Annesi ile birlikte yaşamaya başladı. Savaş dönemlerinin açtığı yaraları sarmaya çalışan insanlara destek oldu.

Derslerinde öğrencilerine patlatılan cephanelikten bahsetti, yıkılan evlerinden, baskınlardan, zulümlerden... Sonra babasıyla yaşadıkları cephe günlerinden, çatışmalardan, silah seslerinden, top gümbürtülerinden anlattı.

Bir bahar günü sabahı, okulunun bahçesinden yan taraftaki arsada gelinciklerin açtığını görünce babasının göğsünde açan gelinciklerden bahsetti. Sonra da babasının kabri üzerinde büyüyen gelinciklerden...

Kerim öğretmenin öğrencileri de ondan aldıkları heyecanla birer gelincik olarak dağıldılar memleketin dört bir köşesine.

Gelincik gelmeden bahar gelmezdi çünkü.

KILAVUZ VE TAARRUZ

– Kasabadan kötü havadisler geldi. Düşmanlar Adana’yı işgal etmiş, Maraş’ı da işgal etmek için bu tarafa geliyormuş, demesi evde buz gibi hava estirdi. Herkes bir an durdu. Moraller bozuldu. İhtiyar adam konuşmaya devam etti:

– Muhtar ‘Düşman Maraş’a varmak için bizim köyümüze gelebilir. Herkes teyakkuzda olsun. Tüfeğini hazırlasın.’ diyor. Biz de bu günlerde artık tarlaya gitmeyelim. Ne olur ne olmaz. Evimizde duralım. Çocuklar siz de köyden uzaklaşmayın olur mu?

– Tamam dede.

Ali, evin küçüklerinden, erkek torunların büyüklerindendi. Duyduklarına canı sıkıldı. Yağlı kandilin titrek ışığında yatsı namazını kıldı ve hemen yattı. Zaten köylerde yatsı namazı adı üzerinde yatma zamanını, sabah namazı da kalkma zamanını belli ederdi.

Yatağına uzanırken aklına yine babası geldi. Eski günleri düşündü, babası cepheye gitmeden evvel her gece birkaç dakika Ali’nin yatağına oturur, havadan sudan konuşurdu. Ali de mutlu olur, onunla o gün başından geçenleri paylaşırdı.

Babasının yanında olmanın güveniyle korkmazdı gecenin karasından, babasının iri ellerini saçlarında hissetmenin getirdiği mutlulukla tebessüm eder, hasır yatağından uyku deryasına uzanırdı.

Yatağına her uzanışında babası geliyordu aklına. “Babacığım acaba nerede?” diye düşündü. “Kesin düşmanlarla boğuşuyordur. Çok meşguldür. Savaş zamanı kâğıdı kalemi nereden bulacak, o yüzden mektup yazamamaktadır.” diye kendi kendini teselli etti.

Babası cepheye gideli dört sene olmuştu. En son on ay evvel mektubu gelmişti. Mektubun üzerinden üç mevsim geçmişti, ama ne babası gelmişti ne de ondan bir haber. Ali ise bekliyordu. Bir gün babası ansızın gelecek ve Ali'yi öperek uyandııriverecekti. Sonra beraber ata binecekler, yamacın kenarındaki tarlaya kadar atlarını dörtnala sürecekler hatta yarış yapacaklardı. Bir de babasının geniş omuzlarına oturup elma toplayacaktı bahçedeki ağaçtan.

Annesine babası ile ilgili bir şey sorsa cevap alamıyordu. Geçenlerde,

– Anne babam eve ne zaman gelecek diye sormuş, annesi ise titreyen bir sesle

– Hadi ocak için dışarıdan odun getir Ali, demişti.

– Ana ocağın kenarında bir sürü odun var, yeni odunu ne yapacaksın, diye sormuş annesi hiçbir şey demeden odadan çıkmıştı.

Ali annesinin bir köşede ağladığını gördü. Odun getirmediği için üzüldüğünü düşündü ve iki kucak odun getirdi. Sonra da seslendi:

– Ana tamam odunları getirdim. Hadi ağlama. Hiç odun için ağlanırmı ana?

Ali bilmiyordu annesinin neden ağladığını... Annesi bilmiyordu kocasının ne halde olduğunu... On aydır haber gelmiyordu giden askerden, her geçen gün bir şeyler kopartıyordu içinden. Çocuklarını yetim büyütmenin zorluğunu düşünüyordu.

Her gece mışıl mışıl uyuyan Ali o gece bağırarak uyandı. Kan ter içinde kalmıştı. Sırtının terden sırlıklam olduğunu fark etti. Sessizce yatağından kalktı, annesi “Ali'm, ne oldu yavrum.” sualine “Yok bir şey ana. Rüyamda biraz korktum o kadar.” Ali terli çamaşırlarını değiştirdi. Bu rüya bir şeylerin işareti olabilirdi. Düşündü, ama bulamadı. Tekrar yatağına uzandı. Yastığının da terden ıslandığını fark etti ve öbür tarafını çevirdi.

İlk defa o sabah, namazdan sonra tarla yollarına düşmediler. Ali, evin önündeki küçük bahçede dedesiyle birlikte ağaçların dibini açtı. Ahırını temizledi.

Köyde fırtına öncesi sessizlik vardı. Ürpertici sessizlik sanki olacakların ilk habercisi gibiydi. Arada meleyen kuzular ile cıvıldaşan kuşlar da olmasa hiç ses duyulmayacaktı.

Bir sonraki gün köyün köpeklerinin acı acı havlamaları duyuldu. Sonra da uzaktan bir toz bulutu hâlinde Fransız askerleri görüldü.

Mavi üniformaları, neredeyse kendi boylarında tüfekleri vardı. Önde atlılar gidiyordu arkada yaya askerler vardı. En arkada ise toplar geliyordu. Bir de köylünün o vakte kadar ilk defa gördüğü savaş aletleri, sadece insan öldürmeye yarayan Batı medeniyetinin kanlı oyuncakları.

Fransız askerleri köy meydanında durdular. Tüfekli askerler meydanın etrafına dağıldı. Atların çektiği küçük topları taşıyanlar meydanda beklediler ve topların namlularını köye çevirdiler.

Meraklı gözlerle meydana toplanan köylüler Fransız askerlerine bakıyordu. Fransızlar mart buzağısı gibi etrafı gözlüyordu. Askerlerden bir tanesi bozuk bir Türkçe ile bağırmaya başladı: konuşmasından “yerli gavurlardan” olduğu anlaşılıyordu.

– Burada kalmayacağız. Biz Adana’dan geldik ve Maraş’a gidiyoruz. İçinizden biri bize yol gösterir ve bizi kestirmeden götürürse size hiçbir zarar vermeden gideceğiz. Yok, eğer ‘Yardım etmeyiz.’ dersiniz bu köyde kalacak ve herkesi esir alacağız!

Herkes bu açık tehdit karşısında şaşırıldı. Birbirlerine baktılar. Mesele ciddiye. Elllerinde bu askerlerle savaşacak kadar silâhları yoktu. Silah bulsalar da onlarla savaşacak güçte olan yoktu. Köydeki gençler zaten askere gitmiş, köy; kadınlara, çocuklara ve ihtiyarlara kalmıştı.

Bozuk sesli asker konuşmasını sürdürdü:

– Size düşünmeniz için yarım saat müddet veriyoruz. Yarım saat sonra bu meydanda tekrar sizinle konuşacağız. Ona göre...

* * *

Adana’da ise Fransız işgaline Ermeniler de katılmış şehirde amansız bir terör estiriyordu. Nesiller boyu unutulmayacak bir “Kaç Kaç” başladı. Sivil halk memleketini terk edip daha güvenli olan köylere doğru kaçıyordu, ordu terhis edilmişti, memleketi savunacak bir asker yoktu.

11 Haziran 1920 günü Müslüman kıyafeti giymiş Ermeniler, Tarsus istikametine kaçanları durdular. “Biz çetecilerin yanına gidiyoruz, siz de bizimle beraber gelin, daha güvende olursunuz.” yalanını ortaya attılar.

Biçare insanlar Ermenilerin peşinde yine bir Ermeni’ye ait olan Kahyaoğlu Çiftliği’ne götürüldü. Burada çoğunluğu ihtiyar, kadın ve çocuklardan müteşekkil Müslümanlar, Ermeni çeteleri tarafından hunharca katledildi.

Sadece dört kişi öldüğü sanıldığı için ağır yaralı olarak kurtulabildi. Bu çiftliğin bulunduğu yerin ismi sonradan değiştirildi ve Şehitlik adı verildi. Masum insanların şehit edilmişlerinin hatırası olsun diye.

Halk, Toroslara doğru ilerliyordu. Adana’nın Torosların bağrındaki küçük ilçesi Karaisalı, vatan sevdalılarının kalesi oldu. Öte yandan Kaç Kaç içinde memleketlerini terk edenler Pozantı’ya, Ulukışla’ya, Niğde ve Kayseri’ye doğru yol almıştı.

Kar yağıyordu, at arabalarına yorgan yastıklar yüklenmiş önden gidiyordu, yorganların ucu arabaların kenarından sarkıyordu. Yorgun insanlar yaya olarak arkadan geliyordu. İçlerinde yaralı olanlar vardı, ağır hasta olanlar vardı. Yolda şehadet şerbetini içtiler. Torosların soğğunun iliklere kadar hissedildiği yolculukta inceden bir ağıt kopuyordu kadınlardan, ağlaşıyor yürüyordu kervan bilinmezlere.

Ermeni çeteler Kaç Kaç ile gidenlere de aman vermiyor, peşlerinden gidiyor silahsız insanlara kurşun sıkıyordu. Kaç Kaç’la giden köpekler dahi silah seslerinden korkup kaçıyor, uzaklardan kurt uluyuşları duyuluyordu. Yakınlarda bebek ağlamaları...

Büyük devletlerin Ermenileri bu kadar tahrik edip de Müslüman kanına girdirmesi boşuna değildi, Fransa sürekli olarak tehcirle Suriye’ye gönderilen Ermenileri toplayıp Adana’ya, Osmaniye’ye, Tarsus’a getiriyor ve kışkırtıyordu. Tehcir acısını yaşayanlardan daha büyük acılar çıkartması isteniyordu. Maksat açıktı, Türklerle Ermeniler arasında bir çatışma ortamı çıkartarak asayişin bozulduğunu iddia etmek ve Mondros’a dayanarak işgalleri haklı göstermek. Adana’da 1909’dan sonra böyle bir katliamın yeniden görülmesinin başka bir sebebi olamazdı.

Anadolu Ermenilerinden bir kadın yapılanlara isyan edercesine bir dörtlük söylüyordu:

“ İki tahta çaktılar,
Arasından baktılar.
Fransızla İngiliz,
Ermeni’yi yaktılar.”

1915 tehcirinde suçlu suçsuz bütün Ermenilerin gç ettirilmesine Adana halkı da tepki göstermişti, Ermenilerin gitmesiyle şehirde ka-
laycı, lehimci, semerci, fırıncı sıkıntısı başladı. Çukurova’da ekmek sı-
kıntısı başgösterdi. Fırınlar önünde uzun kuyruklar oluşmuştu “çamur
gibi ekmek” alabilmek için. Tehcir herkese tesir ederken öte yandan da
Adana ticaret hayatını derinden sarsmıştı.

* * *

Çok geçmeden Çukurova’nın Toroslardaki ıkış kapısı olan Pozantı işgal edildi. Fransızların Almanlarla yaptığı Verdn Savaşı’ndaki kah-
ramanlığının ülkesinde çok abartıldığı Binbaşı Menil, işgalci Fransız
taburunun kumandasındaydı. Düşman Pozantı’ya yerleşti.

Menil’in niyeti kahramanlığına yeni kahramanlıklar katmaktı,
Pozantı’yı yeterli görmeyip Ulukışla’ya doğru işgali genişletmek isteği-
ne Ulukışla’nın yiğit gençleri dur dedi. Demiryolu köprüsünü yıkarak
bir tifo mikrobu gibi yayılan işgalin Anadolu ilerine gitmesine msa-
ade etmediler. Fransızlar ancak Akköprü’ye kadar gelebilmiş ve oraya
karargâh kurmuştu.

Bir sabah namazı vakti Alpu köyünden çıkan iki delikanlı Usta
Mehmet ve bacanağı mer, Fransızların karargâhının bulunduğu Ak-
köprü’ye hakim noktadaki Belemece kayalıklarına tırmandı. Tepede
uzaktan Fransızları görüyorlardı.

Güneş, Torosları açmaya başladığı vakit, Fransızların tuttuğu tünel-
de bir parlama gözüktü. Ara ara parlamalar devam etti. Usta Mehmet,
bu parılardan işkillendi. Ömer’e döndü. “Görüyor musun, birisi ay-
nayla maniple (telgraf işaretlerine benzer ışıkla haberleşme) yapıyor.
şuna bir kurşun sallayacağım bacanak.” deyip besmeleyle tetiğe asıldı.

Tünelin önü birden karıştı, bütün Fransızlar telaşla karınca yuvası gibi tünelin önüne toplandı. Etrafa bakmaya ve havaya ateş etmeye başladılar. İki kafadar hemen saklandı.

Meğer, Alpüluların ayna ile haberleşme yapıldığını sandıkları parıltı, Fransız bölük komutanın çay bardağı imiş. Çayını ağzına her götürüşünde bardağın dibinden güneş ışığı tepeye yansırımış. Usta Mehmet'in ağza götürülen bardağı vurması ile Fransız komutan da yere serildi. Bölükte bir panik başladı ve Fransızlar, Akköprü civarını terk ederek panik halinde Pozantı'ya geri çekildi. Bu kurşun Pozantı'da düşmana sıkılan ilk kurşun oldu, memleketi düşmana bırakmayacaklarının ilk işareti.

* * *

Maraş'a yol arayan Fransızların geldiği Sarıca köyündekiler ise yapılanları içlerine sindiremiyordu. Ah köyün gençleri şimdi burada olsa ne güzel olurdu. Düşmana topla tüfekte değil, sille tokatla haddini bildirirdi, ama yoklardı işte. Cephe denilen geri dönülmez yoldu, giden geri gelmiyordu. Köyün biçare ihtiyarları camide toplandı. Buruşmuş elleri yumruk hâlindeydi. Hiddetinden kıpkırmızı olanlar da vardı, yerinde duramayanlar da.

“Biz Devlet-i Aliyye'nin tebaasıyız. Fransız gavuru ne hakla köyümüze gelip bizi tehdit etmeye cüret eder!” diyorlardı. “Ah gençlerimiz, askerlerimiz yedi cepheye dağılmamış olsa onları değil köye sokmak dereyi bize geçirtmezdik.” diyorlardı.

Bazıları da iki sene evvel vefat eden bir padişahı hatırlıyordu. “Cennetmekan Abdülhamid-i Sani Han Hazretleri başımızda olaydı bunlar değil Memalik-i Osmaniye'ye adım atmak, yan gözle dahi bakamazlardı. Hey gidi günler... Kabri pür nur olsun, ne padişahı be...” diye inliyor ve bir yandan da gözlerindeki yaş siliyordu. Bir başkası “Bu günleri de mi görecektik, nerede Devlet-i Aliyye'nin ordusu?” diye iç geçiriyordu.

Devir eski devir değildi, artık ne Fatih, ne Yavuz, ne Kanuni ne Dördüncü Murad ne de İkinci Abdülhamid kalmıştı. Kanuni devrinde kralarını Almanların elinden kurtarması için kralın annesini elçi gönderen, sahillerini Barbaros'un koruması için yalvaran Fransızlar hadlerini çok aşmıştı. Oysaki yıllar yılı Osmanlı ile zenginleşmiş, palazlanmış,

güçlenmiş, sırtlarını bir dev devlete dayamanın huzuruyla yaşamışlardı. Kimileri geçmişlerini çabuk unutmuştu. Tarih bir nankörlüğe yeniden şahit oluyordu.

İhtiyarlardan biri “Hayır bildiğimiz bir işte şer; şer bildiğimiz bir işte de hayır olabilir. Hemen karamsarlığa kapılmayalım, umudumuzu kaybetmeyelim.” deyince bir tanesi itiraz etti:

– Hangi umut? Düşman köyümüze kadar girmiş namlusunu şakağımıza dayamış, sen umuttan bahsediyorsun.

Ali'nin dedesi tartışmanın nahoş bir hâl alacağını kestirdiği için müdahale etti:

– Vakit kuru kavga etme değil, birlik olma vaktidir. Gücümüzü kendi aramızda tartışarak harcamayalım. Fransızların sayısı fazla değil. Bunlar bence öncü birlikler. Arkadan daha büyükleri de gelecektir. Bizden kılavuz istiyorlarsa biz de kılavuz verelim, hesabımızı da ona göre yapalım.

– Peki kim onlara kılavuzluk yapacak?

– Bence birkaç kişi belirleyelim. Birini beğenmezlerse bir diğerini teklif ederiz.

Yarım saatlik süre dolmadan Fransızların yanına gittiler. Ali'nin dedesi Tarık Ağa, Fransız ordusundaki Ermeni ile konuştu.

– Tamam, teklifinizi kabul ediyoruz.

– Pekala bize kim kılavuzluk edecek?

– Ben.

Dedenin son sözü üzerine asker gülmeye başladı. Onun güldüğünü gören diğerleri de makaraları koyuverdi.

– İhtiyar sen ayakta zor duruyorsun. Bir de seninle uğraşamayız. Bize genç biri lâzım, genç. Sen o dağları taşları bu hâlinle nasıl yürüteceksin? Seni sırtımızda mı taşıyacağız.

– Görmüyor musunuz, köyümüzde genç yoktur. Bu köyün mezarlığına yedi yıldır genç gömülmedi. Onlar cephededir. Burada kadınlar, çocuklar ve ihtiyarlar vardır.

– Ben ‘Genç yok.’ filan anlamam. İçinizden bir genç bulun ve önümüze sürün yoksa olacaklara hep beraber katlanırsınız.

Balkan Savaşlarında gazi olmuş bir ayağı olmayan Niyazi Çavuş koltuk değneği ile yanlarına vardı:

– Ben Tarık Ağa’dan gencim. Ben size kılavuzluk yaparım, deyince düşmanlar göbekleri sallanırcasına kakhaha tufanı kopardı.

Gülme krizine giren askerler, kumandanın kendilerine kızmasından çekinerek kakhahalarını ağızlarında söndürmeye çalıştı. Kumandanın da kendileri gibi katıla katıla güldüğünü görünce kakhahadan kırıldılar.

Kumandanın sert sözleri üzerine gülme faslı nihayet buldu:

– Siz bizimle dalga mı geçiyorsunuz. Ben kılavuz istiyorum karşıma ya bir ihtiyar çıkıyor ya bir sakat. Askerler nişan alın!

Bir anda meydanın etrafına dağılmış askerler silahlarını kalabalığın üzerine doğrulttu. Topçular da köylülerin evlerine nişan aldılar.

– Son defa söylüyorum. Bize kim kılavuzluk yapacak?

Herkesin korkulu gözlerle birbirine baktığı ortamda sessizce bir kenarda duran Ali, elini havaya kaldırdı. Kumandana doğru birkaç adım attı:

– Ben size kılavuzluk yaparım.

Kumandan, mavi şapkasının siperini yukarı kaldırıp sesin geldiği tarafa baktı:

– Sen buraları iyi bilir misin?

– Tabi bilirim. Yıllardır çobanlık yaparım. Ayrıca tarlamız da Maraş’a giden yol üzerindedir.

– Tamam bu delikanlı olur. Adın ne senin?

– Ali.

– Ali haydi bakalım düş önümüze bize kılavuzluk yapacaksın. Asker toplan! İkişerli kolda sıraya geç!

* * *

Pozantı’da karargâhta çay içen bölük komutanının bir keskin nişancı tarafından vurulduğu haberi Tabur Komutanı Menil’e iletilince, hırslı

kumandan deliye döndü. “Bu köylüler kendilerini Fransız ordusuyla savaşacak kadar kuvvetli mi görüyor. Bu ne cüret!”

Fransızlar ölen komutanın intikamını almak için gözü dönmüş bir şekilde köylere taarruz etti. Mavzerler masum insanlara doğrultuldu. Toros yürekli yörüklerin Fransız’dan korkusu yoktu. Toroslara nara atılır da ses geri dönmez mi. Köylüler ellerine kara dolma tüfeklerini alıp düşmanın karşısına dikildiler. Fransıza ne geçit verirlerdi ne de bir karış toprak. Pozantı’daki Fransız taburu kuşatma altına alındı.

Kuşatma iki aya yakın sürdü, savaşın kızıştığı bir vakitte. Fransızların efsanevî kumandanının Adana’dan istediği yardım taleplerine ret cevabı geldi. Karaisalı tarafından ilerleyenler ile Kavaklıhan’daki milisler Fransız’ın çıkış yollarını kapatmıştı.

Menil’in işgalin ilk günlerindeki kibrinden eser kalmamıştı. Pozantı, Menil’e bir kapan olmuştu, Menil Pozantı’ya can sıkıntısı. Birkaç gün sonra kasabanın semalarında görülen “dev kuş”tan Menil’e bir bildiri atıldı: “Yardım talebinize cevap verilmesi mümkün değildir, kendi imkânınızla dağ yollarını kullanarak Çukurova’ya inerek Fransız kuvvetlerine katılınız.”

Menil’den başının çaresine bakması isteniyordu. 25 Mayıs 1920 günü taburuyla şehri terk eden Menil, Tekir Yaylası’na doğru yürüdü. Yolda karısıyla çobanlık yapan bir köylüye rastladı. Karşısında yüzlerce askeri gören köylüde korkudan iz yoktu. Menil tercüman aracılığıyla çoban ile konuştu:

“Çukurova’ya inen dağ yolunu gösterirseniz size hiçbir zararımız dokunmayacak ve çok para vereceğiz.”

Çoban Veli razı oldu. Karısı Hatice’nin kulağına eğildi. “Sen git çetecilere haber sal, ben bunları Karboğazı’na sokacağım.”

* * *

Maraş yolundaki Sarıca köyünde uzaktan olanları gören annesi, Ali’ye “Ali’m gitme sana bir zarar verirler yavrum.” demek istedi, yapamadı. Sadece arkasından dua etti. Bir yuvayı babasız tütürmeye çabalayan kadın bir de büyük oğlunun yokluğuna dayanamazdı.

Ali önde Fransızlar arkada bir meçhul yürüyüş başladı. Köylüler, gidenlerin ardından baktılar. Ali köyden ayrılırken dedesi ile göz göze geldi ve ona göz kırptı. Dedesi de yılların imzasını kırışık olarak attığı simasına yakışan bir tebessümle ona karşılık verdi.

Köyü geçtikten sonra derin bir uçuruma inmeye başladılar. Etraf bodur ağaç ve çalılarla kaplıydı. Ali yıllarca bu yardan indiği için hiç zorlanmadı, Fransız askerlerin çoğu düşerek dizlerini yaraladı. Kiminin eline diken battı. Kimi tüfeğini düşürerek kabzasını kırdı. Top arabalarından bir tanesi atıyla birlikte aşağı yuvarlandı. At yaralandı, top parçalandı. Kumandan Ali'yi yanına çağırırdı:

– Çocuk bizi neden bu uçurumlardan götürüyorsun? Bu vadiye incek başka yer yok mu?

– Var.

– Peki niye oradan gitmiyoruz?

– Sizin aceleniz var, o yol ise çok uzak. Ben sizi en kestirme yerden götürüyorum.

– Pekala, senin dediğin yoldan gidelim, ama sakın ola, çocuk aklınla bize bir oyun yapmaya çalışma, yoksa yaşına başına bakmam kursağına mermiyi doldururum.

Ali, tekrar birliğin en önüne geçerek hızla yürümeye devam etti. Düşmansa ona yetişmek için var gücüyle koşturuyordu. Askerlerin çoğu yaya idi. Sadece kumandanın ve subayların atı vardı. Diğer atlar ise top arabalarına koşulmuştu.

Vadinin en dar yerine doğru düşmanı süren Ali arkasındaki askerlere bir çalılığı gösterdi.

– Burada bir pınar olacaktı. Susadıysanız oradan su içebilirsiniz.

– Sen içmeyecek misin?

– Ben susamadım.

En öndeki askerler su lafını duyunca çalının başına toplandı. Arkadan gelenler de kalabalığın ne yaptığını merak ederek onlara katıldı. Askerler arasında itiş kakış başladı. Herkes ilk olarak kendisinin su

içmesini istiyordu. Kumandanın yardımcılarında bir yüzbaşının yetiştirilmesi ile arbedeye son verdiler.

Yüzbaşı bağırmaya başladı:

– Ne yapıyorsunuz burada!

– Bu çalının alt tarafında pınar varmış komutanım, su içmeye çalışıyorduk.

– Burada pınar olduğunu nereden biliyorsunuz?

– Çocuk söyledi.

– Peki mataralarınızda su yok mu?

– Var ama sıcak. Pınar suyu soğuk ve güzel olur diye düşündük.

– Pekiyi çocuk nerede?

–

* * *

Pozantı'dan çıkan Menil ve taburunu kendinden emin bir şekilde Karboğazi'na doğru götüren çoban bir yandan da çetecilerin vaktinde gelmesi için dua ediyordu.

Çetecilerin gelmesi zaman alacaktı, bu yüzden düşmanları Toros ormanlarında bir süre oyalamak gerekiyordu. Devasa çamların kapladığı kayalıklarda çobanın kılavuzluğunda Fransız taburu yürüyordu. Menil bir ara şüpheye düştü, tercümanı aracılığıyla çobanla konuştu:

– Çoban biz Çukurova'ya giden dağ yolundan gidiyor muyuz.

– Evet kumandan.

– İki saattir sen bizi bu ormanın etrafında dolaştırıyorsun. Neden yolu uzatıyorsun?

– Çünkü ormanın içine girmek tehlikelidir. Bu yol daha emniyetlidir.

Menil aldığı cevaptan tatmin olmasa da söyleneni mantıklı buldu. Toroslara o gün yine sis çökmüştü, ara ara çiseleyen yağmur da keyifleri kaçırarak cinstendi. Düşman birlikleri yarı loş bir halde Germeç Boğazi'nı aştı.

Bu arada çobanın karısı Hatice canını dişine takmış bütün gücüyle koşarak Gülek'e varmıştı. Oradaki çetecilere haber verdi. Köylüler düşmanın peşine düştü. Bu arada Karaisalı'ya haber salındı. Jandarma Komutanı Hasan Karaafet de birliğiyle birlikte yola çıktı.

* * *

Ali, Fransız askerlerini pınar yalanı ile kandırdıktan sonra birden gözden kayboldu. Düşmanlar şaşkınlık içinde onu arıyordu, çocuk ortalıkta yoktu. En öndeki askerlerden bir tanesi komutanın yanına koştu.

- Komutanım, kılavuz çocuğu kaybettik. Sanki ortadan kayboldu.
- Siz ne ahmak adamlarsınız. Ne demek kayboldu!
- Çok aradık ama bulamadık.
- Bir çocuğu dahi takip edemiyorsunuz. Bu halde mi savaşıacaksınız.
- Elimizden bir şey gelmedi komutanım.
- Arkasından sallana sallana yürürseniz elbette kaybedersiniz. Çocuğun adı Ali idi. Çocuğa seslenin ve ne yapın edin onu bulun.

Paniğe kapılan Fransızlar koşar adım yürümeye başladılar. Bir yandan da bağıyorlardı:

- Ali... Ali... Ali..

Ali sesi vadide iki defa yankılanıyordu. Ali, yer yarılmış içine girmişti. Dar vadide bir kayanın altına saklanan çocuk kendini aradıklarını fark etti. Kılını kıpırdatmadı. Sonra ayağa kalktı birkaç adım attıktan sonra bir ıslık çaldı, hemen geri yerine döndü. Başını ellerinin arasına aldı ve kayanın altına iyice yerleşti.

Daracak vadiyi birden bire taş ve mermi yağmurunun gürültüsü kapladı. Vadide bir ölüm sağanağı başlamıştı. Kendisi güvenli bir yere sığınan Ali, düşmanı tuzağa düşürmüş köydekiler de daha evvelden kararlaştırdıkları yerde düşmana saldırmışlardı. Öncü Fransız bölüğünden geriye kalan tüfekleri ve topları ele geçirdiler. Böylece başka çatışmalar için de silah elde etmiş oldular.

* * *

Çoban Veli, Binbaşı Menil ve taburunu Çakıt vadisi boyunca yürütüp Karboğazi'na soktu. Karboğazi'nda sis daha da kesifti. Görüş mesafesinin iyice düştüğü bir anda silah sesleri boğazda yankılandı. Dar vadide sıkılan her bir mermi yankıdan dolayı onlarca mermi gibi ses çıkartıyordu. Yankılanan her ses, sis altında gittikçe büyüyen bir korku devine dönüyordu.

Ömürleri Toroslarda geçen, dağları avuçlarını içi gibi bilen, geyik avcısı Gülekliler için, kısırılmış Fransızları indirmekten kolay bir şey yoktu. Karaisalı'dan hareket eden kuvvetler de bölgeye gelmişti. Menil'in taburu panik hâlinde kaçmaya başladı. Doğruca Yılan Ovası'na doğru koşmaya başladılar, ancak buradan kaçış yoktu, vadi iyice daralmış karşalarına Kara Tepe çıkmıştı.

Fransızlar çok büyük bir tümen ile kuşatıldıklarını sanıyordu. Hava alacakaranlıktı ve akşam olmaya başlamıştı. Verdün Savaşlarının kahramanı Menil taburunun tamamen yok olmaması için teslim olduğunu bildirdi. Kumandan Karaafet, efsane binbaşı ile birlikte yirmi dört subay ve yüz kadarı yaralı olmak üzere altı yüz elli askeri esir aldı. Silahlarına el konuldu, topa, tüfeğe, mermiye, fişeğe en çok ihtiyaç duyulan günlerde bu silahlar milis kuvvetleri için ilaç gibi gelmişti. Artık Fransız'a Fransız'ın silahı sıkılacaktı.

Ertesi gün kendilerini kırk dört kişinin esir düşürdüğünü anlayan Menil, büyük şok yaşadı, bir tümenin Karboğazi'ni kuşattığını sandığını bu sebeple teslim olduğunu söyledi.

Savaş bitmiş düşman esir alınmıştı. Yörük vatanseverliği, yörük misafirperverliğine döndü. Düşman işgal için gelse de düşene bir tekme daha vurmak kendilerine yakışmazdı, misafirperverlikten taviz vermediler. Gelmez Suyu başında açlıktan kıvranan Fransızlara bulgur pilavı ve ayranla bir minik ziyafet verdiler ki açlıktan gözü kararmış düşman askerinin Pozantı'daki son taarruzu bulgur pilavı tencerelerine oldu.

* * *

Küçük Ali'nin yaptığı büyük kahramanlık dilden dile aktarıldı. Köyde herkes ondan bahsediyordu. Ancak yapılan düşmanın işgalini bitirecek bir iş değildi. Sadece bir Fransız birliği durdurulmuştu. Elbet

düşmanın arkası gelecekti. Her gelen düşman birliğine aynı oyun oynanamazdı. Bu sebepten Fransız'a daha büyük darbe indirmek gerektiğine kanaat getirdiler.

Camide Ali'nin dedesi köyün büyükleriyle uzun uzun işgale karşı yapılacakları istişare etti. Fransızlar daha köye gelmeden evvel tedbir almak ve düşmanın yolunu kesmek gerekiyordu, ama nasıl?

Bazı teklifler de gelmedi değil, kimi mevzi kazmaktan bahsetti, kimi tuzak kurmaktan.

Ali'nin dedesi söylenenlere pek akli yatmamış olacak.

– Ağalar, iyi dersiniz, hoş dersiniz de bu işler genç işidir. Hangimiz mevzi kazacak, mevzi işini hallettik diyelim, hangimiz mevzide silah tutacak? Hani o kadar silah? Tuzak kurmaktan bahsediyorsunuz. Fransız dediğin bir iki tane değil ki sebilhane bardağı gibi. Tuzakla hangi birini yakalayacaksın. Bizim tuzaklarımızla ancak kuş yakalanır, düşman değil, biraz mantıklı olalım.

– Senin düşüncen nedir Tarık Ağa? Hiçbir şey yapmadan bekleyelim de elin Fransız'ı elini kolunu sallayarak köyümüzü çiğneyip geçsin Maraş'a dek yürüsün mü?

– Bir fikrim var.

– Nedir?

– Bizim köyün aşağısındaki köprüyü yıkmalıyız. O zaman düşman köprüyü geçemez. Nehri geçmek zorunda kalır ki nehrin o kısmı da hayli derindir. Top arabalarını nehirden geçiremezler, silahları ıslanır kullanamazlar.

– İyi diyorsun da Tarık Ağa, biz o köprüyü yapmak için az mı çalıştık, az mı para harcadık?

Bir başkası da söze karıştı:

– Yıllarca köprüsüzlüğün çok sıkıntısını çektik. O köprü yok iken ne çileler çektik, sel olduğu vakit yaşadıklarımızı hatırlayın şimdi yıkarsak ne yaparız. Elimiz kolumuz bağlanmaz mı.

Bir diğeri de onlara destek verdi:

– Köprü bizi kasabaya, şehre bağlayan tek yol. O köprüyü yıkarsak en yakın köprü yarım günlük yürüme mesafesinde.

Konuşulanları dikkatle dinleyen Tarık Ağa,

– Arkadaşlar köprüye verdiğimiz emeğe bir şey demiyorum. Lakin köprü şu an bize değil düşmana hizmet edecek. Mesela elimiz veya ayağımız -Allah muhafaza- kangren olsa hemen kesilmesi gerekir. Kesilir ki kangren vücudumuz geri kalanına yayılmasın, hayatımız sona ermesin. Şimdi öyle bir durumda hekime ‘Benim elimi ayağımı keserek bana kötülük yapıyorsun.’ diyemeyiz. Köprünün yıkılmasına ben seviyorum mu sanırsınız. Bilakis sizden çok üzülüyorum, ama yapacak bir şey var mı? O köprü düne kadar bize ait bir silahtı onu kaybetmek üzeriz o yüzden de düşmanın eline geçmemesi için yıkmak zorundayız.

Bir an sessizlik oldu. Hiç kimse aylarca inşasında çalıştığı, cebinden onca para verdiği köprünün yıkılmasına razı değildi. Ancak Tarık Ağa haklıydı. Düşman birlikleri o köprüyü kullanırlarsa çok rahat ilerleyebilir silahlarını, top arabalarını rahatlıkla geçirebilirdi. En sonunda başka bir hâl çaresi kalmadığını görerek teklifi kabul ettiler:

– Tarık Ağa tamam, sen haklısın. Köprüyü nasıl yıkmayı düşünüyorsun? Yarın kazma kürekle köprüye mi gidelim.

– Biz bu yaştan sonra kazma kürekle köprüyü yıkamayız. Ayrıca bu çok dikkat çeker.

– Teklifin nedir?

– Dinamitle patlatacağız.

– Dinamiti nereden bulacağız?

– Köprü inşaatından artan dinamitler vardı, onları kullanırız.

– Kim yapacak peki.

Herkes birbirine baktı. Hepsi de saçlarını sakallarını ağarmış, ihtiyar kimselerdi. Bu hâlleriyle köprüyü patlatamazlardı. Genç birine ihtiyaç vardı. Deminden beri bir kenarda konuşulanları sessizce dinleyen Ali ayağa kalktı,

– Ben bu vazifeye talibim.

İhtiyarlardan biri itiraz etti:

– Evladım bu çok tehlikeli bir vazife. Daha evvel senin hayatını tehlikeye attık zaten. Bu işi yapayım derken canından olabilirsiniz.

– Babam aylardır cephede. Kendisinden ne bir mektup geldi ne de bir haber. Gelmesine umudum kalmadı. Kimse demese de biliyorum ki şehit oldu. Ben köprüyü Allah'ın izniyle yıkarım eğer bu vazifeyi yaparken ben de şehit olursam ne mutlu bana ki babamı görürüm.

Toplantıdakilerin gözleri doldu. Bu yaşta bir çocuğun gösterdiği cesarete hayran kaldılar. Yine de içleri rahat değildi.

– Şehadet mertebesi bir nasip işidir oğul. Sen bize gereksin. Büyüyüp asker olacaksın inşallah.

– Siz hep 'Köpek suya düşmeyince yüzmeyi öğrenmez.' demez misiniz ben de bir asker olacaksam şimdiden bu işlere alışmalıyım.

Tarık Ağa torununun tek başına gitmesine razı değildi.

– Oğlum ben de geleyim beraber yapalım.

Ali, hayatında ilk defa dedesine karşı geldi.

– Olmaz dede. Müsaade edersen ben tek başıma gideyim. Hem sen de tehlikeye düşersen anneme, nineme, bacıma kim bakar.

Tarık Ağa bir müddet düşündü. Ali'ye hak verdi:

– Peki evladım. Allahu Teala yâr ve yardımcın olsun.

Ali önce dedesinin sonra sırasıyla ninesinin ve annesinin ellerini öptü. Helâllik istedi. Annesi ve ninesi yaşlı gözlerle uğurladılar Ali'yi. Arkasından dualar gönderdiler. Bir küçük omuza ne ağır yükler yüklenmişti. Bir umut bir çocuğa bağlanmıştı.

Dinamitleri ve fitilleri alan Ali, yola koyuldu. Güneş yükselmeden köprüye vardı. Köprü ayaklarına dinamitleri yerleştirdi. Fitili bağladı.

Etraf çok sakindi. Tek yapılması gereken iş, dinamitlerin fitilini ateşlemektir. Fitil yana yana dinamite kavuşacak ardından da minik bir kıyamet kopacaktı. Ancak birden sağanak bir yağmur bastırdı. Ali fitili ateşlese de su birikintilerinin içinde kalan fitil sönüyordu. Bir müddet

yağmurun dinmesini beklemekten başka çare bulamadı. Etrafta yağmur geçirmeyecek tek yer köprünün altıydı.

Bir müddet bekledikten sonra yağmur kesildi. Güneş kara bulutların ardından görüldü. Ali toprağın suyu emmesini ve fitillerin kurumasını bekledi. Vakit öğleye geliyordu.

Köprüden uzaklaşarak fitili yeniden ateşledi. Fitol hedefine giden bir ok misali hızla ilerledi ve köprünün altında dinamitlerle buluştu. Büyük bir gürültü duyuldu. Taşlar minare boyuna yükseldi. Ali uzakta olduğu hâlde üzerine taş parçaları geldi.

Köprü yıkılmıştı. Yıkılan taşlar nehre yuvarlanmıştı. Yağmurun tesiriyle daha da çoşan nehre taşlar bir bir düştü.

Köyde uzun zaman patlama sesini bekleyen Tarık Ağa ve diğer köy ahali öğle namazı esnasında duydular gümbürtüyü. Tarık Ağa namazın ardından şükür secdesi yaptı. Ali ikindiden sonra köy yolunda görüldü, üstü başı toz toprak içindeydi. Köylüler onu büyük bir sevinçle karşıladılar.

İşgallerini sürdürmek isteyen Fransızlar köprüye geldiklerinde sadece büyük bir enkazla karşılaştılar. Sudan çıkmış balığa döndüler. Tek çareleri nehir üzerinde başka köprüler aramak oldu. Bu durum işgalin yayılmasını oldukça geciktirdi ve düşmana karşı hazırlık yapan kuvvetlerimize zaman kazandırdı. O kuvvetlerin Fransızlara kan kusturmasıyla kısa sayılabilecek bir sürede işgal son buldu.

Bölgede düşmanla çarpışan kuvvetlerimizin kumandanlarından Yüzbaşı Sıtkı Bey zaferden sonra köprünün yıkılma hadisesini duyunca Sarıca köyüne gitti. Köy meydanında herkes onun etrafında toparlandı:

– Duydum ki bu köyde bir yiğit, düşmanın kullanmaması için köprüyü havaya uçurmuş ve bize altın değerinde vakit kazandırmış, onunla tanışmak ellerinden sıkmak isterim.

Köylüler Ali'yi gösterdiler. Ali başını öne eğdi. Mahcup oldu, utançından yüzü salçalık biber gibi kıpkırmızı oldu.

Sıtkı Bey,

– Yanıma gelsene evlâdım, diye seslenince utana sıkıla kumandanın yanına vardı.

– Senin adın nedir?

– Ali, kumandanım.

– Ben senin namını çok duydum. Sen düşmanı vadiye sıkıştırıp imha edilmesini sağlayan, köprüyü havaya uçurarak düşmanın anasından emdiği sütü burnundan getiren kahramansın değil mi?

– Estağfurullah kumandanım. Sizin yaptıklarınız yanında bizim ettiğimizin lafı olmaz. İnşallah ben de büyüyünce sizin gibi bir kumandan olur, düşmanla cenk ederim.

Sıtkı Bey, Ali’yi kucakladı. Alnından öptü.

– Ali, benim üç tane evladım var. Kabul edersen seni de onlar arasına katayım. Seni İstanbul’a götüreyim askerî lisede okutayım ki kumandan olasın. Burada kalırsan faydan sadece köydekilere olur, ama benimle payitahta gelersen devletimize faydan dokunur. Ne dersin?

Ali ansızın gelen teklif karşısında şaşırıldı. Güneşten yanmış elleriyle kömür karası saçını kaşıdı. Ne zaman bir düşünceye dalsa böyle yapardı.

– Ailemle konuştuktan sonra size kararımı söylebilirim.

– Haydi o zaman git ailene danış.

Ali bir koşu eve vardı. Olanları annesine ve kız kardeşine anlattı.

Annesinin gözleri doldu. Ali’nin saçını okşadı.

– Ali’m. Babandan artık umudumuz kalmadı. Vatanımız sahipsiz kalmasın. Git oğul, git ve kumandan olarak buralara geri dön. Bizleri de unutma.

Ali annesinin ellerine sarıldı. Evdekilerle tek tek vedalaştı. En son çıkarken Tarık Ağa, kefen parasını Ali’ye bağışladı.

Ali, Sıtkı Bey’in himayesinde Kuleli Askerî Lisesi’ni kayıt oldu. Annesine mektuplar gönderiyordu, okuma yazma bilmeyen anası köyden birilerine mektupları okutuyor aynı kişilere hemen cevabî mektubu yazdırıp gönderiyordu.

Gelen bir mektupta dedesi Tarık Ağa’nın vaziyetinin kötü olduğunu bildiriyordu satırlar, hastaneye yatırıldığından, ilaçlar verildiğinden bahsediyordu. Sonraki mektupta dedesinin hastaneden taburcu olduğunu öğrenince Ali mutlu olmuştu.

Bir ay sonra gelen mektupta da Tarık Ağa'nın Hakk'ın rahmetine kavuştuğu, köyün girişindeki mezara konulduğu yazılıydı. Kelimeler ve harfler bir acıyı taşıyordu Maraş'tan İstanbul'a. Tarık Ağa son bir defa iyi olmuş, son vazifelerini yapmış, ardından da son nefesini teslim etmişti.

Ali askerî okulu başarıyla bitirdi ve Türk ordusuna genç bir teğmen olarak katıldı.

Yıllar sonra köyüne döndüğünde herkes İstanbul'dan gelen genç subayın etrafına toplandı. Köprüyü dinamitledikten sonra köye girerken yaşadığı karşılaşmanın bir benzerini yaşadı. Onun derdi ise annesinin yanına varmaktı, kalabalığı zorla yarıp çocukluğunun geçtiği taşlı yolları koşar adımlarla geçip toprak damlı evlerinin önüne vardı.

Annesini evin önünde buğday kaynatırken buldu. Yaşlı kadın ne yapacağını şaşırılmış bir haldeydi. Dili tutuldu bir an, sonra "Ali'm..." diye koştu yavrusuna, "Anne..." diye koştu Ali annesine.

Birbirlerine sarıldılar. Annesi Ali'ye mutfakta bulduklarından yemek hazırladı. Biraz mahcuptu "Oğul, geleceğini haber salsaydın sana köfte kapatırdım böyle olmadı amma kusura bakma artık." dedi.

Uzun uzun Ali'yi dinledi. Ona İstanbul'u anlattı. Boğaz'ı, camileri, martıları, okulu, kumandanlığı...

Annesinin isteği üzerine Ali tahta valizinden göz alıcı üniformasını çıkarttı, giydi. Başına şapkasını da geçirdi. Yaşlı kadın, sevinç gözyaşları döküyordu oğlunu haki üniforma içinde görürken. Ali çakı gibi bir selam verdi annesine.

– Ali'm bizim köy Fransız subaylardan sonra ilk defa Müslüman subay olarak seni gördü. Ben de dünya gözü ile seni böyle gördüm ya oğul, artık ölsem de gam yemem.

Yemek sofrasını toplayan annesi duvardaki gömme tahta dolabı açtı. Bohçaların altından sararmış bir zarf çıkardı ve titreyen elleriyle biricik oğluna uzattı.

– Oğul sen İstanbul'a gittikten sekiz ay sonra bu zarf geldi, dedi.

Ali zarfı açtı. Harbiye Nezareti'nden geliyordu:

“Maraşlı Tarık oğlu Yusuf, Çanakkale harbinde düşman ile cenk ederken kahramanca şehit düştü. Mezarı Çanakkale’dedir.” Yazıyordu.

Ali zarfı kapattı, öptü ve annesine uzattı:

Bir Yusuf gittiyse arkadan gelen Ali’ler var ana. Yeter ki vatan sağ olsun, bayrak inmesin, ezan dinmesin dedi. Babasına bir Fatiha gönderirken bu milletin bir daha bu acıları yaşamaması için var gücüyle çalışacağına kendi kendine söz veriyordu.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR:

ARABACI Caner, Millî Mücadele Dönemi Konya Öğretmenleri, Konya 1991

ATATÜRK'ÜN TAMİM, TELGRAF VE BEYANNAMELERİ IV. Ankara 2006

AYBARS Ergün Prof. Dr., Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ank. 1995

BAYKARA, Tuncer, Milli Mücadele: (1918-1923) Ankara 1985

ÇELİK Kemal, Millî Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922),

ELDEM Vedat, Harp ve Mütareke Yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomisi, Ankara 1994

EROĞLU Hamza, Türk İnkılap Tarihi, Ankara 1990

GÜLEN Salih, Kara Düşen Kan Sarıkamış, İst. 2007

GÜLMEZ Nurettin Yrd. Doç., Kurtuluş Savaşı'nda Anadolu'da Yeni Gün Ank.1999

KANSU, Mazhar Müfit, Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, Ankara 1997

MİLLÎ MÜCADELE'DE VE CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA KADINLARIMIZ Ankara 1998

MİLLÎ MÜCADELE TARİHİ C.1 Komisyon Ankara 2005

MÜDERRİSOĞLU Alptekin, Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları, Ankara 1990 ÖZÇELİK İsmail Prof. Dr., Millî Mücadele'de Anadolu Basımında Güney Cephesi, Ankara 2005

SARIHAN Zeki, Kurtuluş Savaşı Günlüğü II, Ankara 1994

SELEK Sebahattin, Anadolu İhtilali 1-2, İstanbul 2004

ŞEHİTLERİMİZ Ankara 1998

TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARİHİ C.1 Komisyon Ankara 2000

DERGİLER:

ATATÜRK ARAŞTIRMA MERKEZİ DERGİSİ, Prof. Dr. Nuri Köstüklü “Millî Mücadele’de Türk Çocukları ve Bir Destan”, Mart 1997, Yrd. Doç. Dr. İbrahim İslam Kurtuluş Savaşı Yıllarında Çukurova sayı:37 Sayı 58, Cilt: XX, Mart 2004 Doç. Dr. Ahmet Eyicil Maraş Savunması Sayı 61, Cilt: XXI, Mart 2005

Aksiyon Haftalık Haber Dergisi, Fatih Uğur’un “İlk İstiklal Madalyası Bir Çocuğa Verilecekti” başlıklı haberi 24 Nisan 2006

Hayat Tarih Mecmuası Eylül 1971 sayı:8

Tarih ve Düşünce Dergisi Eylül 2002 sayı:2009/09

HATIRATLAR:

Ali Çetinkaya’nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları, Ank. 1993

APAK Rahmi, Yetmişlik Bir Subayın Hatıraları, Ank.1988

ESAT PAŞA, Esat Paşanın Çanakkale Hatıraları, İst. 1975

İRFANOĞLU Ahmet Rıza (Hazırlayan), İrfanoğlu İsmail Efendi’nin Esaret Yılları Hatıraları Allahuekber Dağları’ndan Sibiryaya, İst. 2004

ŞALVUZ Ferahim İsmail, Hatıra (Haz. Halil Atılğan) Kurtuluş Savaşı’nda Kahraman Çukurovalılar Ank. 2002

ÖKDEM Haydar Rüştü, (Hazırlayan Zeki Arıkan) Mütareke ve İşgal Anıları, Ankara 1991

ÖZALP Kâzım, Millî Mücadele I 1919-1922, Ankara 1998

VELİDEDEOĞLU H. Veldet, Millî Mücadele Anıları, İst. 1983

BELGESELLER:

AVŞAR Abdülhamit, Son Tanıklar Belgeseli, İstanbul 2003

----- Kurtuluş Savaşında Türkistanlılar İst. 2006

GÖRÜŞMELER:

(Merhum) Ali (?) Alihocalı Köyü, Ulukışla /Niğde. 1914 Doğumlu

Ziya Güven, Aşağıyirikler Köyü, Karaisalı/ Adana 1915 Doğumlu

(Merhum) Ahmet Boztaş, Tarsus/ Mersin 1900 doğumlu

ALBÜM

Fotoğraflar, hikâyelerin gerçekleştiği mekânları göstermektedir.
Hikâye sırasına göre yerleştirilmiştir.

Fotoğraf Katkılarından Dolayı Teşekkürler

Sn. Mehmet Erol

Sn. İbrahim Akdağ

Sn. Şaban Kalyoncu

Sn. Coşkun Köysü

Tarsus Belediyesi

Karaisalı Belediyesi

Şahinbey Belediyesi

Gaziantep Savaş Müzesi

*Antep müdafasının çocuk kahramanları:
(sağdan sofa) Şahin Bey'in oğlu Hayri, Arslan Bey, Mehmet Ali, (Şehit) İsmail*

Antep Kalesi

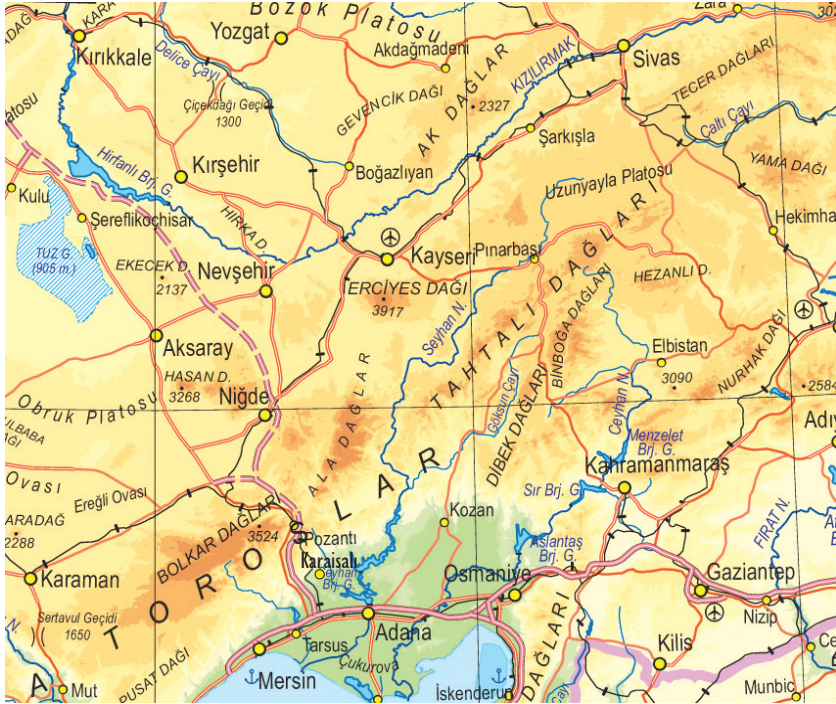
Gaziantep Savaş Müzesi'nde cepheden boş kovan toplayan çocukları gösteren temsili bir fotoğraf

Gaziantep Savaş Müzesi'nde şehit cenazesini gösteren temsili bir fotoğraf

Fransız işgal bölgesi

Adana ve havafisi

Dumlupınar Şehitliği

Kocatepe Şehitliği

Nezahat Onbaşı'nın eşi Rifat Bayssel'le birlikte medfun olduğu Karacaahmet'teki kabri

Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Işın'da orduyu selamlıyor

I. Dünya Savaşı öncesi cepheye gönüllü gitmek için kumandanla konuşan çocuklar

Toroslarda Çakıt Vadisi

Karaisalı'dan Torosların görünüşü

*Tarsus'ta Molla Kerim'in şehit edildiği köprü ve yanındaki Anıt.
(Bugün Kuva-yı Milliye Parkı içindedir.)*

Tarsus'ta Şehit Yolbars ve arkadaşları için yapılan anıt. Kabirleri Tarsus Mezarlığındadır.

MİLLÎ MİRAS

Millî miras, bir ulusun tarihsel ve kültürel değerlerini temsil eden somut ve somut olmayan öğelerdir. Bu öğeler, ulusun kimliğini ve birliğini korumak için korunmalıdır. Millî mirasın korunması, ulusun geleceği için önemlidir. Millî mirasın korunması, ulusun geleceği için önemlidir. Millî mirasın korunması, ulusun geleceği için önemlidir. Millî mirasın korunması, ulusun geleceği için önemlidir.

MOLLA KERİM'E AĞIT

Bu millet için koyak
Körük için koyak
Molla Kerim'e ağıt
Bu millet için koyak
Körük için koyak
Molla Kerim'e ağıt
Bu millet için koyak
Körük için koyak
Molla Kerim'e ağıt

Tarsus'ta Molla Kerim Anıtı

BU ANIT,
Tarsus'un en büyük kurtuluş savaşı olan
Lazisli savaşı için dikildi.
Kurtuluş savaşı'nın 100. Yılına 1999
yılında Belediye Başkan ve
Kurtuluşun 100. Yılı'nın
anıtıdır.

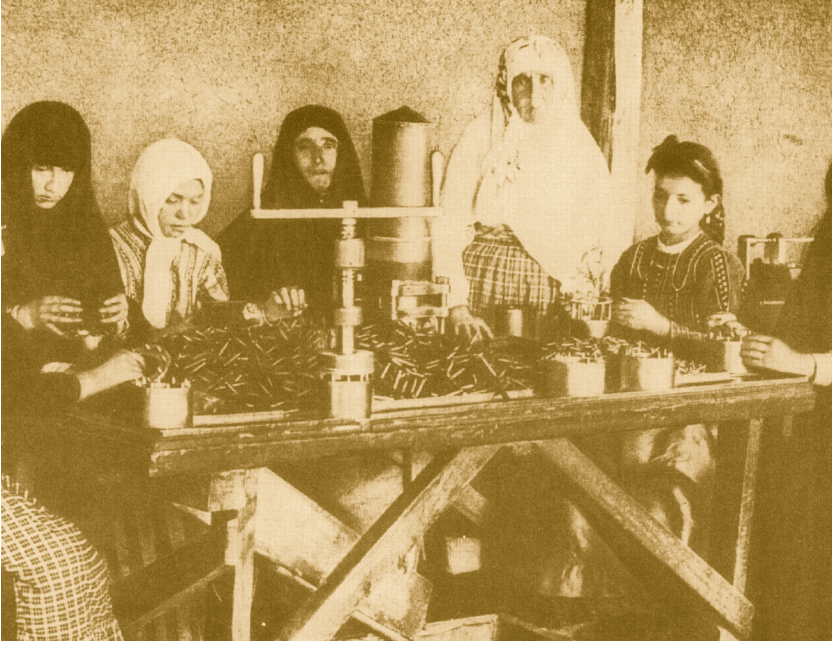
... insanın yaşadığını
... Namusunu kurtarmak
... kalmadığında da hiç
1919

ÇULAR
UN KEBAP
MEK SALONU
51 21 51

STAR
ERKEK KUYA FORU

Adana bölgesinde Kuva-yı Milliyecilerin merkezi
Karaisali'da bulunan Kuva-yı Milliye Anıtı

İmalat-ı Harbiye Atölyelerinde fişek dolduran kadınlar

İmalat-ı Harbiye Atölyelerinde fişek dolduran çocuklar

Cepheye mühimmat nakliyatı

Karboğazı Savaşı'nın iki kahramanı Güleklî Kumcu Veli ve karısı Hatice Hatun